

EVALUERINGSRAPPORT 2015

ET SPØRGSMÅL OM NETVÆRKSdannelse OG
DELTAGELSE I ET FORANDRINGSPERSPEKTIV

EVALUERINGSRAPPORT 2015

Et spørgsmål om netværksdannelse og
deltagelse i et forandringsperspektiv

Fæster Monika, Linda Lundgaard Andersen
Center for Socialt Entreprenørskab
Roskilde Universitet

1. udgave 2015

Omslag: Adam Przewoski – unsplash.com/adamprzewoski
Layout: Alice Kaiser / Morten Madsen
Sats: Canberra FY
Tryk: DigiSource

Redigering: Marie Tolstrup Hansen

ISBN: 978-87-7349-908-5

Udgivet af

Center for Socialt Entreprenørskab
Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning
Roskilde Universitet
Telefon 4674 2021
E-mail cese@ruc.dk
www.ruc.dk/forskning/forskningscentre/cse/

i samarbejde med

Chefkonsulent Sussi Mack Socialt Udviklingscenter SUS
Sekretariatsleder Casper Bo Danø Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark

Kapitel 1:	
Samlet overblik og resultater	6
Indledning.....	6
Hovedbudskab: Tag afsæt i ideen i stedet for målgruppens sociale status.....	6
Projektets hovedformål og målgruppe.....	8
Overordnet intro til de tre innovationsplatforme.....	9
Innovationsplatform 1: Fremtidslab.....	9
Innovationsplatform 2: Borgerstyrede budgetter.....	9
Innovationsplatform 3: Madborgerskab.....	10
Samlet overblik over aktiviteter og deltagere i forsøgsprojektet.....	10
Opsummering af projektets resultater og milepæle.....	15
Opsummering i form af stemmer fra deltagerne i forsøgsprojektet.....	16
Forsøgsprojektets to hovedspor.....	17
Om målgruppen enlige forsørgere med børn.....	18
Om målgruppen de tidligere straffede unge.....	18
Målgruppens udfordringer samt definition af målgruppe.....	18
Hvordan forsøgsprojektet har imødekommet disse udfordringer.....	19
Valg af målgrupper.....	19
Oversigt over konkrete aktiviteter i forsøgsprojektet.....	20
Fase 1: Identifikation og matchning.....	21
Aktiviteter i fase 1: Identifikationsprocesser.....	21
Aktiviteter i fase 1: Matchningsprocesser.....	22
Fase 2: Scenarier, udforskning og visionsarbejde.....	23
Aktiviteter i fase 2: Visionsseminarer og udviklingsworkshops.....	24
Fase 3: Handling og realisering.....	24
Aktiviteter i fase 3: Strategiudvikling, realiseringsstøtte og fyraftensmøder.....	24
Fase 4: Upscaling.....	25
Fase 5: Forankring og formidling.....	25
Kapitel 2:	
Analyse og diskussion af metodeudvikling i forhold til målgruppen	26
Definition af social innovation.....	26
Brugerdreven innovation og empowerment.....	28
Brugerdreven innovation i et producentperspektiv.....	29
Målgruppens stemmer: 'Arbejdsliv', 'normalitet' og 'ensomhed'.....	30
Refleksioner over metodeudvikling.....	31
Brugerdreven innovation og sociale projekter.....	32
Dilemmaet: Deltagelse eller ikke-deltagelse.....	33
Målgruppens motivation for deltagelse.....	33
Målgruppen og frivillighed.....	35
Netværksdannelse: Med en ide i hånden kan du skabe kontakter.....	36
Kritisk perspektiv på ideudvikling.....	37
Innovationsplatforme - et sted mellem eksperimenter og prædeterminerede strukturer.....	39
Innovationsplatforme som sårbare konstruktioner.....	39
Kapitel 3:	
Netværksteori som en ressource for individet og samfundet	41
Introduktion til social kapital teori.....	41
Netværk i form af social kapital teori.....	41
Robert Putnam og social kapital.....	42
Afgrænset og brobyggende social kapital.....	44
Teorien i et kritisk perspektiv.....	45
Tillid, social kapital og effekten af innovationsplatformene.....	45
Kapitel 4:	
Innovationsplatforme: Fremtidslab, Madborgerskab og Borgerstyrede budgetter	47
Fremtidslab.....	48
Madborgerskab.....	59
Borgerstyrede budgetter.....	73
Litteraturliste.....	87

Forord

De frivillige organisationer samt de fem kommuner Næstved, Kolding, Odense, Vallensbæk og København, der har deltaget i forsøgsprojektet, skal have tak for at have fundet plads i et stramt budget til at sætte særlig fokus på borgerdreven ideudvikling samt muligheder for at få kontakt til frivillige og ildsjæle.

Det er afgørende for målgruppens muligheder, at forskellige aktører omkring dem har mulighed for at eksperimentere og overveje egne rutiner til gavn for enlige forsørgere og unge med plettet straffeattest.

Kommunernes og de frivillige organisationernes deltagelse har været vigtig, og vi vil gerne rette en stor tak til engagerede medarbejdere for både kritiske perspektiver og praktisk arbejde med at implementere innovationsplatformene. I den forbindelse har særligt frivillighedskonsulenter og engagerede borgere været en vigtig ressource og sparringspartner. Desuden har en række borgere brugt deres fritid på at implementere ideer, give interviews og vise, at der er et stort lokalt civilsamfundsengagement. Kapitel 1: Samlet overblik og resultater.

KAPITEL 1:

SAMLET OVERBLIK OG RESULTATER

Indledning

I denne evalueringsrapport beskriver vi, gennem en empirisk og teoretisk informeret analyse, projektrammens konkrete udmøntning i de forskellige kommuner med afsæt i målgruppen og de borgere, der har sat deres præg på de tre metoder, også kaldet innovationsplatforme. De tre innovationsplatforme består af tre metoder kaldet: Fremtidslab, Madborgerskab og Borgerstyrede budgetter. De tre metoder er gennemført i tidsperioden 2011-2013.

På baggrund af erfaringerne fra de forskellige kommuner diskuterer vi anvendelsen af de tre innovationsplatforme. Omdrejningspunktet i forsøgsprojektet har været at forbedre deltagernes ressourcenetværk. På den baggrund er der i rapporten fokus på metoder, der kan øge målgruppens sociale kapital. Der er en detaljeret gennemgang af de tre innovationsplatforme i sidste kapitel i rapporten. Gennemgangen af de tre innovationsplatforme er beskrevet på en sådan måde, at det er muligt for aktører, der ikke har deltaget i forsøgsprojektet, at gennemføre en af de tre innovationsplatforme.

EVALUERINGSRAPPORTENS FIRE SPOR	
1. kapitel	Samlet overblik og resultater
2. kapitel	Analyse og diskussion af metodeudvikling i forhold til målgruppen
3. kapitel	Netværksteori som en ressource for individet og samfundet
4. kapitel	Innovationsplatforme: Fremtidslab, Madborgerskab og Borgerstyrede budgetter

Hovedbudskab: Tag afsæt i ideen i stedet for målgruppens sociale status

Tanken med innovationsplatformene er ikke, at deltagerne skal gøres arbejdsmarkeds- eller frivillighedsparate. Derimod er tanken at give deltagerne nye sociale redskaber og understøtte deltagernes ressourceopbygning ved at skabe mulighed for at den enkelte gennem deltagelse eller gennem egne ideer, får mulighed for at danne nye netværk. Det kan f.eks. ske ved, at målgruppen tager initiativ til at kontakte f.eks. frivillige organisationer, ressourcepersoner i lokalområdet eller lokale virksomheder.

Tanken med innovationsplatformene er heller ikke at ændre eksisterende strukturer, men at introducere

re innovationsplatforme i allerede etablerede ordninger for derigennem at forbedre kommunikationen og koordineringen mellem f.eks. borgere og kommunen, eller frivillige foreninger og borgere/kommunen. Metoderne har således fokus på også at øge netværksdannelse mellem aktører i etablerede strukturer, fordi øget tværsektorielt samarbejde vil øge kvaliteten af servicen for målgruppen.

Desuden er formålet med innovationsplatformene at aktører, der til daglig arbejder med målgruppen, får stillet en række redskaber til rådighed, med hvilke de hurtigt og effektivt kan få indsigt i deltageres udfordringer, bl.a. gennem den idegenerering, der skabes i innovationsplatformene.

Målgruppen gav, stort set samstemmende, udtryk for, at de ikke fandt det attraktivt at deltage i sociale aktiviteter i rollen som bruger. Derimod var der en interesse for – og dermed et potentiale i-, at udvikle ideer med henblik på at kontakte lokale aktører og ressourcepersoner i forbindelse med ideudvikling eller gennemførelse af ideer.

Fordelen ved at tage udgangspunkt i en ide og derigennem kontakte et netværk af ressourcepersoner, eller frivillige foreninger, er, at kontakten baseres på ideen og ikke primært på målgruppens situation. Forsøgsprojektet viste, at selvom deltagerne stod klar med ideer, så er det svært at finde ressourcer i forhold til allerede etablerede projekter. Derfor er det vigtigt at afsætte øremærkede penge til implementering af borgerdrevne ideer, som det er sket i de to innovationsplatforme Borgerstyrede budgetter og Madborgerskab. Det er nemmere for målgruppen at få kontakt til ressourcepersoner, når der er lokale puljer på spil. Netop små lokale puljer sikrer, at ressourcepersoner tager teten og bidrager med opsøgende arbejde, og at de nødvendige ressourcepersoner tiltrækkes, så de nødvendige kontakter kan skabes. Den proces er målgruppen også en del af og bliver derigennem inddraget i nye ressourcestærke netværk.

Innovationsplatformene er velegnede til at samle alle parter: borgere, det offentlige og frivillige organisationer omkring en positiv begivenhed. Her handler det ikke kun om at implementere en ide, men i lige så høj grad at skabe en indledende positiv kontakt eller netværk mellem deltagerne. Det er således igennem ideudvikling at målgruppen har særligt gode muligheder for at danne nye netværk.

Neden for finder du en opsamling over metoden, der viser, at innovationsplatforme kan:

- » nedbryde negative forestillinger om f.eks. kommunen, når deltagerne får mulighed for at diskutere, hvad der kan forbedre forholdet mellem den enkelte deltager og kommunen.
- » individualisere løsningsforslag, så de bliver skræddersyet til deltagergruppen.
- » skabe ny energi og positiv stemning gennem idegenerering. Det giver en indsigt i, at målgruppen rummer ressourcer og muligheder.
- » fungere som en ventil for frustrationer, så der fremadrettet bliver arbejdet mere konstruktivt i forhold til opgaver forude.
- » tydeliggøre problemstillinger hos målgruppen, som ellers forbliver usynlige, og som det derfor ikke er muligt at handle på. F.eks. gav flere af de unge mødre i forsøgsprojektet udtryk for, at de ikke ønskede, at deres forældre skulle hente og passe deres børn, fordi forældrene havde misbrugsproblemer.
- » give mulighed for et bottom-up drevet møde mellem borger og kommunen eller frivillige organisationer i stedet for formelle top-styrede rammer.

- » øremærke penge til borgerne og derigennem vise, at man er lydhør over for borgernes initiativer og tager borgernes bekymringer alvorligt.
- » præsentere lokale tilbud eller aktiviteter, så deltagerne 'får syn for sagen' og viden om, hvad der foregår lokalt.
- » give mulighed for at skabe et positivt møderum mellem borgere og f.eks. kommunen. Flere unge mænd gav udtryk for, at deres afmagt overfor egen livssituation og skuffelsen over ikke at 'slå til' kombineret med de krav, der blev stillet til dem fra kommunens side, resulterede i vredesudbrud og trusler mod kommunalt ansatte. Med innovationsplatformene er der mulighed for at udfolde andre ressourcer og sider hos f.eks. unge mænd med en plettet straffeattest, der kan bidrage positivt til deres adfærd.
- » give indsigt i, hvad målgruppen oplever som udfordringer og muligheder. Mange af de unge gav udtryk for, at der sjældent var mulighed for at tale om personlige udfordringer og ideer, og at de følte sig ensomme, fordi de ikke havde en støtteperson, de kunne henvende sig til.
- » gøre op med traditionelle borgerhøringer, hvor målgruppen passivt sidder og lytter til ekspert, der allerede har et færdigpakket løsningsforslag. Gennem borgerdreven innovation har deltagerne ejerskab over ideerne.
- » skabe et 'frirum', hvor målgruppen kan diskutere udfordringer og problemer, men hvor fokus ikke bliver på udfordringer og problemer, men derimod anvendes konstruktivt som springbræt til udformningen af utopier, muligheder, ideer og løsninger.

Projektets hovedformål og målgruppe

Projektets intention har været at udvikle modeller for deltagelse med fokus på, hvordan udsatte borgere, lokalsamfund og kommunen sammen kunne udvikle nye initiativer. Projektet havde til formål konkret at udvikle, gennemføre og evaluere nye initiativer og metoder for, at man derefter kunne udvikle og beskrive modeller, som andre kan arbejde systematisk med.

Opsummeret har **projektets hovedformål** været at:

- » understøtte lokalsamfundets kapacitet til at løse sociale problemer på nye måder ved at gennemføre sociale innovative partnerskaber, hvor forskellige lokale aktører i fællesskab tager ejerskab og udvikler nye indsatser
- » udvikle og gennemføre to lokale innovationsplatforme, hvor frivillige aktører, borgere samt kommunale og private aktører samarbejder om myndiggørelse og aktivt medborgerskab gennem lokal bæredygtighed

Projektet har haft to konkrete målgrupper, enlige forsørgere med børn og tidligere straffede unge (med kortere dom), hvis livssituation, potentielle ressourcer og nye livspraksisser stod i centrum for projektet. I kapitel 4 følger en mere detaljeret gennemgang af de tre innovationsplatforme, hvor følgende punkter bliver gennemgået:

- » Samlet overblik over metoden
- » Ressourceforbrug, tidsplan og aktører
- » Tanken bag metoden
- » Formålet med at anvende metoden
- » Den effekt, metoden har
- » Gennemgang af metoden trin for trin
- » Resultater og opfølgning samt eventuel evaluering

De to målgrupper har været aktører i tre innovationsplatforme, der på forskellig vis har bidraget til at øge deltagernes sociale kapital gennem ideudvikling.

Overordnet intro til de tre innovationsplatforme

INNOVATIONSPLATFORM 1: FREMTIDSLAB

Fremtidslab er som metode særligt velegnet til at arbejde med den enkelte deltagers motivation og fremtidsplaner. Fremtidslab er velegnet til dels at få unges ideer på banen, dels give de unge viden om hvilke støttestrukturer, de har til deres rådighed. De unge gav f.eks. udtryk for, at der ikke var den nødvendige ekspertise til at hjælpe dem videre, men problemet viste sig at være de unges manglende viden om hvilke støttestrukturer, der eksisterede, og hvordan de kunne gøre brug af støttestrukturerne. Som metode er fremtidslab således særligt velegnet til at give deltagerne indsigt i hvilke frivillige organisationer og kommunale tilbud, der står til deres rådighed, og hvordan disse kan understøtte deltagernes egne ideer og implementeringen af disse ideer.

Fremtidslab som metode kan ikke stå alene i forhold til projekts overordnede mål, fordi fremtidslab er mindre hensigtsmæssig i forhold til at udvikle og implementere ideer, der rækker bredt ud i lokalområdet. Det skyldes, at tiden i de forskellige workshops i fremtidslab bliver brugt på at tale om deltagernes udfordringer og at ideer, og at ideerne derfor ofte er rettede snævert mod gruppen af deltagere.

For at sikre, at deltagernes ideer blev implementeret i lokalområdet, har det været nødvendigt at udvide deltagerkredsen. Dette blev sikret gennem metoden borgerstyrede budgetter.

INNOVATIONSPLATFORM 2: BORGERSTYREDE BUDGETTER

I borgerstyrede budgetter har borgere i et boligområde haft mulighed for at deltage i en konkurrence om at vinde et pengebeløb på f.eks. 100.000 kr. Metoden tager afsæt i udviklingen af ideer, der gavner flest mulige beboere i et lokalområde. Det er beboerne, der afgør, hvilken ide pengene skal gå til. Det gør de via en lokal afstemning. Det er ophavsmanden eller -mændene til ideen, der sørger for, at den bliver implementeret.

Metoden er særligt velegnet til at involvere borgergrupper ud over deltagerkredsen og til at skabe synlige resultater, der implementeres på baggrund af demokratiske processer. Metoden åbner op for, at borgernes kritiske distance, f.eks. i forhold til lokale udfordringer, transformeres til involvering og løsningsforslag. Når deltagerne selv skal præsentere en ide og forsvare den, ikke mindst i forhold til andre beboeres ideer, har det givet dem større indsigt i, hvor vanskeligt det er at finde løsninger, som alle kan være tilfredse med. Borgerstyrede budgetter bidrager dermed ikke kun til at skabe synlige resultater i et boligområde med afsæt i brugerdriven innovation, metoden bidrager ligeledes med at give deltagerne blik for, at ideudvikling også rummer, at man tager et standpunkt og involverer sig i det lokalområde, man bor i.

En sidegevinst ved borgerstyrede budgetter er, at metoden synes at forbedre det offentlige image. Eller som en kvindelig deltager gav udtryk for: *Det, jeg har fået ud af at udvikle ideer i forhold til kommunen,*

det er den opbakning, vi har fået, vi er blevet hørt hele vejen og det, det har givet mig et godt indtryk af kommunen. En anden deltager (mand) forklarede: man kan have den der holdning om, at det er nogle regelryttere, de lytter ikke til folk... her hvor jeg bor har mange ikke gode erfaringer med det offentlige, og det er ligesom blevet nuanceret i dag, vi er blevet mødt på en anden måde, vi har fået lov til at bestemme, hvad der var vigtigt for os og ikke kun, hvad der var vigtigt for kommunen...

Selvom ideen med borgerstyrede budgetter allerede blev introduceret i 1989 af den brasilianske regering, og er en anerkendt metode i dag bl.a. i England, så er det det første gang i Danmark (Kolding kommune 2013), at en gruppe borgere på den måde får en pose penge, som de selv skal administrere (Bouvaird 2007).

INNOVATIONSPLATFORM 3: MADBORGERSKAB

Madborgerskab er en metode, der tager afsæt i madfællesskab og børneaktiviteter. Metoden er opdelt i to separate spor, og deltagerne er opdelt i to grupper. I det ene spor laver deltagerne mad og får madlavningstips fra kokke. I det andet spor udvikler den anden gruppe ideer i en workshop.

Metoden er særligt velegnet til at samle enlige forsørgere med forskellige ressourcer på tværs af generationer. Styrken ved metoden er, set i forhold til projektets målsætning, at unge enlige mødre får kontakt til ressourcepersoner i lokalområdet og dermed et nyt netværk.

Deltagerne gav udtryk for, at de havde meldt sig til madborgerskab for at få mulighed for at danne nye netværk, og at dette var vigtigere for deltagerne end selve ideudviklingen. Madborgerskab er således en værdifuld metode for enlige forsørgere i alle aldre, der ønsker at skabe nye kontakter med andre enlige i lokalområdet. Set i forhold til gruppen af enlige forsørgere, der er i stigning, er der behov for at udvikle metoder med fokus på reetablering af sociale netværk for enlige forsørgere.

Selvom deltagerne havde den samme skepsis som deltagerne i de to andre innovationsplatforme, skete der en holdningsændring undervejs i forløbet. Det skyldtes, at deltagerne fik et forum, hvor de kunne diskutere svære spørgsmål, som de normalt forholdt sig tavse om. I den forbindelse var det overraskende at høre deltagerne egne fortællinger om arbejdsmarkedet som den eneste kilde til voksenkontakt, samtidig med, at deltagerne udelukkede deltagelse i frivillige organisationer pga. af manglende tid. En kvindelig deltager udtalte således: *Selvom mine børn ikke er helt små længere, har jeg brug for nogen til lige at se til dem, når de bliver syge, jeg mangler nogen i nærheden af mig... det er særligt i forhold til arbejde, der er grænser for hvor mange gange, jeg kan tillade mig at komme for sent eller holde fri...* mens en anden deltager (kvinde) forklarede: *Jeg vil ikke miste mit arbejde, det er den eneste voksenkontakt jeg har...* Selvom deltagerne ønskede at være mere aktive som frivillige, så de det ikke som en mulighed, fordi man som enlig forsørger er tidspresset.

De tre metoder er skrevet i form af en læseguide sidst i rapporten (kapitel 4). Læseguiden er placeret som et separat kapital, som interesserede læsere kan slå direkte op i. Det er således ikke nødvendigt at læse hele rapporten for at få indsigt i metoderne. I læseguiden er de tre innovationsplatforme beskrevet trin for trin, således at det bliver muligt at gennemføre metoden med et minimum af konsulentbistand. Det har været vigtigt, fordi kommunernes stramme økonomi har betydet, at borgerstyrede initiativer ofte fravælges. Endelig har det været vigtigt at udvikle metoder, hvor det er muligt at måle både 'synlige' og 'usynlige' resultater.

Samlet overblik over aktiviteter og deltagere i forsøgsprojektet

Neden for er aktiviteter, dataindsamling og opnåede resultater skitseret i tabelform. Aktiviteterne danner grundlag for udviklingen af de tre innovationsplatforme, vi beskriver i kapitel 4, samt for refleksioner over dataindsamling i form af bl.a. deltagelse, mapping, interviews, afrapportering, der er beskrevet

i kapitel 2. I kapitel 3 redegør vi for hvilken betydning, deltagergruppens øgede netværk har for den enkelte såvel og for samfundet.

TABEL 2: OVERSIGT OVER AKTØRER, AKTIVITETER OG DATAMATERIALE

UDVIKLINGEN AF FREMTIDSLAB	
Næstved Kommune	http://www.sus.dk/projekter/fremtidslab-naestved/
Metodeudvikling	<p>INNOVATIONSPLATFARM 1: FREMTIDSLAB, ER UDVIKLET PÅ BAGGRUND AF:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3 * 2 idegenerende workshops (f.eks. spil om jobsamtale og spilleregler på en arbejdsplads) med unge afklaringsforløb i Næstved produktions-skole (2 workshops), unge i afklaringsforløb hos '+Resurse' (plus-resurse.dk/) (2 workshops) og unge i afklaringsforløb i frivilligcentret (2 workshops). Udvikling af personaer som del af metode. Udarbejdelse af aktivitetskalender med aktiviteter for under 100 kr.. (se Fremtidslab). Deltagelse i lokale aktiviteter for afprøvning af frivillighed. For at øge synlighed af unge. Ideudvikling med fokus på unges behov i Næstved. Kontakt og samarbejde med 4 lokale frivillige foreninger
Antal personer og målgruppe	Aktiviteter målrettet unge enlige mødre (21-28 år) og unge drenge (17-29 år) med plettet straffeattest 55 deltagere
Effekt og implementering	<p>Effekten er, at unge får mulighed for at skabe kontakt til lokale ressourcenetværk. De unge får mulighed for at tale om problemer med fokus på løsningsmuligheder. Den anvendte metode øger den unges viden om eksisterende støttestrukturer markant.</p> <p>5 unge har fået kontakt til NGO'er for at arbejde som frivillige. 4 unge har fået nyt netværk og kontakt til virksomheder. 7 unge har dannet et mødre-netværk.</p> <p>Den udviklede metode anvendes i dag i +Resurse i Næstved i forbindelse med deres afklarings- og opkvalificeringsforløb for ledige. Se kapitel 4 for effekten og implementering af Fremtidslab.</p>
Tidsramme og aktiviteter	<p>7 idegenerende workshops 17 fokusgruppemøder med unge og lokale aktiviteter 6 fyraftensmøder 1 formidlings-præsentation fra RUC om projektet Annoncer i lokalavis 2012-2013</p>

Vidensindsamling	Interview med leder af frivilligcentret i Næstved Interview med 4 unge fra +Resurse (anden aktør) Interview med deltidsansat ung fra +Resurse Interview med strategi- og udviklingschef Bo Gammelgaard
------------------	---

UDVIKLINGEN AF BORGERSTYREDE BUDGETTER

Kolding Kommune 2013	http://kolding.dk/nyheder-aktuelt/nyhedsarkiv-2013/tarzanbane-til-braendkjær
Metodeudvikling	Innovationsplatform 2: Borgerstyrede budgetter, er udviklet på baggrund af: 'Brændkjær bestemmer', Kolding Kommune Med budget af 2*75.000 kr. med 2 * fællesspisning i Brændkjær Målrettet beboere Brændkjær lokalområde 2 valgdage med 2*35 deltagere med 8 ideer samt 280 stemmeberettigede i Brændkjær.
Antal personer og målgruppe	Lokale beboere i Brændkjær uanset alder. Der skal vises sygesikringskort med gyldig adresse for at kunne deltage i afstemningen.
Effekt og implementering	Implementering af ideer til kvarterløft. Vinderide 1 'Brændkjær bestemmer': 'Tarzan-bane' (60.000 kr.). Vinderide 2 'Brændkjær bestemmer': 'Sikkert-i-skole- projekt' (15.000 kr.). Efterfølgende involvering af lokale virksomheder til bygning af bl.a. Tarzan-bane. Se kapitel 4 for effekten og implementering af borgerstyrede budgetter.
Tidsramme og aktiviteter	<ol style="list-style-type: none"> 2 *forberedelsesmøder til fællesspisning 2*fællesspisning 4*ideudviklingsworkshops Filmoptagelser fra ideudviklingsworkshops (http://www.sus.dk/nyheder/borgerstyrede-budgetter-udvikler-boligomraade-i-kolding/) Udvælgelse af fem ideer til valgdagen. Beboermøder mellem deltagere, der udviklede ideer. Valgdag med valg af bedste ideer (25.03.13 og 09.11.13). Indbydelse af lokalpolitikere på valgdage Annoncer i lokalavisen
Vidensindsamling	Interview med leder af ungegruppe, der deltog i ideprojekt Interview med 3 unge, der deltog i ideprojekt Interview med lokalpolitiker Videodokumentation af fællesspisning og ideudvikling Deltagerobservationer og feltnoter

UDVIKLINGEN AF BORGERSTYREDE BUDGETTER	
Odense Kommune	http://www.odense.dk/presse/pressemeddelelser/pressemeddelelser%202014/bolbro-har-talt-ny-bevaegelsespark-til-byen http://www.bolbro.net/bolbro-bestemmer
Metodeudvikling	INNOVATIONSPLATFORM 2: BORGERSTYREDE BUDGETTER, ER UDVIKLET PÅ BAGGRUND AF: 'Bolbro bestemmer' 100.000 kr. Målrettet beboere i et lokalområde.
Antal personer og målgruppe	25 deltagere i alle aldre med 6 ideer samt 432 stemmeberettigede
Effekt og implementering	Borgerdrevnen innovation frem for skræddersyede topdown-styrede løsninger fra f.eks. kommunen. Styrkelse af netværk mellem beboerne i et lokalområde og implementeringen af ideer til kvarterløft. Opkvalificering af ideer Vinder-ide: 'Bevægelsespark' (100.000 kr.) Se kapitel 4 for effekten og implementering af borgerstyrede budgetter samt links og videoer over annoncer og vinderideer
Tidsramme og aktiviteter	<ol style="list-style-type: none"> 1* idegenererende workshop 1* ideudviklingsworkshop 1* workshop for kvalificering af ideer inden valgdag Beboermøder mellem deltagere, der udviklede ideer Indbydelse af lokalpolitikere på valgdag Valgdag 06.09.14 Annoncer i lokalavis
Vidensindsamling	Interview med ung enlig mor med ideen Sct. Hans bål for forældre med små børn. Interviews med 4 stemmeberettigede Interview med lokalpolitiker Interview med frivillig på projektet Deltagerobservationer og feltnoter

UDVIKLINGEN AF MADBORGERSKAB	
Vallensbæk Kommune	http://www.vallensbaek.dk/nyheder/frivillig-og-foreninger/madborgerskab-i-vallensbaek
Metodeudvikling	INNOVATIONSPLATFORM 3: MADBORGERSKAB, ER UDVIKLET PÅ BAGGRUND AF: 8. Madlavning 9. Idegenererende workshop 10. Ideudviklingsworkshop 11. Kvalificering af ideer 12. Udvalgelse af ide og gennemførelse af ide
Antal personer og målgruppe	Madborgerskab med 16 voksne og 24 børn. 5 deltagere går videre med ide om en facebookgruppe med forskellige aktiviteter, fællesspisning, fælles grillaftner og fælles biograftur. Ideen vinder 20.000 kr. Målrettet enlige forsørgere
Effekt og implementering	Skabelse og implementering af initiativer for borgere i Vallensbæk. Vinder-ide: Etablering af en facebookgruppe med fokus på madfællesskab for enlige forsørgere i Vallensbæk Kommune (ca. 512 enlige forsørgere). Se kapitel 4 for effekten og implementering af Madborgerskab
Tidsramme og aktiviteter	7 workshops 6 madlavningsforløb Ideafstemning 15.11.14 Annoncer i lokalavisen
Vidensindsamling	DVD film Deltagerobservationer og feltnoter

Som det fremgår af tabeloversigten oven for, er der gennemført i alt 21 workshops med 155 deltagere med en lige fordeling mellem mænd og kvinder. Næsten samtlige deltagere er etniske danskere. De 155 deltagere har arbejdet med en lang række ideer, hvoraf seks ideer er blevet til konkrete projekter (se tabeloversigt eller i kapitel 4 for gennemgang af de projekter, der er gennemført). De seks projekter rækker både ud i lokalområdet og fortsætter efter forsøgsprojektets afslutning i 2015. Ideerne er implementeret bl.a. gennem borgerstyrede budgetter med et samlet beløb på 270.000 kr. i idepuljen. Der er en gennemgang af de forskellige ideer i kapitel 4, hvor de ideer, der ikke fik penge, også indgår (se desuden dette kapitel under afsnittet 'Fase 3: Handling og realisering'). Herudover er der lagt en stor mængde frivillige timer, hvor det eksakte tal vil blive opgjort i metoden Borgerstyrede budgetter under afsnittet 'tidsplan og ressourceforbrug'. I alt har 612 personer stemt på ideerne.

Opsummering af projektets resultater og milepæle

De to hovedmål ovenfor har været anvisende for hvilke konkrete forandringer, der skal ske for målgruppen, for at projektets gennemførelse kan betragtes som en succes. En forandring kan både være en forandring i målgruppens livssituation, men det kan også være, at en dårlig udvikling for målgruppen stoppes eller sinkes. De synlige forandringer, som kan identificeres hos målgruppen efter projektets afslutning, er, at målgruppens samlede sociale kapital er øget, dvs. projektets ønske er opnået, idet:

1. 35 % af deltagerne oplever, at de har fået adgang til afgrænsende netværk (dvs. fået øgede netværk med andre i samme situation).

Vi dokumenterer i evalueringsrapporten gennem interviews (kapitel 2) og mapping-øvelser (kapitel 4), hvorvidt deltagerens nære og lokale netværk og kontaktflader er blevet øget, hvorvidt målgruppen har opnået større myndiggørelse og handlekraft, flere venskaber eller relationer, ligesom vi afdækker, hvilke aktiviteter målgruppen har deltaget i (se tabel 2 for oversigt over samlede aktiviteter i de forskellige kommuner samt kapitel 4 for uddybning og beskrivelse af aktiviteter).

2. 20 % af deltagerne oplever, at de har fået adgang til brobyggende netværk (dvs. relationer til andre end dem, de plejer at omgås), og det har betydet adgang til ressourcer, de ellers ikke havde adgang til.

Vi dokumenterer dette gennem selvrapporterede netværksdiagrammer og interviews (kapitel 2 og 4). Disse metoder afdækker netværk omkring de enkelte deltagere, dvs. evalueringsrapporten besvarer, hvilke personer netværkene består af, ved at afdække de aktiviteter og relationer dette rummer med fokus på: Hvilke adgange og nye ressourcer har deltagerne fået adgang til?

3. 20 % af deltagerne oplever sig mere ligeværdige i lokalsamfundet (end tidligere).

Vi dokumenterer gennem selvrapporterede mappingøvelser og interviews, hvordan deltagerne har været aktive og virkende i lokalsamfundet: Hvilke konkrete aktiviteter (f.eks. arbejde, uddannelse, øget sundhed, fritidsinteresser, mm), handlinger og mønstre udviser deltagerne i deres hverdag og brug af lokalsamfundet?

4. Der gennemføres mindst otte projekter/aktiviteter (på den sociale innovative platform), som involverer både målgruppe og lokalsamfund på nye måder.

Vi dokumenterer gennem interviews og rapporteringer, hvilke deltagere som er aktive i de gennemførte innovationsplatforme (se tabel 2 for oversigt), hvordan de motiveres til at deltage (kapitel 3 og 4), hvilke mål de forskellige innovationsplatforme realiserer (kapitel 2) samt hvilke øvrige lokalborgere, som igennem innovationsplatformens processer inddrages i de forskellige konkrete aktiviteter og produkter. Disse vurderes for medborgerskab, lokal bæredygtighed, myndiggørelse og egen handlekraft. Evalueringsrapporten har en særlig opmærksomhed på matchning, identifikationsforløb af aktører, visionsforløb og metoder, vurderet i forhold til efterfølgende upscaling og forankringsaktiviteter. Altså undersøgelse af progression og metode- og modelfasthed i implementeringsforløbene (kapitel 4).

5. Mindst en tredjedel af de aktører, som har medvirket i de afholdte projekter/aktiviteter, har efterfølgende en oplevelse af, at projekterne/aktiviteterne og samarbejdet bag gennemførelsen, har været betydningsfuld for målgruppen og været meningsfuld for aktørerne.

Vi dokumenterer gennem interviews med samtlige aktører i de gennemførte innovationsplatforme samt i de netværk- og personaktiviteter, der efterfølgende er blevet gennemført, med henblik på at få vurderinger og evalueringer af udbytte i forhold til processer og produkter: Myndiggørelse, medborgerskab, lokal bæredygtighed og empowerment.

Efter pilotprojektets afslutning findes der afprøvede, dokumenterede og systematiske sociale innovationsmodeller og -metoder, som kan anvendes på tværs af frivilligcentre, frivillige sociale foreninger, kommuner, erhvervsvirksomheder og uddannelsesinstitutioner.

Metoderne i kapitel 4 er beskrevet på en måde, der gør dem anvendelige for andre. Dvs. det sidste kapitel i evalueringsrapporten er udformet som en formidlende og populær version af modellen social innovationsplatform, hvor metode, arbejdsformer, resultater og perspektiver præsenteres i en appetitlig og interessevækkende form og indhold, der er beskrevet punktvis med særlig vægt på at kunne gennemføres af andre. Metoderne er desuden beskrevet på en måde, så de kan spille ind som inspiration til videreudvikling af metodeudviklingsarbejde.

Metoderne er:

- » i stand til at skabe ligeværdige møder mellem såkaldt ressourcestærke og – udfordrede borgere
- » i stand til at tage udgangspunkt i borgernes egne behov og ressourcer
- » i stand til at generere innovationsprocesser
- » i stand til at skabe nye typer møder mellem borgere, frivillige og ansatte
- » i stand til at skabe nye rum for deltagelse
- » i stand til at understøtte lokalt demokrati

Ovenstående fremgangsmåde giver efter vores opfattelse et potentiale for anvendelse af projektets erfaringer til formål og målgruppen, der ligger ud over vores pilotafprøvninger. Endelig forpligter de tre ansøgende partnere sig på at inddrage egne organisationer og disses netværk til at implementere og udbrede projektets resultater. Der er etableret aftaler med de deltagende og interesserede kommuner og uddannelsesinstitutioner og private virksomheder, som ønsker at afprøve de tre metoder, som er udarbejdet.

Opsummering i form af stemmer fra deltagerne i forsøgsprojektet

Deltagerne, både målgruppen, kommunalt ansatte og frivillige, har bidraget med at gennemføre de tre innovationsplatforme. Nedenfor er opsummeret feedback og gode pointer fra aktørerne. Det er aktørernes erfaringer i forhold til deltagelse i forsøgsprojektet, som de giver feedback på. Set i forhold til de frivillige organisationer og kommunen bliver der givet feedback på samarbejdet og rammen, hvori gennemførelsen af innovationsplatformene er foregået. Fra målgruppens side lyder en appel om, at både frivillige organisationer og særligt kommunen lytter til brugernes perspektiv.

De frivillige:

- » Forklar, hvad den frivillige organisation får ud af at deltage.
- » Forståelse for, hvad vi har brug for for at kunne hjælpe målgruppen.
- » Afsæt ressourcer til at følge op på ideerne.
- » Hvordan kan de unges egne ideer støttes, så de unge oplever, at de bliver taget alvorligt?
- » Skal der være en person, der har et formidlingsansvar i forhold til målgruppen og lokale tilbud i kommunen/frivillige organisationer, og skal personen være placeret i offentligt- eller frivilligt regi?
- » Kan et arbejde som frivillig i en frivillig organisation erstatte virksomhedspraktik?

Kommunen:

- » Forklar, hvad kommunen får ud af at deltage.
- » Vis os konkret, hvad I kan byde ind med.
- » I hvilken kontekst kunne innovationsplatforme tiltrække ressourcepersoner?
- » Hvilken rolle og kontakt spiller og bør etablerede frivillige organisationer spille i forhold til udsatte unge?

Målgruppen:

- » Hvis mentorordningen ikke kan dække flertallets behov, må vi have andre metoder på banen, der kan løfte målgruppen.
- » Se målgruppen individuelt i stedet for som en gruppe. Der er stor forskel på enlige forsørgere, der er enlige/enlige forsørgere, og enlige/anden forældre forsørgere. Det er vigtigt at identificere de enlige/enlige forsørgere, fordi de er de mest udsatte.
- » Når man har udstået sin straf for en mindre forseelse, skal tavlen 'viskes' ren. Fjern dommen fra straffeattesten, ellers bliver man straffet to gange.
- » Det er en dårlig ide at sætte matchgruppe 1 og matchgruppe 5 sammen. Vi har ikke de samme problemer og spilder hinandens tid.
- » Lad være med at stigmatisere os, fordi vi er arbejdsløse.
- » Hvis vi kun kan arbejde på deltid, så respekter denne beslutning, lidt arbejde er bedre end ingenting. Vi har ikke længere værnepligt, vi bør heller ikke længere have arbejdspligt.
- » Vi har ideerne til at løfte vores boligområde, prioriter vores ideer.
- » Vi kan komme med ideerne, men mangler et medie, der kan understøtte ideen.

Forsøgsprojektets to hovedspor

Igennem evalueringsrapporten og fremadrettede publikationer vil de sociale innovationsplatformes grundlæggende mål og intention blive belyst, der udvikler og etablerer valide kategorier og data for, hvordan sociale innovationsplatforme kan myndiggøre og etablere lokal bæredygtighed.

Hvorvidt de ovenfor nævnte resultater er opnået, besvares i evalueringsrapporten gennem følgende to spor:

- 1. individuel myndiggørelse omsættes i kategorier og temaer som oplevelse af anerkendelse, tillid, sociale netværk og social kapital, evne til venskab, familietilknytning, evne til at fastholde arbejde, uddannelse og sundhed.**
- 2. aktivt medborgerskab og lokal bæredygtighed omsættes i kategorier og temaer som aktiv fritid i lokalsamfundet, frivillige aktiviteter, fysiske aktiviteter i nærområdet, lokalt engagement, omverdensbevidsthed og interesse.**

Pilotprojektet har en todelt primær målgruppe, som består af:

- » enlige forsørgere med børn, som befinder sig i en økonomisk, socialt og arbejdsmæssigt presset livssituation med risiko for deres børns fremtidige velfærd.

- » tidligere straffede unge (med kortere domme), som skal integreres i et aktivt og velfungerende samfundsliv, men som har få netværk, svag skolebaggrund og få erhvervs erfaringer.

Om målgruppen enlige forsørgere med børn

15,3 % af alle børn i Danmark bor hos en enlig mor. Der er i alt knap 135.000 enlige mødre i Danmark, som har 186.000 børn boende hos sig. På trods af et stærkt socialt sikkerhedsnet er enlige mødre i dag stadig mere udsatte end andre i forhold til at have eller udvikle sociale problemer som følge af lav indkomst, ingen eller kort uddannelse, marginalisering fra arbejdsmarkedet og dårlig sundhed (Kilde: Mødrehjælpen).

Den mest betydningsfulde faktor for fattigdom er tilknytningen til arbejdsmarkedet. Kun 3,5 % af lønmodtagere er fattige, mens 15 % af de arbejdsløse og knap 50 % af de enlige forsørgere uden for arbejdsmarkedet er fattige. Det er disse afsavn, der gør børn, der vokser op i fattigdom, udsatte og øger risikoen for social eksklusion eller stigmatisering – særligt hvis fattigdommen er varig. Hvis et barn ikke kan være med på fodboldholdet eller ikke kan komme på internettet, fordi familien ikke har råd, så er han udelukket fra nogle meget basale, sociale fællesskaber.

Udelukkelsen fra sociale fællesskaber, usund kost, aflyste børnefødselsdage og manglende julegaver giver børn nogle afsavn, som sætter sit præg på børnenes evner til at fungere socialt. En barndom, som er præget af afsavn, og hvor forældrene er uden uddannelse og uden for arbejdsmarkedet, giver barnet otte gange større risiko for at blive et nummer i det sociale system og således give fattigdomsarven videre til sine egne børn (Den ny ulighed, Lars Olsen, data fra Danmarks Statistik).

Om målgruppen de tidligere straffede unge

Ifølge en analyse, som Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har udarbejdet for LO, er under halvdelen af de danskere, der har en dom i bagagen, at finde på arbejdsmarkedet (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 2010). At det står grelt til med straffedes færdigheder fremgår af en undersøgelse gennemført for Kriminalforsorgen (Koudahl 2010) Her oplyste hele 16 procent af de indsatte mellem 16 og 24 år, at de ikke engang har gennemført folkeskolen. Det samme gælder under én procent af danske unge generelt. Jobsøgere bliver i stigende grad bedt om at fremskaffe en straffeattest. Kriminolog Annika Snare mener, at der er sket »en dramatisk stigning« i brugen af straffeattester og siger: *Når arbejdsgiverne kan vælge mellem straffede og ikke straffede, så vælger de næsten altid sidstnævnte.* Ifølge Rigspolitiet er antallet af udstedte straffeattester til privat brug vokset fra 137.000 i 2007 til 160.000 i 2009 (www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/).

Målgruppens udfordringer samt definition af målgruppe

De enlige forsørgere og de unge tidligere straffede har en række fælles udfordringer. De er på en og samme tid socialt udsatte og potentielt indsatskrævende, men de rummer samtidig de personlige ressourcer og den livskraft, der skal til for at skabe og vedligeholde bæredygtige myndiggjorte liv. Det afgørende for, om det tipper til den ene eller anden side, er individuel tiltro til egne kræfter og ressourcer, konkrete handlerum og -muligheder samt tilstedeværelsen af et socialt netværk i enten arbejde, uddannelse, familie/venner eller lokale fællesskaber.

Målgruppen befinder sig – som nævnt oven for – i periferien af offentlige indsatser. Det er vores projekttilgang, at et af de afgørende elementer for, hvordan det går, er graden af 'social kapital og sociale

netværk'. Altså ikke nødvendigvis en offentligt initieret indsats, men i lige så høj grad en civilsamfunds- og lokalsamfundsindsats. Helt banalt er den unge tidligere straffedes største udfordring formentlig at skaffe sig et job eller læreplads – og det kan private lokale virksomheder langt bedre end jobcentret imødekomme. For de enlige forsørgere er kendte problemstillinger manglende netværk, som bevirker sårbarhed på arbejdsmarkedet, alt for få økonomiske og materielle ressourcer, der bevirker, at man altid er på 'hælene', og at man har et ophængt dagligliv med for få 'åndehuller'. Her er det ej heller den offentlige indsats, som nødvendigvis er løsningen.

Hvordan forsøgsprojektet har imødekommet disse udfordringer

I kort form er det gennem netværk med andre, at vi ofte får adgang til anerkendelse, privilegier og solidaritet – og omvendt, hvis der ikke kan skabes adgang til ressourcestærke netværk, vanskeliggøres forandringer og forbedringer i vores liv. Projektet vil konkret facilitere og understøtte nye initiativer, der rodfæstes i en lokal netværkstankegang, som aktiverer og inddrager aktører som private erhvervsfolk, lokale frivillige og offentlige ildsjæle i sociale innovationsplatforme.

Vi ønsker at afprøve og undersøge rækkevidden af et lokalt civilsamfunds- og lokalsamfundsengagement. Det gør vi i tillid til og i nysgerrighed på, hvordan det kan skabe mere social kapital, flere netværk og frugtbare relationer for vores målgrupper i lokalsamfundet.

Valg af målgrupper

Projektets målgrupper er valgt af to grunde. For det første er både de enlige forsørgere, deres børn og de tidligere straffede unge potentielt i risikozonen for, at deres sårbare situation eskaleres. Derfor forekommer en forebyggende indsats helt afgørende. For det andet finder vi, at disse to målgrupper i særlig grad kan profitere af, at vi gennem de sociale innovative platforme søger at skabe social værdi og nye sociale løsninger i lokalsamfundet.

Valget af disse to målgrupper til at afprøve den sociale innovationsplatform er begrundet i flere forhold. For det første er det afgørende, at forskellige borgergrupper kan få afprøvet og testet, hvorvidt arbejds- og scenarieformen sociale innovative platforme er velegnet til at nå projektmål, engagere den brede aktørgruppe samt at skalere og forankre. For det andet er en vis volumen af antal platforme væsentlig for at få afprøvet og vurderet platformenes metodik, arbejdsresultater og vanskeligheder. For det tredje skal partnerskabsmetoden have mulighed for i forskellige konstellationer at blive afprøvet og gennemført, så denne kan vurderes for styrker og svagheder.

Man kan samtidigt tale om en sekundær målgruppe bestående af de øvrige aktører i innovationsplatformen: lokale frivillige/frivillige foreninger, private og offentlige aktører, som indvilliger i at bidrage til udviklingen af innovative måder at optimere lokalsamfunds bæredygtighed gennem at skabe bedre individuelle livsbetingelser og livsmuligheder for udsatte borgere. Desuden er der en bredere gruppe af interessenter: frivillige og frivillige sociale organisationer, privat og offentligt ansatte, virksomheder og organisationer, som har interesse i en modeludvikling af den sociale innovationsplatform samt de resultater på individuelt niveau for de to målgrupper såvel som på et lokalt niveau og et samfundsniveau.

- » Empowerment sætter fokus på processer, der gør mennesker i stand til at modvirke afmagt og afhængighed. Målet er det selvstændige og myndige menneske. Gennem dette projekt sikres de primære målgrupper en langt højere grad af empowerment, og de bliver således i stand til som aktivt handlende individer at tage ansvar for egen fremtid og skabe mere positive livsvilkår gennem kontrol med og håndtering af ressourcer – såvel sociale

som materielle, kulturelle og symbolske ressourcer.

- » Brugerindflydelse sætter fokus på den reelle effekt, som brugernes input, erfaringer, behov og udviklingsforslag har på sociale indsatsers konkrete udformning i praksis. Brugerindflydelse sikrer således relevans, motivation og ejerskab for brugere af sociale tilbud. Gennem nærværende projekt sikres en høj grad af brugerindflydelse for de primære målgrupper – både i projektets konkrete aktiviteter samt i de innovative metoder, der udvikles i regi af projektets aktiviteter, og som efterfølgende skal komme brugerne til gode.

Samtidig tager projektet udgangspunkt i en betragtning om, at fremtidens sociale værdi skabes i en synergieffekt mellem en række forskellige aktører, hvor civilsamfundet i langt højere grad end tidligere vil påtage sig et socialt og solidarisk ansvar for at støtte medborgere, der har sociale udfordringer. Dette vil i fremtidens Danmark ske på mikroniveau frem for makroniveau – på samfundsmæssige sociale arenaer i brugernes nærområde frem for nationale eller kommunale arenaer.

Projektet ønsker således med afsæt i målgruppens egne ressourcer og myndiggørelse og med afsæt i civilsamfundets og lokalsamfundets ressourcer at engagere et netværk eller platform (både målgrupperne og andre aktører) i at udvikle og gennemføre innovative sociale indsatser, der forebygger, formindsker eller forstærker den sociale sårbarhed til fordel for bæredygtige livspraksisser. Samtidig ønskes disse indsatser rodfæstet i en lokal netværkstankegang, som aktiverer og inddrager aktører som private erhvervsfolk, lokale frivillige og offentlige ildsjæle i sociale innovationsplatforme. Det er gennem netværk med andre, at vi får adgang til anerkendelse, privilegier og solidaritet – og omvendt, når vi ikke har adgang til ressourcestærke netværk, bliver det vanskeligere at gennemføre forandringer og forbedringer i livet. I dette perspektiv søger dette projekt at skabe netværk blandt udsatte borgere, hvor social innovation både tager form som individuelle forandringer og som fælles kollektive og lokale initiativer. Sociale forandringer hos fastlåste borgere og familier forstås som mulige at skabe ved hjælp af innovation og netværk, hvor flere (med)borgere stiller idevirksomhed, solidaritet og bærekraft til rådighed.

Projektets aktiviteter tager udgangspunkt i en strategi om at sikre empowerment og brugerindflydelse for de to primære målgrupper – enlige forsørgere og tidligere straffede unge.

Det overraskende i projektet har været, i hvor høj grad borgerdeltagelse og borgerindflydelse – i forhold til deltagernes opfattelse af samme – har haft en 'em' af social stigma over sig. Dette vil blive udfoldet i kapitel 2 og er et vigtigt omdrejningspunkt i analysen. At sociale projekter kan skræmme deltagere fra at deltage synes ikke beskrevet empirisk eller forskningsmæssigt. Empiri og forskning peger tværtimod på, at borgerdeltagelse udelukkende er positiv. Vi har derfor måttet revurdere en række forestillinger, som vi trådte ind i projektet med, og det er erfaringerne med dette, der vil blive redegjort for i evalueringsrapporten som en indgang til at forstå, hvordan målgruppen opfatter empowerment og brugerindflydelse.

Oversigt over konkrete aktiviteter i forsøgsprojektet

I de sociale innovationsplatform er der arbejdet med 5 faser og arbejdsformer samt tilhørende konkrete målformuleringer:

- Fase 1: Identifikation og matchning
- Fase 2: Scenarier, udforskning og visionsarbejde
- Fase 3: Handling og realisering
- Fase 4: Upscaling
- Fase 5: Forankring

Fase 1: Identifikation og matchning

Formålet med Identifikationsfasen var at udvælge platformsaktørerne med fokus på særligt perspektivrige lokalområder. Målet var, at platformsaktørerne skulle have lyst, vilje og kompetence til at indgå i et innovativt synergisk projektsamarbejde. Samtidig blev der i de involverede lokalområder identificeret et forankringspunkt for innovationsplatformene, der fungerede som drivkraft for platformene i samarbejde med projektaktørerne. Identificeringsaktiviteterne skete gennem online research, netværkskontakter og ekspertindsigt i særligt relevante lokalområder.

Gennem en matchningsproces etablerede vi fire innovationsplatforme, der bestod af de særligt udvalgte platformsaktører. Matchningsprocessen skulle sikre synergi, kollektivt commitment og et samarbejdsgrundlag for den fremtidige innovationskraft i platformene. Matchningen er foregået gennem otte platformsseminarer og/eller arrangementer med udgangspunkt i metoder som f.eks. open source, speed-dating, fish bowl, reflekterende teams og udvikling af konsensusstrategi.

AKTIVITETER I FASE 1: IDENTIFIKATIONSPROCESSER

I den første fase blev samarbejdspartnere således identificeret, og lokale aktører og områder blev matchet til forsøgsprojektet, og sammen med dem blev projektets rammer accepteret. I denne fase blev samarbejdspartnernes forandringsønsker inddraget. Denne fase skulle sikre, at de to målgrupper (tidligere straffede unge og enlige forsørgere) fik de rigtige rammer som forudsætning for, at en innovation kunne igangsættes. Identifikationsfasen viste sig at være den vanskeligste fase, da aktørerne fra kommunerne ønskede at arbejde med allerede velkendte metoder. Der var således en væsentlig barriere i forhold til nogle kommunale myndigheder og chefer, der ikke ville acceptere og medfinansiere forsøg, hvor resultat ikke var kendt på forhånd.

Forsøgsprojektet kæmpede igennem hele identifikationsfasen med at få så vide rammer som muligt for at kunne eksperimentere, men særligt de kommunale aktører ønskede at anvende allerede velkendte metoder. Vi blev således drevet over mod etablerede metoder, selvom vi ønskede at være innovative.

Baggrunden herfor var, at vi kom med for mange ubekendte faktorer, Vi havde kun en fastdefineret målgruppe, som kommunerne har erfaring med er en vanskelig målgruppe. Derfor var det svært at overbevise samarbejdspartneren om at arbejde med en vanskelig målgruppe og samtidig udvikle helt nye metoder. For samarbejdspartneren betød det konkret, at de selv skulle finansiere projektet, fordi det lå uden for den kommunale ramme. Hvis kommunerne skulle have indvilliget i denne type samarbejde, havde det krævet, at vi kunne finansiere projektet for kommunen, at vi kom med nogle på forhånd fastlagte metoder, som vi kunne præsentere for samarbejdspartnerne, eller at kommunen f.eks. havde en frivillighedskonsulent med fokus på brugerindflydelse og samarbejde med frivillige organisationer.

I stedet for at komme med en skræddersyet metode, som vi skulle implementere for kommunen, kom vi med en række spørgsmål. I den første fase havde vi, set fra vores samarbejdspartners side, ikke tilstrækkeligt hånd om metoden og havde ikke tilstrækkeligt blik for kommunens interesser i partnerskaber. Det var faktorer, der betød, at vi præsenterede et samarbejde med for mange ubekendte faktorer. Det skræmte samarbejdspartnerne væk fra forsøgsprojektet, og vi brugte mange ressourcer på at finde en samarbejdspartner. Denne søgeproces fortsatte langt ind i projektperioden, hvilket resulterede i, at vi ikke havde andet valg end at finde allerede etablerede brugerinddragelsesmetoder i form af borgerstyrede budgetter og gennemføre dem med en kommunal samarbejdspartner. Den største udfordring i forsøgsprojektet har således været, at vi først til sidst fik 'brækket' innovationsplatformene ned i en række arbejds gange, så det blev muligt at præsentere en struktureret metode for samarbejdspartneren.

Vi har fra begyndelsen af forsøgsprojektet været bevidste om, at det ville være vanskeligt at finde en

samarbejdspartner, særligt da Holbæk Kommune sprang fra forsøgsprojektet i den første fase. Efterfølgende har Holbæk Kommune givet udtryk for, at projektet var for diffust, og at hvis man fra kommunalt hold skulle investere i et forsøgsprojekt, så skulle det være med kommunen selv som hovedaktør i samarbejde med lokale frivillige og med allerede velkendte metoder, som kunne evalueres effektivt.

Et andet problem var, at vi fra start havde en fast defineret målgruppe. Det viste sig, at kommunerne også havde en interesse i at definere deres egen målgruppe.

Erfaringen er således, at det er meget vanskeligt at komme med et forandringsprojekt, der er for åbent defineret i forhold til metododelen og fastlåst i forhold til målgruppen samtidig med, at kravet er, at kommunerne skal bidrage til finansieringen.

Fordi vi ikke kunne få kommunerne til at deltage i forsøgsprojektet, endte vi med at kombinere ukendte og velkendte metoder og både arbejde med nye partnerskaber og samarbejde med partnere, der var indlejret i allerede kendte fællesskaber. Vi valgte denne fremgangsmåde, fordi vi ellers ikke ville have nået at gennemføre metoderne inden for projektets tidsramme.

I Næstved og Vallensbæk Kommune indgik vi i nye samarbejder, og vi udviklede en ny metode i Næstved Kommune. I Vallensbæk Kommune arbejdede vi med Madborgskab, der er en velkendt metode til brugerinddragelse for frivillige organisationer, men som var ny for Vallensbæk Kommune, og som vi har videreudviklet i samarbejde med Vallensbæk Kommune. I Kolding og Odense Kommune indgik vi i allerede indlejrede partnerskaber, og her beskrives en allerede velkendt metode i form af borgerstyrede budgetter. Det har været interessant efterfølgende at konstatere, at Fremtidslab som er en nyudviklet metode ikke er blevet implementeret i kommunen, mens borgerstyrede budgetter, der er en velkendt metode, i Odense og Kolding Kommune har spredt sig til flere boligområder i Odense Kommune, og at borgerstyrede budgetter nu afholdes to gange årligt i Bolbro bydel frem for en, som det ellers var planlagt.

Vi kunne have været mere systematiske og afdækket kommunernes behov, men det, der ville have gjort forskellen var, at der havde været en pose penge til den kommunale medarbejder, der skulle være ankerperson i forsøgsprojektperioden. Betydningen af en facilitator, der følger metoden og ikke strukturen, er afgørende.

AKTIVITETER I FASE 1: MATCHNINGSPROCESSER

På trods af de ovenfor beskrevne udfordringer i identifikationsfasen lykkedes det at finde kommuner, som ønskede at arbejde med de tre platforme. Efterfølgende blev innovationsarbejdet påbegyndt med lokale matchningsprocesser, hvor private lokale virksomheder, civilsamfundsgrupperinger eller personer samt offentlige ildsjæle accepterede at deltage i innovationsplatformen. Der har været tale om separate matchningsprocesser i fem forskellige geografiske kontekster. Selvom der er tale om en konkret fase, så har denne været igangsat på forskellige tidspunkter i projektet (se tabel 1 for oversigt over datoer for de enkelte projekter i kommunerne). Processerne er blevet forberedt og faciliteret af projektlederen med bidrag fra offentligt ansatte og civilsamfundsgrupperinger. Processerne er beskrevet detaljeret og med mulighed for gentagelse i kapitel 4. Nedenfor er en oversigt over de involverede kommuner og gennemførelsen af forskellige innovationsplatforme:

- » Næstved Kommune: En række afprøvninger i samarbejde mellem jobcenter, frivilligcenter, beskæftigelsestiltag og borgere. Vi arbejdede blandt andet med udvikling af en persona-ideudviklingsmodel (Innovationsplatform 1).
- » Kolding Kommune: Fællesspisning og udvælgelse af beboerstyrede ideer i form af borgerstyrede budgetter. Vi testede en allerede velkendt model for idegenerering blandt borgere i

et lokalområde (Innovationsplatform 2).

- » Odense Kommune: Bolbro bestemmer. Test af borgerprocessen omkring borgerbudgettering (Innovationsplatform 2). Idegenereringsworkshoppene har i tilslutning til borgerstyret budgettering i et boligområde med særlige udfordringer både kunnet italesætte borgernes egen opfattelse af udfordringerne samt borgernes egne løsninger. Desuden har det øget deltagerdemokratiet, at borgerne fik lov til at udvælge det, de syntes var de bedste ideer (i form af demokratisk afstemning om midler).
- » Vallensbæk Kommune: Madborgerskab. Vi har udviklet en model for, hvordan en given målgruppe – her enlige forældre – kan mødes med deres børn i et madfællesskab, hvor der tilberedes måltider og spises sammen. Det danner rammen om en samtale om fælles udfordringer og en proces, hvor borgerne selv udvikler initiativer, der kan imødegå nogle af udfordringerne. Modellen har desuden haft en inklusionssigte, hvor enlige forældre med udfordringer og såkaldt ressourcestærke forældre har dannet netværk med hinanden (Innovationsplatform 3).
- » Københavns Kommune: Madborgerskab uden alder. Et igangværende pilotinitiativ, hvor madborgerskab bruges i et generationsmøde mellem ældre og unge med udgangspunkt i de ældres madfortællinger.

Det er på baggrund af ovenstående aktiviteter, at de udviklede modeller for deltagelse er fremkommet. De tre modeller; fremtidslab, madborgerskab og borgerstyrede budgetter har alle en kontekstafhængig karakter, der gør det muligt at anvende modellerne i andre sammenhænge. F.eks. er madborgerskabsmodellen udviklet i forhold til enlige forældre, der er forsøgsprojektets målgruppe, men metoden kunne lige så vel anvendes i forhold til f.eks. ældre, der har mistet en ægtefælle, tidligere anbragte unge sat sammen med andre unge osv.

Målet har været at skabe energi, commitment og vilje til forandring blandt innovationsplatformens deltagere med henblik på skabe den nødvendige forudsætning for innovation. I den første fase har der ligeledes været en række andre aktiviteter i form af nedsættelse af en styregruppe, der mindst hvert halvår har afholdt styregruppemøder. Desuden har der været afholdt et projektseminar, og det har været tanken, at der skulle afholdes en matchningskonference. Men fordi forsøgsprojektet havde vanskeligt ved at finde samarbejdspartnere, og der blev brugt mange ressourcer på dette, har der ikke været tid til at fundraise til en matchningskonference.

Fase 2: Scenarier, udforskning og visionsarbejde

I fase 2 samlede innovationsplatformene aktørerne og producerede via visionsseminarer og udviklingsworkshops den ramme inden for hvilken, forandringerne skulle ske. Det har været et mål, at der i denne fase skulle udarbejdes velbeskrevne scenarier som milepæle for handling og realisering.

Derfor arbejdede platformens deltagere i denne fase med at udforske innovationsplatformenes overordnede mål: myndiggørelse (tage fornyet styring af eget liv) og lokal bæredygtighed (andre end platformens primære målgruppe). Deltagerne udforskede potentielle ressourcer, barrierer og netværk. Hensigten var at lokalisere de fornyelser og lokale tilknytningsforhold, som deltagerne gerne så udviklet. Visionsarbejdet antog mange former, men det væsentlige har været, at der blev anlagt et bottom-up perspektiv, hvor alle fik de bedste muligheder for at bidrage til innovationsprocessens ramme. Detaljerne vedrørende de forskellige metoder er opgjort i kapitel 4.

AKTIVITETER I FASE 2: VISIONSSEMINARER OG UDVIKLINGSWORKSHOPS

De tre platforme blev via otte visionsseminarer omdrejningspunktet for innovationsarbejdet med udgangspunkt i målgruppens behov og ressourcer og de lokale civilsamfunds udviklingspotentialer. Målet med de otte visionsseminarer har været at udforske forskellige fremtidsscenarier og i fællesskab definere de centrale sociale udfordringer for hhv. enlige forsørgere og tidligere straffede unge. På visionsseminarerne blev metoder som fiktive personaer, idegenerering og idekvalificering, vægaviser, videologbøger, sociale medier, visuelle værktøjer og tarzannotater brugt (se kapitel 4 for specifikke metoder tilknyttet de forskellige platforme).

Ud over de otte visionsseminarer blev der afholdt otte udviklingsworkshops. Med udgangspunkt i deltagernes fælles sociale fantasi (se tabel 2) blev der udviklet innovative modeller og indsatser med afsæt i civilsamfundets ressourcer i lokalområdet og skabt forudsætningen for markant bedre livsvilkår for hhv. enlige forsørgere og tidligere straffede unge. Diskussioner, analyser og resultater på visionsseminarer og udviklingsworkshops gennemgås i kapitel 2 og kapitel 3.

Fase 3: Handling og realisering

I denne fase blev innovationsplatformens konkrete handlinger og udkast til myndiggørelse og lokal bæredygtighed realiseret. Platformens aktører udformede handlingsudkast og planerne for disse, som rettede sig ud i lokalområdet og mod enlige forsørgere og udsatte unge. De detaljerede fremgangsmåder for idegenerering er beskrevet i kapitel 4. I innovationsplatformene blev der udarbejdet konkrete handlings- og realiseringsmål, som målgrupperne arbejdede sammen om at realisere, som f.eks.: Facebook-side for enlige forsørgere (realiseret), nye legepladser (Tarzan-bane) (realiseret), trafikbomme for sikker skolevej, tidlig Sct. Hans bål for spædbørnsforældre (babybål) (realiseret), fakkelloptog fra kolonihaver til Sct. Hans bål (realiseret), børneorkester, springvand til forskønnelse af fællesområde, velkomstkomite til nytillflyttere, skateboardrampe (realiseret), tjeneste-bytte-central, SFO for teenagere og voksne, lektiebistand, pasningsnetværk, papbedsteforældre, sund madklub og udsatte unges ønsker om f.eks. praktikpladser, mentorordninger, besøgsfamilier, uddannelsesprøvetid, forældrekorrekt, aktivitetskogebog, CV-app, jobmiddag, plakat over aktiviteter under 100 kr. (realiseret), kulturplatform for amatørmusikere, kunstnere mm., fritidsplatform, genbrugsbus, aktiveringspark og fællesskabscafe. I tabel 2 fremgår i oversigtsform de projektideer, der blev støttet økonomisk, og som dermed blev udviklet fra ideer til innovation.

AKTIVITETER I FASE 3: STRATEGIUDVIKLING, REALISERINGSSTØTTE OG FYRAFTENSMØDER

Strategiudvikling: Aktiviteterne i strategiudviklingsprocessen har været fokusgruppemøder, sparring på de enkelte modeller/indsatser og strategiudviklingsworkshops. Dvs. gennem forskellige aktiviteter har de fire platforme udarbejdet realiserings- og implementeringsstrategier for de udviklede innovative metoder. Målet var at skabe det bedst mulige grundlag for gennemførelse af modellerne i praksis og at tage højde for udfordringer som f.eks. interessentinvolvering, fundraising, foreningsforankring og PR.

Realiseringsstøtte: Under implementeringsperioden har de fire platforme løbende modtaget støtte, sparring og inspirationsinput fra projektaktørerne i forhold til fremdrift og i forhold til udfordringer og barrierer.

Fyraftensmøder: Endelig har der været afholdt fyraftensmøder, dvs. aktørerne i de fire platforme har mødtes to gange i løbet af realiseringsperioden til fyraftensmøder med det formål at sikre fælles videnudveksling og erfaringsudveksling.

Fase 4: Upscaling

I upscalingsfasen skal der gennemføres to nye innovationsplatforme i en revideret og forbedret version, som tager afsæt i de indhøstede erfaringer, ligesom der skal identificeres nye målgrupper. Der er blevet gennemført en ny innovationsplatform i Københavns Kommune, og Odense og Kolding Kommune har valgt at videreføre borgerstyrede budgetter (2014 samt 2015, og der er planer om at fortsætte). Vallensbæk Kommune vil gennemføre Madborgerskab igen, men i en mindre udgiftstung form. Der arbejdes på at forankre innovationsplatformene i de lokale frivilligcentre. Frivilligcentre kvalificeres til at kunne løfte opgaven, og der udarbejdes en model for fremtidig forankring af innovationsplatformene i frivilligcentre. Det har været ønsket at etablere to nye platforme to andre steder i landet, men dette har ikke været muligt inden for tidsrammen. Der arbejdes med at forankre innovationsplatformene i frivilligcentre: Der vil fremadrettet arbejdes med commitment og kapacitetsopbygning i frivilligcentre. Det vil vi gøre ved at afholde workshops blandt frivilligcentre med henblik på at udvælge relevante frivilligcentre, der ønsker at implementere modellen lokalt.

Fase 5: Forankring og formidling

I forankringsfasen bidrager udvalgte aktører i innovationsplatformene i en turne af formidling til frivillige sociale foreninger, kommuner, private virksomheder samt lokalsamfund med præsentationer af deres modelarbejde og modelresultater, krydret med fortællinger og historier om nytte, udbytte og perspektiver.

Der har været formidlingspræsentationer til i alt 10 forskellige modtagere: frivillige sociale foreninger, kommuner, private virksomheder samt lokalsamfund.

- » Der har været holdt 1 oplæg om forsøgsprojektet i Næstved Kommune med deltagelse af frivillige organisationer, frivilligcentret, lokale virksomheder og ansatte i Næstved Kommune.
- » Der har været holdt oplæg om resultaterne i projektet for FriSes medlemmer.
- » Siden 2013 er der afholdt seks forelæsninger om projektets erfaringer og løbende resultater, og dette er implementeret i uddannelserne fremadrettet på Roskilde Universitet på Master i socialt entreprenørskab¹ og den internationale kandidat i social entrepreneurship and management².
- » Forsøgsprojektet er præsenteret to gange i VIA Århus (2013, 2014) i forbindelse med afholdelse af sommeruniversitet i socialt entreprenørskab, innovation og læring.
- » Forsøgsprojektet er præsenteret på seminar i Københavns Kommune, sundheds- og omsorgsforvaltningen (01.02.14).
- » Forsøgsprojektet er formidlet på valgfrit kursus 'Social innovation og socialt entreprenørskab' for bachelorstuderende på Roskilde Universitet (2013).

Det er planen, at der fremadrettet skal ske flere formidlingspræsentationer for FriSes medlemmer, og at metoder og forsøgsprojektet fremadrettet bliver præsenteret i undervisningen på Roskilde Universitet.

¹ <http://www.ruc.dk/uddannelse/efter-og-videreuddannelser/masteruddannelse/mse/>

² <http://www.ruc.dk/uddannelse/fag/socialt-entreprenorskab-og-management/>

KAPITEL 2: ANALYSE OG DISKUSSION AF METODEUDVIKLING I FORHOLD TIL MÅLGRUPPEN

Retrospektivt har det været meget ressourcekrævende både at skulle udvikle nye metoder for bruger-dreven innovation samtidig med, at metoderne skulle implementeres. Derfor har det været nødvendigt at lade sig inspirere af allerede etablerede brugerdrevne metoder. Borgerstyrede budgetter er en allerede velkendt metode fra England og en velkendt metode i udlandet. Dette forsøgsprojekt har koblet sig på Kolding og Odense Kommunes forsøg med borgerstyrede budgetter i 2013. I forbindelse med en aftale indgået med frivilligcentret og Kolding Kommune koblede dette forsøgsprojekt sig på et af de første forsøg med borgerstyrede budgetter i Danmark, og i den forbindelse blev madfællesskab og borgerstyrede budgetter udviklet (se kapitel 4).

I dette kapitel er der særlig fokus på begrebet social innovation, brugerdreven innovation og målgrup-pens erfaringer og bevæggrunde for at deltage i de forskellige innovationsplatforme. Der er lagt særlig vægt på, hvilke barrierer for netværksdannelse og deltagelse som målgruppen lægger vægt på. Disse barrierer beskrives i dette kapitel i form af strukturelle barrierer og subjektive barrierer for deltagelse.

Definition af social innovation

Social innovation adskiller sig fra innovation ved at have fokus på social værdiskabelse frem for profit. Formålet med social innovation er således at implementere nye ideer for at løse sociale opgaver eller problemer.

We define social innovations as new approaches to addressing social needs. They are social in their means and in their ends. They engage and mobilize the beneficiaries and help to transform social relations by improving beneficiaries' access to power and resources.

(<http://youngfoundation.org/our-work/social-innovation-investment/>)

Selvom innovation er blevet et buzzord, er det væsentligt at se innovation som et middel til at nå et mål – ligesom vi i dette forsøgsprojekt har haft et mål om øget netværksdannelse hos deltagerne og brugt innovationsplatforme som et middel til at opnå dette.

Social innovation adskiller sig grundlæggende fra en ide ved, at ideen skal være implementeret, f.eks. til et konkret produkt eller metode (Phills, Deiglmeier, Miller 2006:7):

A novel solution to a social problem that is more effective, efficient, sustainable, or just than existing solutions and for which the value created accrues primarily to society as a whole rather than private individuals. A social innovation can be a product, production process, or technology (much like innovation in general), but it can also be a principle, an idea, a piece of legislation, a social movement, an intervention, or some combination of them.

Definitionen oven for giver indtryk af, at innovation, herunder social innovation, er et fælles gode, men denne betragtning har ikke blik for, at samfundet består af forskellige interessegrupper. For at få blik for nuancerne og for at vise, hvad der har været på spil for deltagerne i forsøgsprojektet, er det brugbart at sondre mellem et bruger- og producentperspektiv på social innovation. Brugere kan defineres som (Hippel 2005:3):

Users... are firms or individual consumers that expect to benefit from using a product or a service. In contrast, manufacturers expect to benefit from selling a product or a service.

Dvs. brugerne af den sociale innovation er den gruppe, der får gavn af innovationen, og som ikke skal bekymre sig om, hvordan ideen skal implementeres, eller hvad det koster at implementere ideen. Producenterne derimod er den gruppe, der har ansvaret for at implementere en ide, og som skal investere ressourcer i ideen og profitere på ideen. Selvom både brugere og producenter er interesserede i at udvikle en ide, så har de to grupper forskellige tilgange og interesser i forhold til ideudvikling. Når borgere, kommuner og frivillige organisationer taler om social innovation i forsøgsprojektet, har de som udgangspunkt sjældent været enige om, hvordan en ny ide skal implementeres. Det skyldes, at både bruger- og producentperspektivet er repræsenteret i forsøgsprojektet. Det har betydet, at kommunerne har vurderet, hvad det vil koste at implementere metoden i kommunen og dermed ikke kun taget hensyn til, hvorvidt metoden var særlig demokratisk eller hensigtsmæssig i forhold til at udvikle ideer for målgruppen. På trods af forskellige interesser har der været en enighed om, at brugerdreven innovation betyder, at brugerne skal involveres i alle faser, både ideudviklingsfasen, ideudvælgelsesfasen og i implementeringen (Voxted, Kristensen 2011:36):

Medarbejderdrevet innovation er en innovationsform, hvor medarbejderne ikke kun informeres, høres eller inddrages indirekte gennem interviews eller surveys. De skal deltage direkte og som nævnt have mulighed for at påvirke innovationsprocessen og/eller det, der skabes. Hvis de ikke deltager aktivt er der ikke tale om medarbejderdrevet innovation, men om andre, mere traditionelle topstyrede innovationsformer, der planlægges og styres af ledelsen...

Forsøgsprojektet afspejler, at velfærdsinnovation er en del af dagsordenen, og at borgerne anses som vigtige medspillere i udviklingen af lokale service tilbud. I forsøgsprojektet har der været bred enighed blandt de deltagere, der skulle implementere metoderne, om, at det ikke er tilstrækkeligt, at brugerperspektivet implementeres afslutningsvis i et ideudviklingsforløb. Der er således bred konsensus fra alle 'producenter' om at involvere og høre målgruppen i alle faser. Udfordringen er at enhver social aktivitet vurderes i et arbejdsmarkedsperspektiv, hvilket sætter en for snæver ramme for et forsøgsprojekt.

Brugerdreven innovation og empowerment

I et empowermentperspektiv åbner brugerdreven innovation for the power to name, the power to act. Udviklingen af de tre metoder i forsøgsprojektet har bygget på, at brugerdreven innovation kunne bidrage med nye løsninger ved at åbne op for nye perspektiver (Herrick 1995:2):

Fundamental to empowerment practice focused on social change is the creation of social relations of symmetry within and through which power relations are established and used for the purposes of creating alternatives--"what ought to be"--and changing "what is."

Ifølge John Andersen kan empowerment defineres som: *processer hvorigennem sociale grupper forbedrer deres evne til at skabe, overskue, kontrollere og håndtere materielle, sociale, kulturelle og symbolske ressourcer* (Andersen 2005:7). Empowerment kan som begreb betone en anerkendelse af subjektet som (subjekt)rationelt, autonomt og moralsk tilregneligt og derfor som myndig og kompetent deltager af ideudvælgelsesprocesser og ideimplementeringsprocesser. Empowermentbegrebet, som dette forsøgsprojekt tager afsæt i, bygger på en opfattelse af, at en holdbar samfundsudvikling kræver, at også såkaldt underprivilegerede befolkningsgrupper får en styrket 'stemme' og magtposition i forhold til at påvirke samfundsudviklingen. Det er således ikke forbeholdt en række eksperter i bestemte sektorer at udvikle ideer og skabe forandring. Social innovation er ikke kun en metode, men også en holdning til mennesker, som et velfærdssamfund bygger på. Det, der er metodernes styrke, er, at det ikke forbliver filosofi, men implementeres i konkrete metoder, som borgerne kan se er demokratiske og bottom-up drevne.

Empowerment handler således ikke om borgere, der skal gøres innovative. Empowerment handler om en bestemt tilgang til eller mentalitet i forhold til deltagergruppen. Dvs. deltagernes følelse af eget selvværd, om magten til at skabe plads til at handle, oplevelsen af at bidrage til samfundet og retten til at skifte rolle fra passiv modtager af velfærdsydelse til innovatør, frivillig eller workshop-idemager og tilbage igen. Dvs. en borgerret til, at deltagerne kan udleve mange perspektiver på det at være borger i en stat og på retten til at ytre sin holdning uden, at det bliver opfattet som brok, og retten til at udøve modmagt, når man ikke er enig med det offentlige. Selvom målgruppen har været kritisk over for f.eks. kommunen, så ønsker målgruppen ikke en samfundsændring eller at få 'svarene' af en række eksperter. Målgruppen ønsker at blive hørt og involveret og har behov for at formulere egne svar på problemstillinger, der ikke nødvendigvis rummes af loven om social service.

Med forsøgsprojektet er det blevet tydeligt, at brugerperspektivet på social innovation, herunder metodeudvikling, er afgørende i et velfærdssamfund for at ikke kun målgruppen, men borgerne generelt, fortsat skal bakke op om velfærdsstaten. For selvom borgerne er stærkt afhængige af velfærdsydelser fra det offentlige, så er løsningen af sociale opgaver alligevel ikke et 'rent' offentligt anliggende. Det er nemlig ikke muligt at adskille offentlige serviceydelser som f.eks. børnepasning, lokal udvikling, aktivering, uddannelse, sundhed osv. fra civilsamfundet (Borzaga, Defourney 2001). Når brugerne forventer at blive involveret i løsningen af disse opgaver, så skyldes det, at de offentlige velfærdsydelser ikke kun løser en række praktiske opgaver, der gør samfundet mere effektivt: Velfærdsopgaver påvirker socialiseringen og reproduktionen af familiestrukturen, arbejdskraften og fritidslivet. Dermed rammesætter det offentlige den enkelte borgers hverdag og bidrager væsentligt til den enkelte borgers levestandard. Det er således centrale elementer af den enkelte borgers liv, som staten har lagt rammerne for. Borgerne har derfor brug for en grad af kontrol i forhold til det, der er vigtige aspekter af borgerens eget liv, uanset om det drejer sig om byudvikling, børnepasning eller overførselsindkomster. Det offentlige har som velfærdsakkumulerende instans således ikke kun med sociale velfærdsydelser at gøre, men gennem varetagelsen af disse bidrager velfærdsstaten fundamentalt til opretholdelsen, fordelingen og akkumuleringen af betydelige økonomiske og sociale ressourcer. Når staten spiller en så vigtig rolle i den enkelte borgers hverdagsliv, kan repræsentation af borgeren ikke kun foregå gennem demokratiske valg

hver fjerde år. Der må derimod indarbejdes metoder, hvor borgerne får en platform for at udfolde deres stemme, mulighed for monitorering og implementering af velfærdsideer, der forbedrer et lokalsamfund eller en samfundsgruppes hverdagsliv. Innovationsplatformene er metoder, der arbejder på at gå i den retning.

Brugerdreven innovation i et producentperspektiv

Udfordringen med brugerdreven innovation er, at der skal findes midler og ressourcer, der har fokus på målgruppens interesser, uden at målgruppens interesser er det eneste legitime perspektiv. Set fra et producentsynspunkt på social innovation er det f.eks. nødvendigt at 'strømline' metoden, så så mange som muligt kan gentage innovationsplatformene. I den optik må man lægge mere vægt på, hvad der fungerer generelt, og give mindre stemme til lokale variationer og holdninger. Det har været vigtigt at have blik for begge sider af social innovation i udviklingen og beskrivelsen af innovationsplatformene. Brugerperspektivet har således haft forrang i feltarbejdet, mens der er et væsentligt producentperspektiv på social innovation i dokumentationen af de tre innovationsplatforme, hvor der er fokus på implementerbarhed, omkostninger, tidsrammer, effekter og muligheder for reproduktion og up-scaling.

Udviklingen af de tre innovationsplatforme i et producentperspektiv har legitimitet, fordi det åbner op for, at nye deltagere, der ikke har været en del af forsøgsprojektet, kan gennemføre innovationsplatformene.

Selvom brugerne ikke har et ansvar for den økonomiske side af ideudvikling, så har brugerdrevne ideer en legitimitetsskabende karakter, idet brugerne er granten for, at ideer udvikles demokratisk (Hippel 2005:17). En ensidig instrumentel tilgang til ideudvikling i implementeringsfasen havde skræmt deltagerne i forsøgsprojektet væk, fordi deltagerne ville gennemskue, at de ikke ville få noget ud af at deltage i forsøgsprojektet.

Det kan diskuteres, hvorvidt vi bør tale om nytteværdi i forhold til udviklingen af sociale projekter. Men netop vægtningen af nytteværdien for det offentlige, dvs. det brede etablerede fællesskab, kontra lokale borgerinteresser afspejler den legitimitetskrisen, som mange etablerede organisationer befinder sig i. Den nye generation af borgere er født og opvokset i velfærdsstaten og har aldrig oplevet Danmark før velfærdsstaten. Det betyder, at kravene fra den nuværende generation er fundamentalt anderledes i forhold til de generationer, der har oplevet et samfund uden en velfærdsstat. Det har banet vej for nye perspektiver på og kritikpunkter af etablerede organisationer (Murray, Caulier-Grice, Mulgan 2010:3-4):

The classic tools of government policy on the one hand, and market solutions on the other, have proved grossly inadequate. The market, by itself, lacks the incentives and appropriate models to solve many of these issues. Where there are market failures (due to non-competitive markets, externalities or public goods), these tasks have fallen either to the state or civil society. However, current policies and structures of government have tended to reinforce old rather than new models. The silos of government departments are poorly suited to tackling complex problems which cut across sectors and nation states. Civil society lacks the capital, skills and resources to take promising ideas to scale.

Set fra et borgerperspektiv er der ikke kun krav til etablerede organisationer, dvs. offentlige såvel som frivillige organisationer, til at inddrage borgerne i langt højere grad, der er også krav fra borgerne om, at etablerede organisationer i langt højere grad samarbejder for at finde løsninger på sociale udfordringer. Deltagerne i forsøgsprojektet har set det som en selvfølge, at løsningsmodeller og metoder inddrager alle forhåndenværende ressourcer. For deltagerne har det således været metodeudviklingen, og ikke

spørgsmålet om hvilken organisationen, der gjorde hvad, der var det vigtigste. De diskussioner, der har været mellem de organisationer, der har skullet implementere metoderne, har løbet parallelt med de brugerdrevne metodeudviklinger. Netop fordi borgerne ønsker mere tværsektorielt samarbejde, er det vigtigt ikke kun at have fokus på metodeudvikling i forhold til brugerdreven innovation, det er også nødvendigt at udvikle metoder for tværsektorielt samarbejde, da det er en kompliceret og konfliktfyldt proces, der ikke nødvendigvis bidrager positivt med social innovation.

I forsøgsprojektet stiller spørgsmålet om samarbejde på tværs af organisationer følgende problemstilling på spidsen, nemlig rollefordelingen mellem frivillige organisationer og den offentlige sektor: Historisk set vurderes frivillige organisationer som et vigtigt alternativ til den offentlige sektor, fordi frivillige organisationer giver borgerne mulighed for en langt større grad af anonymitet og personlig kontakt, end offentlige tilbud kan tilbyde (Socialministeriet, Betænkning 1332). Desuden fremhæves frivillige organisationers evne til at kunne beskytte og hjælpe borgere mod det offentlige system samt bistå med vejledning (Socialministeriet, Betænkning 1332 1997:174-181). Endelig peges der på, at en reform af velfærdsstaten forudsætter inddragelse af frivillige organisationer (Rådet for Frivilligt Socialt Arbejde 2008, Indenrigs- og Socialministeriet 2009). Spørgsmålet er, om den autonome stemme, som frivillige organisationer har og har haft, kommer under pres gennem øget samarbejde (La Cour 2010). Men spørgsmålet er også, om den 'gamle' rollefordeling fortsat er aktuel og i hvilken form (Boje, Fridberg, Ibsen 2006, Fridberg, Henriksen 2014).

Brugerdreven innovation og øget tværsektorielt samarbejde berører således en række fundamentale spørgsmål om rolle- og ressourcefordeling i et (velfærds)samfund.

Der har i forsøgsprojektet ligget en betydelig arbejdsindsats i at få samarbejdspartnere til at acceptere hinandens syns- og standpunkter. Ifølge NESTA, der er en britisk tænketank med fokus på social innovation, er det afgørende for overhovedet at kunne udvikle social innovation, at parterne, inden samarbejdet gennemføres, er nået til en erkendelse af, at den anden part bidrager med centrale pointer i løsningen af en given problemstilling. En vigtig pointe er således, at "de andre" samarbejdsparter har accepteret, at en given aktør i samarbejdet har noget vigtigt og unikt at bidrage med.³ Det skyldes, ifølge NESTA, at der med erkendelsen skabes et frirum, hvor den kreative tænkning kan udvikles, og at dette 'frirum' er afgørende for, at der kan opstå den nødvendige positive stemning for, at nye ideer kan udvikles, accepteres og implementeres (Moulart, Martinelli, Swyngedouw, Gonzalez 2004, Mulgan, Ali, Halkett, Sanders 2007, Mulgan, Tucker, Ali, Sanders 2007).

Målgruppens stemmer: 'Arbejdsliv', 'normalitet' og 'ensomhed'

Et forsøgsprojekt, der involverer enlige forsørgere med børn og tidligere straffede unge (med kortere dom), rammer ind i forskellige problemstillinger.

For tidligere straffede unge er 'normalitet' kontra 'marginalisering' et vigtigt tema. Temaerne 'normalitet' og 'marginalisering' er ligeledes et vigtigt temaer for resourcesvage enlige forsørgere med børn. Gruppen af enlige forsørgere med børn udgør, med de ændrede familiemønstre vi har i dag, en betydelig gruppe i samfundet med meget varierende ressourcer. For målgruppen af enlige forsørgere med børn, der har ressourcer, synes temaerne 'arbejdsliv' og 'ensomhed' at spille en vigtig rolle. Målgruppen enlige forsørgere med børn er således ikke en homogen gruppe. På trods af, at der ikke er tale om en homogen gruppe, gav enlige forsørgere med børn udtryk for, at de oplevede, at forsøgsprojektet henvendte sig direkte til dem med målene om at udvikle modeller for deltagelse og netværksdannelse. Fælles for gruppen af udsatte unge i forsøgsprojektet, dvs. gruppen af unge med plettet straffeattest og

3 NESTAs eksempler er hentet fra samarbejde mellem den offentlige sektor og forskellige frivillige sociale organisationer i England. Casene er hovedsageligt hentet fra England, men også casestudier fra Europa.

unge enlige mødre (under 28 år), er deres sporadiske eller manglende tilknytning til arbejdsmarkedet, der igen spiller ind på de unges holdning til frivillighed. En ung forklarer:

Jeg ville gerne være låsesmed, men jeg har en plettet straffeattest, og da min mentor så det, sagde han, at jeg godt kunne glemme alt om at blive låsesmed... så er der meget arbejde jeg ikke må få, men det vidste jeg ikke... så blev vi enige om, at jeg kunne blive mekaniker, det der med biler og motorer og den slags det er godt, men på min praktikplads, der skulle jeg bestille reservedele på tysk, og det kan jeg ikke... så da min praktikperiode udløb, så kom jeg her.

En udfordring for de unge er at lære at skabe et liv, hvor arbejde står centralt i den unges hverdag, dvs. skabe en bevidsthed om, at arbejdslivets struktur befordrer, at fritidsliv i praksis må formidles gennem produkter, organisationer og strukturer, der er en del af lønarbejdets logik. Frivillighed er et eksempel herpå. Dvs. hvis den unge ikke formår at indgå i arbejdslivets struktur, vil det tilsvarende være vanskeligt for den unge at deltage i frivillige organisationer. Med innovationsplatformene blev det tydeligt, at problemet vedrørende deltagelse i frivillige organisationer ikke kun vedrører viden om de frivillige organisationer, som den unge kan vælge imellem, men også kræver at den unge, i stil med arbejdslivet i rollen som lønmodtager, skal lære 'frivillighed' som en indsocialiseret virkelighed. De unges fravalg af deltagelse i frivillige organisationer og dermed brobyggende sociale kapital kan skyldes, at den unge gennemskuer, at lønarbejde og frivillighed er formet af den samme tidsøkonomi og effektiviseringsnorm.

Refleksioner over metodeudvikling

Det var en velovervejet metodisk pointe, at metoderne skulle udvikles ad-hoc for derigennem at opnå mest mulig deltagerstyring, motivation og ejerskab og mindst mulig indblanding fra på forhånd fastlagte (top-down) styrede metoderammer. Fastlagte strukturer anså vi, i begyndelsen af forsøgsprojektet, som hæmmende for deltagerens innovationsprocesser. Denne fremgangsmåde viste sig at rumme en række udfordringer. Den åbne proces stimulerede ikke ideudvikling, snarere tværtimod hæmmede den åbne proces brugerdriven innovation:

Ung enlig mor: *Jeg forstår ikke, hvad det er vi skal, jeg fik at vide at jeg skulle være her i dag [+Resurse, aktivering/ressourceforløb hos anden aktør] for vi skulle prøve noget nyt... men jeg har ikke helt forstået, hvad vi skal nu... kan du ikke fortælle en gang til hvem det var, jeg skulle gå sammen med?*

Deltagerne brugte energi på at forstå rammer og barrierer for deres deltagelse og hvilken social 'setting', de var blevet placeret i, frem for at fokusere på ideudvikling. Vi var derfor nødt til at bruge tid på at forklare og rammesætte ideen med projektet og forklare, hvilken social setting deltagerne var en del af. I Næstved Kommune mødte vi målgruppen af unge enlige mødre og unge med en plettet straffeattest i aktivering (Susågården, Næstved). Derfor blev forsøgsprojektet en del af den kritik og de frustrationer, som de unge havde overfor egne livsvilkår, det offentlige og forventningspres:

Unge kvinde: *Min mor sagde, jeg skulle læse jura, og det ville jeg også gerne selv, men så endte jeg her (Susågården).*

Vi valgte at arbejde videre med de unges stemmer og udviklede en model, der banede vej for at transformere kritik til handlemuligheder. På den baggrund blev den første innovationsplatform udviklet (Fremtidslab). Forsøgsprojektet tog afsæt i de unges kritiske røster, der handlede om, at etablerede

strukturer rummer negative elementer af stigmatisering og kontrol, som målgruppen kritisk forholder sig til, inden de ønsker at dele ideer og tanker.

Derfor har det været af afgørende betydning for projektet at udvikle metoder, der tog afsæt i målgruppens skepsis, og at få denne skepsis til at fungere som springbræt til en diskussion om muligheder og barrierer for brugerdreven innovation. Det har således været nødvendigt på den ene side at udvikle stramt styrede metoder samtidig med, at det konkrete forløb på den anden side skulle foregå inden for trygge rammer, dvs. at målgruppen ikke blev 'udstillet'. En væsentlig pointe i forhold til at udvikle nye ideer er ikke at forsøge at undertypke den skepsis, som målgruppen gav udtryk for, at de oplevede, når de deltog i sociale projekter – men at give denne skepsis rum, fordi det er en vigtig proces for deltagerne og fungerer som en frustrationsventil, der skal tømmes for luft, før deltagerne kan åbne op for ideudvikling.

Brugerdreven innovation og sociale projekter

Enlig mor, Madborgerskab: *Jeg troede ikke, dette var et socialt projekt, jeg troede bare jeg skulle lave mad... havde jeg vidst, det var en slags socialt projekt, var jeg ikke kommet...*

I Vallensbæk Kommune, hvor Madborgerskab blev udviklet, stødte vi ind i den ovenfor beskrevne skepsis. Her var målgruppen af enlige forsørgere med børn (26-50 år) ressourcestærk på arbejdsmarkedet og velfungerende socialt. Det var således overraskende, at vi stødte på den samme holdning til forsøgsprojektet blandt deltagergruppen i Vallensbæk Kommune.

Problemet i forhold til denne målgruppe og dermed en tendens inden for brugerdreven innovation, der er koblet på sociale projekter, er, at den sociale stigmatisering, som deltagerne oplever følger med bare det at deltage i et socialt arrangeret projekt, i sig selv er hæmmende for ideudvikling. Problemet er grundlæggende, at deltagerne ikke både kan se sig som værende i en stigmatiseret position (deltagende i et socialt projekt) og samtidig opleve sig som en ressource, der meningsfuldt kan bidrage med ideer, som af andre opfattes som vigtige. Derfor er det afgørende at udvikle metoder, der åbner op for deltageres magt- og myndiggørelse. En pointe, der har været afgørende i de fire kommuner, som forsøgsprojektet har kørt i.

Metoder med fokus på brugerdreven innovation må give plads til kritisk refleksion og rumme frigørelsen af sociale fantasier som en vej til at fjerne fokus fra settingen, fordi deltagelse i 'et socialt projekt' ikke skal stå som den vigtigste sociale begivenhed, når deltagerne fortæller andre, hvad de har lavet, det skal brugerdreven innovation derimod. Når deltagerne får mulighed for at dele tanker og frustrationer, får de samtidig initiativet og ressourcerne tilbage. Dermed bliver det muligt for deltagerne at udvikle nye ideer, fordi deltagerne oplever, at deres bekymringer bliver hørt og respekteret på deltagerens egne præmisser. Denne forandring sker i lige så høj grad, fordi deltagerne flytter deres fokus væk fra settingen og begynder at sætte ord på, hvor de gerne vil hen, og hvad de vil gøre for at opnå dette.

De tre metoder har ikke kun fokus på implementeringen af nye ideer. I de indlagte workshops arbejdes der ligeledes med at få deltagerens positive og negative erfaringshorisonter i spil, således at disse kan blive diskuteret, nuanceret og problematiseret som en vej til at finde brugerdrevne løsninger. For at udvikle metoder, der har den ønskede effekt, har det været nødvendigt at forstå og beskrive, hvad det er for en samfundsmæssig udfordring, som metoden ikke nødvendigvis kan løse, men som metoden implicit indskriver sig i.

Dilemmaet: Deltagelse eller ikke-deltagelse

Ung med plettet straffeattest: *jeg kan ikke se, hvorfor jeg skulle være med i en frivillig organisation... jeg kan ikke se, hvad de kan hjælpe mig med, jeg har brug for et job, men når arbejdsgiver skal vælge mellem en med plettet eller uplettet straffeattest, så tager de ikke mig, og slet ikke hvis de kan se, at det er noget med lidt vold og sådan... og det er længe siden... to år eller noget... så siger de uhh nej... fordi så tror de, at ham der, han er voldelig...*

En vigtig pointe, set i forhold til målgruppen, er ikke kun at udvikle metoder med afsæt i brugerdrevne ideer, men også at få målgruppen til at anvende eksisterende tilbud. Det er et paradoks, at de fire kommuner har en lang række tilbud til målgruppen, og at der findes en lang række frivillige organisationer i kommunerne, samtidig med, at målgruppen ikke kender til tilbuddene og de frivillige organisationer. Den øgede brug af IT har skabt en forventning om, at vi alle har ubegrænset adgang til information på lokale hjemmesider. Men f.eks. målgruppen af unge, vi talte med, orienterer sig ikke mod offentlige hjemmesider, de orienterer sig derimod mod egne interne og lukkede netværk. Derfor var det lige så vigtigt at udvikle en metode, der kunne fungere som en informationsguide til kommunale og frivillige tilbud i lokalområdet, som det var at udvikle en metode for ideudvikling. Det var særligt vigtigt, fordi samtaler og interviews med målgruppen viste, at det ikke nødvendigvis var tilbud eller metoder, der manglede, men viden om hvilke tilbud der var til rådighed og relevante, samt viden om på hvilke betingelser, deltagerne kunne og ønskede at deltage.

Data fra forsøgsprojektet viser, i stil med tidligere undersøgelser, at marginaliserede unge bevæger sig i grænselandet mellem 'marginaliseret' og 'normal', og at de unges valg er styret af de to positioner (Jakobsen et al 2011, Center for Socialt arbejde 2010, Svarer et al. 2014). I en skrøbelig position mellem marginaliseret og normal vil selv små beslutninger potentielt kunne flytte udsatte unge over i den uønskede position som marginaliseret. Da det ofte er marginaler, der adskiller de unge i forhold til de to positioner, betyder det, at f.eks. unge enlige mødre, der har brug for hjælp, ikke ønsker at kontakte en frivillig organisation som 'Mødrehjælpen', fordi de dermed får rollen som 'bruger'. Dermed rykker man fra en position som 'normal' til en position som 'marginaliseret'. Udfordringen for sociale projekter og for etablerede frivillige sociale organisationer er, at vi opfatter det som stigmatiserende at deltage i organisationens aktiviteter med rollen som bruger. Derfor er det afgørende, at sociale aktiviteter, uanset om de foregår i kommunalt eller frivilligt regi, løftes ud af en kontekst, hvor det at deltage på brugerniveau opleves som socialt belastende. Fokus på ideudvikling og implementering har netop den styrke.

Hvis målet er at øge målgruppens deltagelse i frivillige organisationer, så forudsætter det, at den enkelte deltagers livs- og arbejdssituation forbedres tilstrækkeligt til, at vedkommende får overskud og mod på at være en del af et fællesskab i lokalsamfundet. I den forbindelse har det været antagelsen i forsøgsprojektet, at ressourcetærke kontaktpersoner kan bidrage med at give målgruppen nye sociale netværk. Problemet er, at der ikke er tilstrækkeligt med ressourcpersoner til at dække behovet. Det er heller ikke realistisk, at kommunerne bruger flere ressourcer på socialområdet, snarere tværtimod kan der komme yderligere besparelser på de offentlige budgetter. Derimod synes der mulighed for at udvikle metoder, der har hovedfokus på deltagerne, til frivillige foreninger eller socialøkonomiske virksomheder for derigennem at sikre mere borgerinvolvering (Spear, Bidet 2005).

Målgruppens motivation for deltagelse

Både kommuner og frivillige organisationer kunne mønstre en bred vifte af tilbud til målgruppen. F.eks. frivillige foreninger målrettet enlige mødre (Mødrehjælpen), unge med misbrugsproblemer inde på livet (TUBA), væresteder for unge med plette straffeattest (kommunale tilbud), mentorordninger samt sportsorganisationer og kulturelle organisationer som måtte interessere målgruppen (se f.eks. Den sociale vejviser for Næstved Kommune). Paradokset var, at målgruppen gav udtryk for, at der ikke fandtes tilbud for målgruppen, samtidig med, at kommunale aktører og frivillige organisationer mente, at der var en lang række tilbud, der matchede målgruppen. Paradokset beskrives nedenfor med et eksempel efterfulgt af et interviewklip. Forsøgsprojektet har ikke et svar på problemstillingen men udfolder blot, at der er en betydelig 'afstand' mellem etablerede strukturers tilbud og målgruppens orientering mod og brug af samme. En løsning kunne være at gennemgå etablerede metoder ud fra en brugerdriven innovationsoptik.

En leder fra TUBA (Terapi for Unge der er Børn af Alkoholmisbrugere) var på besøg i en workshop afholdt i forbindelse med forsøgsprojektet for at fortælle om rådgivning for unge mellem 14 og 35 år, der er en særlig rådgivning for unge, der er vokset op i familier med misbrugsproblemer. Hun fortalte videre, at støtte var gratis, at der var tavshedspligt, at man tilbød både individuel terapi, gruppeterapi samt aftenarrangementer, og at TUBA havde en åben og anonym chat. Efter oplægget forklarede en ung pige (17 år) således:

Ung pige: *Min far drikker, og når jeg ikke kommer her [der er mødepligt på produktionsskolen], så er det fordi min mor og mine søskende skiftes til at holde øje med ham, så han ikke drikker... men jeg kan ikke se, hvad I kan hjælpe mig med... det eneste jeg ønsker er, at mine forældre ikke bliver skilt...*

Underviser: *men hvorfor har du ikke sagt det til mig, vi kan sagtens tale om tingene i fortrolighed, jeg har tavshedspligt, så hvis der er noget, som du vil vende med mig, så synes jeg du skal komme og sige det...*

Ung pige: *jeg troede ikke det betød noget...*

Underviser: *det er vigtigt, det vil give mig en helt anden forståelse for, hvorfor du er væk, jeg tror måske, at du bare ikke gider være her...*

Det er en udfordring for det etablerede system, at målgruppen mangler viden om tilbuddene, og at målgruppen har svært ved at relatere sig til tilbuddene og formentlig også var tilbageholdende med at levere private informationer i de sammenhænge, de indgik i. Det er simpelthen nødvendigt at indføre 'rum', hvor sociale relationer er i centrum, for hvis ikke det er 'på plads', så fungerer det andet ikke. F.eks. udtrykte en ung enlig mor, hvis ønske det var at øge sit netværk, fordi hun som tilflytter ikke havde et etableret netværk, sig således på spørgsmålet om hun ville deltage i en sommerudflugt for enlige mødre med 'Mødrehjælpen':

Jeg kan ikke se, hvad jeg skal bruge Mødrehjælpen til, jeg har ikke lyst til at komme derned som bruger, men jeg kunne godt forestille mig at være der som frivillig...

De to udtalelser rammer ind i det dilemma, der udspiller sig hos målgruppen, og som spiller ind i deres brug af sociale tilbud. Nemlig det forhold, at deltagelse i frivillige organisationer og kommunale tilbud, dvs. deltagelse i 'sociale projekter' med rollen som bruger, er stigmatiserende. Der ligger således en lang række komplekse sociale forhold til grund for målgruppens vurdering af deltagelse eller ikke-deltagelse i sociale projekter. Vejen til at gøre både eksisterende og nye tilbud eller metoder mere attraktive og dermed effektive, går gennem viden om, hvorfor målgruppen vælger eller fravælger sociale tilbud. Det kan løses ved at øge deltagernes sociale kapital eller netværk.

Opbygningen af social kapital kræver tid og ressourcer, og det er ikke 'noget', der sker af sig selv. Tværtimod peger forskning på, at det ikke er ligetil for den enkelte aktør at øge sin sociale kapital. Forsøgsprojektet er et trin på en vej mod netværksdannelse for målgruppen, der er en længere proces, og som ikke klares i et snuptag (Dahl 2006, Adler, Goggin 2005, Cicognani et al 2014). F.eks. har der hos målgruppen af enlige forsørgere været stor interesse for at skabe netværk. Målgruppen har da også givet udtryk for, at de har haft ambitionen om at gøre dette selv, dvs. uden om eksisterende offentlige eller frivillige netværk. I forsøgsprojektet er der blevet spurgt ind til de interne netværk i håbet om at kunne bruge deltagerens erfaringer til at skabe nye metoder. Det har dog vist sig, at deltagerne ikke har haft tid og ressourcer til at skabe et netværk helt fra grunden. Dette fremgår også af ideudvikling i Fremtidslab og Madborgerskab, hvor målgruppen af enlige forsørgere har ideer, der retter sig mod forskellige former for netværk, der kan frigive mere tid hos den enlige forsørger, fordi man særligt som enlig forsørger med fuldtidsarbejde altid står i et tidspres:

Deltager i Madborgerskab: *Jeg er meget glad for mit arbejde, så det er meget vigtigt for mig at fastholde det, og der er stor forståelse blandt mine kollegaer, de ved at jeg er skilt... så de ved godt, at jeg en gang imellem er nødt til at gå lidt tidligere fordi jeg skal hente børn... Men der er også grænser for, hvor mange gange jeg kan blive hjemme fra arbejde, fordi børnene er syge, eller fordi nu skal jeg tidligt hjem...*

Ambitionen hos målgruppen er således at danne egne private netværk, men det viser sig, at for langt de fleste er det en vanskelig proces. Særligt udsatte er enlige forsørgere, fordi de i forbindelse med skilsmis- sen mister størstedelen af deres gamle netværk, og gruppen af unge med en plettet straffeattest, der har brug for at danne nye netværk for komme væk fra kriminalitet. I forsøgsprojektet fremgår det, at de to målgrupper ikke har ressourcerne til at danne nye netværk på egen hånd, og at der derfor er brug for en særlig indsats for de to målgrupper.

Målgruppen og frivillighed

Som alle andre unge har udsatte unge brug for en struktureret hverdag, anerkendelse og en tilværelse, der rummer det gode arbejdsliv. Det er faktorer, der er afgørende for, at den udsatte unge kan magte at påtage sig et arbejde eller engagere sig i lokalsamfundet. I Danmark, som i resten af EU, har vi en høj flyttefrekvens og en høj skilsmisseprocent. Derfor er sociale relationer og netværk på arbejdspladsen vigtige. Arbejdsløshed eller uddannelsesstop har således ikke kun økonomiske konsekvenser, men også sociale konsekvenser. Også i forbindelse med skilsmisse sker der et tab af social kapital. Som en enlig forsørger (47 år) forklarede:

Deltager i Madborgerskab: *Når du bliver skilt, bliver du ikke kun skilt fra din partner, det er også hele venskabskredsen der ryger, på den måde er en skilsmisse total, du ser ikke dem, du plejede at omgås...*

Ved skilsmisse står man ofte i en situation, hvor man skal genopbygge et netværk helt forfra. Udfordringer med netværksdannelse er således ikke kun en udfordring for udsatte unge. I den forbindelse appellerer innovationsplatformene madborgerskab og borgerstyrede budgetter til øget netværk blandt deltagergruppen uanset alder.

Frivillighed eller netværksdannelse med andre i samme situation kan i den forbindelse være en genvej til det fællesskab og den anerkendelse, som målgruppen ellers ville opnå via arbejdsmarkedet. Men det kræver, at målgruppen har blik for og information om, at 'frivilligverdenen' potentielt kan bane vej for nye kollegaer, kammerater, netværk og ressourcepersoner, der kan støtte dem, når hverdagen bliver svær.

Fordi frivillighed er en fritidsinteresse, er der en forventning om, at målgruppen selv tager initiativ til at tage del i private og kommunale fritidstilbud. Det skal ske på baggrund af information, som målgruppen skaffer sig via internettet og brochurer. Men den kommunikation og viden, som målgruppen har adgang til via traditionelle informationskanaler, synes ikke at aktivere målgruppen til deltagelse. Derfor er der behov for nye metoder til at fange særligt de unges (18-28 år) interesser. Det kunne f.eks. ske gennem præsentationer af frivillige foreninger, når den unge kommer i et kommunalt aktiveringsforløb. Det er et oplagt forum for frivillige organisationer at synliggøre sig selv på, og det er bemærkelsesværdigt, at der slet intet samarbejde eksisterer mellem kommunale aktiveringstilbud og frivillige organisationer. Samarbejdet vil kunne bidrage med at få f.eks. aktivering til at virke mere meningsfuldt.

Deltager: *Jeg blev sat til at fjerne affald inde i buske, og så skulle jeg have en selvlysende vest på, jeg ville ikke have vesten på... det var pinligt med en selvlysende vest, og det var også lige meget, for jeg gik rundt inde i buskene ... men jeg skulle have vesten på...*

Spørgsmål: *Hvorfor...*

Det er for at gøre det så surt som muligt at være i aktivering, for at vi aldrig kommer igen.

Innovationsplatformene er gearet til, at målgruppen tager initiativ og handler på egen hånd på deres ideer, mens etablerede systemer ikke nødvendigvis er gearet til det samme. Det er et paradoks, eftersom målgruppen, der ofte er på passiv forsørgelse, netop skal lære, at initiativ betaler sig, at man følger op på opgaver, og at kommunen står bag f.eks. den unge, når han eller hun er parat til at lave aftaler. En vigtig pointe, som de unge fik frem, var at aktivering ofte følte meningsløst, og at innovationsplatformene kunne fungere som springbræt til en mere meningsfuld praktikplads, hvor de unges præmisser også blev hørt, fremfor at 'systemet' pressede på med arbejdsopgaver, som de unge opfattede som en 'straf-aktion' mod arbejdsløse unge på kontanthjælp.

De unge gav udtryk for, at fordi de var faldet ud af en uddannelse, som de ikke syntes de passede ind i, og fordi de som ufaglærte ikke kunne få et arbejde, så oplevede de, at de i en periode af deres liv stod i et ingenmandsland, hvor de savnede indhold og fremtidsudsigter i deres nuværende arbejdsløsheds- og livssituation. Flere unge gav udtryk for, at de selv kunne skabe indhold og mening i den periode, hvor de var afsøgende i forhold til uddannelsesvalg, hvis deres arbejds- og praktikønsker blev opfyldt. Mange af de unges ideer i innovationsplatformene, der foregik hos anden aktør i forbindelse med det kommunale aktiveringstilbud, var baseret på netværksdannelse og støtteforanstaltninger, der kunne bringe den enkelte unge ind på arbejdsmarkedet. I forbindelse med Fremtidslab dannede syv enlige mødre og en ung pige et netværk, så de kunne mødes og gå i biografen sammen, og så de kunne passe hinandens børn, hvis de skulle på arbejde uden for institutionernes åbningstider.

Netværksdannelse: Med en ide i hånden kan du skabe kontakter

De tre metoder handler grundlæggende om at udvikle og implementere ideer. Gennem ideudvikling skabes der anerkendende rammer for deltagelse, der tager afsæt i målgruppens ideer og aktiverer målgruppens ressourcer. De deltagere, der havde en ide, tog kontakt til relevante ressourcepersoner i lokalområdet. Deltagerne fortalte, at når de bankede på en dør og præsenterede deres 'ide', så var der stor villighed til at hjælpe, give støtte og komme med forslag til, hvad man kunne gøre. Det er således meget nemmere for målgruppen at få kontakt til ressourcepersoner, når de kommer med en ide i hånden, end det er at 'banke på en dør' med den begrundelse, at man er udsat og har brug for hjælp. Målgruppen får således stillet en række handlingsmuligheder til rådighed med innovationsplatformen, som kan bidrage med at udvikle en ide eller et projekt, som målgruppen kan arbejde videre med. Forskning peger på, at målgruppen 'udsatte unge' har behov for stabil voksenkontakt, dvs. en person, der kan og vil tage

rollen som mentor. Dette kræver fokus på særlige organisationsformer, bedre koordinering mellem de aktører, der arbejder med udsatte unge, og ikke mindst en indstilling fra den unge selv om, at der skal skabes forandringer (Svarer 2014, Poulsen, Hansen 2009, Rhodes 2004). Men det er sjældent, at der er tilstrækkeligt med ressourcpersoner, og derfor er ideudvikling et godt alternativ til at aktivere lokale netværksressourcer. Udviklingen af metoder som innovationsplatforme er nødvendig, fordi man kan samle målgruppen og understøtte en ide/projekt for de deltagere, der er motiverede. Metoderne kan således anvendes på mange deltagere og sikre, at disse får den nødvendige støtte ved at samle ressourcer omkring en ide eller et projekt.

Kritisk perspektiv på ideudvikling

Man kan problematisere tanken om, at 'blot' målgruppen er innovativ, så er alt muligt. Der lægges et ansvar over på målgruppen om at udvikle ideer. Dermed kan der skabes en forventning om, at det enkelte subjekt kan klare alle problemer selv. Men fordi fokus er på brugerdreven innovation, er det ikke ensbetydende med, at målgruppen står alene med ansvaret for at implementere ideen. Derfor er det vigtigt at betone, at frivillige organisationer, det offentlige, eller private virksomheder deltager i innovationsplatformene. Det er således vigtigt at finde den rigtige balance mellem selvbestemmelse og autonomi på den ene side og struktur, der kan støtte, på den anden side. Forskellen fra etablerede støtteordninger med fastlagte rammer og målsætninger, set i forhold til dette forsøgsprojekt, er, at udgangspunktet er målgruppens ideer, og at rammen derfor skabes af deltagerne selv, og at pengene er øremærket ideen og ikke strukturen.

En øget fokus på brugerdrevene ideer er særlig værdifuld, når en målgruppe står over for en række nye udfordringer. Ser vi på målgruppen af unge enlige mødre og unge med en plettet straffeattest (18-28 år), er denne gruppe udfordret på en række parametre. Efter den seneste finanskrise (2007) mødes de unge af massearbejdsløshed som strukturelt fænomen på samfundsplan og af øget globalisering i form af lønpres og jobløs vækst på individplan. Disse strukturelle udfordringer synes forskellige politiske systemer ikke at have løsninger på, hvilket betyder at et liv som lønarbejder forringes i takt med, at konkurrencen om arbejdspladser øges. Det er denne problemstilling, som udviklingen af ideer rettet mod udsatte unge rammer ind i.

I Fremtidslab møder vi de unge i en livssituation, hvor de er i en orienteringsfase i forhold til det ordinære arbejdsmarked, der i første omgang har fravalgt dem. Vi møder udsatte unge i aktivering.

Undervejs i ideudviklingen af Fremtidslab bliver vi opmærksomme på, at det er centralt for de unge at vurdere det lønarbejde, som de med deres forhåndenværende uddannels har mulighed for at erhverve. De unges ideer synes dermed at tage afsæt i en beslutning om, at deres nuværende position på arbejdsmarkedet er for indsnævret, kontrollerende og devalueret i forhold til de ambitioner, de selv og deres forældre har på vegne af dem. Derfor er de ideer, som de unge bidrager med, båret af et ønske om en højere grad af autonomi. F.eks. ønsker de unge et job-spil eller en job-café. De unges ideudvikling er rettet mod, hvordan den enkelte unge kan skabe sig et meningsfyldt arbejdsliv både indholdsmæssigt og med fremtidsmuligheder. De unges ideer lyder i første omgang som kritik af kommunen i form af anklager og brok, men det får kun denne 'klang', fordi de unge sprænger den snævre ramme, de er sat ind i. De afslører dermed, at en livshorisont med et arbejdem som systemet tilbyder den unge, ikke har en fremtid med rum for udvikling og mening, men derimod, som de unge påpeger, med determinisme og stagnation. En ung pige forklarer, at hun ikke vil ende på en (kage)fabrik som hendes mor. Målgruppen af udsatte unge er således kendetegnet ved, at de har en række udfordringer, men at de også har fremtiden foran sig og er interesserede i at skabe så gode vilkår for deres arbejdsliv som muligt.

Ideudvikling med udsatte unge om deres arbejdsliv og muligheder på jobmarkedet bliver dermed til et

felt, hvor de afviste unge går til genmæle ved at afsløre lønarbejdets determinerende og kontrollerende vilkår, som de mener, deres forældre før dem har accepteret, men som de ikke ønsker at acceptere. Det står i kontrast til systemets ønske om, at den unge vælger en uddannelse og gennemfører denne så hurtigt som muligt, eller at den unge er i aktivering, fordi den unge skal arbejde for sin kontanthjælp. De unge er klar over, at de må videre og ud af aktiveringen, men de ved ikke hvordan, og det er det, de skal have hjælp til. Fremtidslab er en mulighed for at diskutere disse problemstillinger og være handlingsanvisende i forhold til, hvad de unge konkret kan gøre. Fremtidslab adskiller sig derved som metode fra Borgerstyrede budgetter og Madborgerskab, hvor der i højere grad er fokus på synlige resultater, mens der er fokus på 'usynlige' processer som sociale relationer og social mobilitet i Fremtidslab. Dvs. i Fremtidslab er målgruppens refleksioner over eget fritidsliv, arbejdsliv eller uddannelsesmuligheder i centrum. Det har været målet at udvikle en innovationsplatform, der kunne opbygge målgruppens ressource-netværk, fordi målgruppen har givet udtryk for et velkendt fænomen, nemlig at deres familiesituation ofte er kaotisk, og at de derfor har brug for et ressource-netværk, der kan støtte dem i at fastholde en uddannelse eller en praktikplads. I den forbindelse har udfordringen været at få målgruppen til at forstå deltagelse i frivillige organisationer, ikke som socialt stigmatiserende, men som en ressourceopbygnings-arena:

Jeg sprang fra min sidste praktikplads som pædagog, fordi lederen hele tiden var efter mig... men det var i grunden lige meget, for jeg var stoppet alligevel... jeg følte mig presset til at gå i gang med et eller andet.. gad ikke et år mere på kontanthjælp... så et eller andet sted vidste jeg, jeg ikke ville blive ved... det.. kom til at tænke på at Katrin (19 år) [fiktiv persona fra Fremtidslab] om at vi ville have set anderledes på hende, hvis hun havde været sygeplejerskestuderende...

Spørgsmål: eller arbejdet lidt i fritiden som frivillig...

Jeg har arbejdet som frivillig før...

Spørgsmål: Hvilken forening var det i?

Dyrenes Beskyttelse... men da jeg flyttede, stoppede jeg... men efter vi har talt sammen i dag vil jeg prøve og finde dem...

Spørgsmål: hvorfor?

Jeg kan godt lide dyr, mine forældre bor på en gård.. det er mig, der går tur med hundene... og

Spørgsmål: Hvad med det sociale?

Ja, alle dem der er frivillige sådan et sted, de elsker dyr, så vi kan tale sammen og mine forældres hunde, det er to schæferhunde de..

Spørgsmål: da du arbejder hos Dyrenes Beskyttelse, der hvor du boede før, var der så nogle af de andre frivillige, som du mødtes med privat?

Nej, de var lidt ældre, men jeg valgte at arbejde to dage om ugen nede i Dyrecentralen, i stedet for en, fordi der var en god stemning...

Spørgsmål: var der andre tidspunkter, hvor du fik gavn af arbejde hos Dyrenes Værn dengang?

Det var Dyrenes Beskyttelse, jeg arbejdede hos... jeg tror du mener Kattens Værn, jeg er mere hunde-menneske, men katte er

Spørgsmål: Ja, undskyld jeg mente Dyrenes Beskyttelse... men kunne du bruge dit frivillige arbejde til noget... eller jeg mener, var der tidspunkter hvor du... havde gavn af at arbejde som frivillig?

Ja, da jeg skulle i praktik i 10., er det sådan noget du mener...

Monika: ja, fortæl

Jamen altså jeg fik en praktikplads som 'blæksprutte' hos den lokale dyrlæge, og det var fordi en ældre dame, der også var frivillig, var nabo til dyrlægen, og hun sagde til dyrlægen, at jeg manglede en praktikplads, og så fik jeg en, og jeg var næsten den eneste, der fik en praktikplads...

Set i forhold til netværksdannelse, er det påfaldende, at selvom flere deltagere gav udtryk for at det var gennem deres netværk at de, som i ovenstående eksempel, havde fået en praktikplads, så underkendte deltagerne samtidig netværk som en ressource. Det er netop fordi deltagerne ikke tænkte netværk som en ressource, men som et 'hyggeligt' netværk, der var godt at have som et værn mod ensomhed. Det er vigtigt at skabe fora, hvor det bliver tydeliggjort for deltagerne, hvordan netværk aktivt kan anvendes som en ressource, bl.a. for at aktivere de ressourcenetværk som alle, i mere eller mindre grad, er i besiddelse af.

Innovationsplatforme - et sted mellem eksperimenter og prædeterminerede strukturer

Innovationsplatformene var lokalt en populær metode for brugerdeltagelse, hvilket bl.a. kunne ses ved, at flere lokalpolitikere deltog ved afstemningerne både i Kolding, Vallensbæk og Odense Kommune. I Næstved Kommune blev der ikke afholdt en afstemning, men det har vist sig i de tre andre kommuner at være meget effektivt i forhold til at tiltrække aktører uden for deltagernes netværk, og det vil derfor fremadrettet være hensigtsmæssigt at afholde en afstemning om ideer i Fremtidslab, hvis man ønsker at udvide netværket omkring deltagerne. At særligt afstemningsdagen er en vigtig social begivenhed fremgik tydeligt, idet flere lokalpolitikere deltog på afstemningsdagen. Her viste effekten af politikernes tilstedeværelse sig hurtigt. F.eks. fremlagde en gruppe unge og en fritidsleder (Kolding Kommune, Borgerstyrede budgetter) en ide om at de unge (18+) skulle have sponsoreret bænke, deres fritidsklub og en studietursrejse til udsatte unge. Ideen blev dog ikke stemt igennem (det var Tarzanbanen, der vandt, se tabel 2). Efterfølgende henvendte en lokalpolitiker, der deltog på valgdagen, sig til lederen af fritidsklubben og fortalte, at kommunen havde en ungepulje, som hun foreslog, at de unge kunne prøve at søge.

En anden udfordring i forhold til idegenerering var f.eks., at Fremtidslab var indlejret i aktiveringsindsatsen, og det har været en udfordring at forene de unges spontane og individuelle ideer med den traditionelle jobindsats for unge. Det har desuden vist sig, at mens de unge mødre udviklede mange ideer og talte åbent om de udfordringer, der var ved at være enlig og ung forsørger, var emner som 'plettet straffeattest' og misbrugsproblemer tabuer, og det var svært for de unge at tale åbent om. Som følge heraf blev der ikke ideudviklet og fundet løsninger inden for disse emner. Hvis metoden skal gentages, vil det derfor være hensigtsmæssigt at adskille de enlige mødre og de unge med misbrugsproblemer for at undersøge, om det skaber en anden dynamik i ideudviklingen i forhold til tabubelagte emner som misbrug eller kriminalitet. Desuden er det nødvendigt at afprøve innovationsplatformene i en anden setting end aktivering, f.eks. i et værested for udsatte unge eller i en socialøkonomisk virksomhed, for at undersøge, om de unge udvikler andre typer ideer.

Innovationsplatforme som sårbare konstruktioner

Det har været et problem, at forsøgsprojektet ikke har inddraget kommunerne i ansøgningsfasen. Det har betydet, at der skulle bruges energi på forståelsesdiskussioner, hvilket har været tidskrævende og trukket opmærksomheden væk fra udviklingen af innovationsplatformene. Dette skyldes forsøgsprojektets karakter, dels i form af brugerdrevne metoder, dels øremærkede penge til borgere samt anvendelse af metoder, der ikke har været afprøvet i de deltagende kommuner tidligere. Det havde også været hensigtsmæssigt at involvere lokale medarbejdere, der skulle arbejde med målgruppen, i opstartsfasen, fordi der dermed havde været tid til at indtænke og udvikle metoder til medarbejdere, der arbejdede med målgruppen. Derudover havde forsøgsprojektet givetvis også sænket ambitionsniveauet og startet med at udvikle samarbejdsrelationer mellem lokale aktører, de involverede faggrupper og relevante organisa-

tioner og først efterfølgende afprøvet innovationsplatformene.

Fordi kommunerne først blev inddraget efter, at forsøgsprojektet var blevet formuleret, så kæmpede forsøgsprojektet og dermed metodeudviklingen af innovationsplatformene med at få status som en metode, der bidrog med at aflaste de aktører, der skulle implementere innovationsplatformene. I stedet fremstod det som endnu en række af arbejdsopgaver, der skulle løses inden for en snæver økonomisk ramme.

KAPITEL 3: NETVÆRKSTEORI SOM EN RESSOURCE FOR INDIVIDET OG SAMFUNDET

Introduktion til social kapital teori

Robert Putnam (1941) er en amerikansk politolog og sociolog, der har udviklet teorier inden for social kapital. I bogen *'Bowling Alone - The Collapse and revival of American Community'*, beskriver Robert Putnam, hvordan *fælles normer, netværksdannelse og social tillid* er grundlæggende for social kapital. Denne tilgang til netværksdannelse er særligt velegnet til at beskrive deltagernes begrundelser for at deltage eller ikke deltage i etablerede netværk, samt til at beskrive hvilken økonomisk værdi øget deltagelse blandt målgruppen har for resten af samfundet.

Robert Putnams teori er relevant i en undersøgelse af udsatte unges netværk, fordi teorien præsenterer begreber, der viser hvilken kvalitet netværket har for den enkelte deltager. Teorien kan anvendes til at belyse, hvad deltagerne får ud af at deltage i et netværk. Dermed bliver det muligt at begrunde, hvorfor udsatte unge vælger eller fravælger at indgå i bestemte netværk.

Netværk i form af social kapital teori

Netværk, også betegnet som social kapital, er et vigtigt begreb, fordi det har en central værdi både for den enkelte og for samfundet. Det koster tid og kræfter for os alle at opbygge alle former for kapital (social, økonomisk og kulturel kapital). Det betyder, at både den enkelte og gruppen har en række strategier, som vi satser på for at skaffe os selv eller gruppen social kapital.

Social kapital-begrebet blev første gang introduceret af Lyda Judson Hanifan (1879-1932) i 1912, der formulerede begrebet således: *If he comes into contact with his neighbour and they with other neighbours, there will be an accumulation of social capital, which may immediately satisfy his social needs and which may bear a social potentiality sufficient to the substantial improvement of living conditions in the whole community.*

Hanifans pointe med at introducere begrebet dengang var at vise, hvorledes individers engagement i deres lokalsamfund ville skabe grundlag for en øget mellemmenneskelig kontakt, eller med andre ord en akkumuleret social kapital, der på sigt ville føre til en afgørende forbedring af levevilkårene i hele lokalsamfundet. En væsentlig pointe vedrørende social kapital-begrebet er, at social kapital implicit er et vigtigt økonomisk parameter, og at øget social kapital dermed gør samfund mere produktive og vel-

stående (se bl.a. Coleman, Bourdieu, Grenovetta 1973, Fukuyama 1999, Putnam 2000). Den anvendte teoretiker i evalueringsrapporten, Robert Putnam, tilhører gruppen af social kapital-teoretikere, der anser social kapital for at være en vigtig produktionsfaktor. Det er således ikke kun vigtigt for målgruppen at indgå i ressourcenetværk, øget netværksdannelse blandt målgruppen har også en samfundsøkonomisk effekt.

Det kan umiddelbart forekomme abstrakt, at øget netværk mellem individer kan øge en nations BNP, hvilket er den anvendte teoretikers påstand. Det sker ifølge Robert Putnam, fordi handelstransaktioner mellem individer foregår hurtigere og oftere, hvis vi har tillid til hinanden. Et samfund præget af mistillid er mindre produktivt, fordi vi ikke tør handle med hinanden. Hvis vi f.eks. handler på internettet og bestiller en vare, som skal forudbetales, så gennemføres handelstransaktionen kun fordi, vi har tillid til, at forhandleren, dvs. modtageren af pengene, sender en vare til gengæld. Dvs. tilliden til, at 'systemet virker', er grundlæggende for, at der overhovedet finder en varetransaktion sted. Denne logik kan overføres på målgruppen, der ikke har tillid til, at 'systemet fungerer'. Dermed har de en tendens til at isolere sig, fordi de ikke har tillid til, at 'systemet' kan hjælpe dem. I den optik er det meningsfuldt for målgruppen ikke at investere ressourcer i netværk, fordi deres forventning er, at det ingen positiv effekt har, og at de derfor kun opnår at spille ressourcer.

I Robert Putnams netværksteori er tillid den afgørende komponent, fordi tillid er den 'smørelse', der får produktivitetshjulet til at køre gnidningsfrit rundt. Pointen er, at hos individer, i lokalsamfund og i nationer, hvor der er mistillid, foregår handel i et langsommere tempo, fordi parterne har behov for at sikre sig i alle faser af handelstransaktionen. Man er nødt til at have mange led, der kontrollerer alle aspekter af transaktionsprocessen. Når der er flere kontrollerende led involveret i en handel, så sker varetransaktionerne langsommere, eller hvis der ikke er mulighed for at kontrollere handlen, f.eks. fordi der er korrupsion, så begrænses handlen til lukkede velkendte netværk, som man ved, man kan stole på. Særligt unge enlige mødre og unge med plettet straffeattest giver udtryk for, at systemet ikke er til for dem, f.eks. kalder unge deres arbejde for kontanthjælpen for 'strafaktivering'. Det bliver derfor logisk, set ud fra den unges perspektiv, at undgå at deltage i netværk etableret af 'systemet'. Derfor er det nødvendigt at finde andre metoder og organisationer, der kan genskabe udsatte unges lyst til at indgå i netværk, der rækker ud over den velkendte vennekreds.

Set i dette perspektiv er evalueringsrapporten om målgruppens deltagelse i netværk ikke kun interessant i forhold til udviklingen af de tre innovationsplatforme, men også interessant i et samfundsøkonomisk perspektiv, fordi målgruppens øgede deltagelse i netværk er sammenkædet med øget produktivitet og velstand i et samfund. Evalueringsrapporten bidrager dermed med at skabe viden om et underbelyst felt, nemlig konkrete eksempler på den økonomiske merværdiskabelse, som øget netværksdannelse skaber.

Robert Putnam og social kapital

Ifølge Robert Putnam udgøres social kapital af tre nøglebegreber i form af generaliseret gensidighed, normer og tillid, som det fremgår af følgende citat (Putnam 1993:172):

The norm of generalized reciprocity is a highly productive component of social capital. Communities in which this norm is followed can more efficiently restrain opportunism and resolve problems of collective action.

Robert Putnam skelner mellem det umiddelbare fællesskab, der opstår i forbindelse med en kontakt, som f.eks. en enlig forsørger opnår, og karakteren af de netværk, som et element af den enlige forsørgers samlede sociale kapital (Putnam 2000:134). Med innovationsplatformene åbnes der op for, at målgrup-

pen kan lære hinanden bedre at kende og udveksle ideer, som de kan gå videre med. Dermed øger innovationsplatformene kvaliteten af netværket for deltagerne. I den forbindelse er antallet af målgruppens kontakter ikke nødvendigvis interessant (kvantitet), men derimod hvorvidt innovationsplatformene bidrager med metoder, der øger deltagerens for generaliserede gensidighed. Dvs. at deltagerne oplever, at der er netværk, der støtter op om dem og som de meningsfyldt kan være en del af. Derfor er der i udviklingen af innovationsplatformene brugt tid på at identificere og tale om lokale netværk såvel som målgruppens egne interne netværk. Det giver udbydere af innovationsplatformene, f.eks. kommunen eller en frivillig organisation, mulighed for at afdække kvaliteten af målgruppens eksisterende netværk, herunder at få viden om, hvorvidt de netværk, som målgruppen indgår i, trækker ressourcer fra eller opbygger ressourcer hos målgruppen. Dette er særligt vigtigt i relation til forsøgsprojektets målgruppe, fordi f.eks. unge med plettet straffeattest sagtens kan have et omfattende netværk, men uden at dette netværk er en ressource for den unge. Det kan således være et problem, at den unge investere ressourcer i et netværk, der fastholder den unge i kriminalitet.

Hvorvidt netværk er ressourcekrævende eller ressourcegivende kan vurderes gennem en fortolkning af Robert Putnams begreb om *'balanceret'* og *'generaliseret'* gensidighed. I den balancerede gensidighed indgår målgruppen i netværk, hvor der løbende sker en balanceret udveksling af goder, f.eks. i form af viden, ressourcer eller tjenesteydelser. Det er denne form for balanceret gensidighed, som det er hensigten, at innovationsplatformene faciliterer. I den generaliserede gensidighed er målgruppen henvist til netværk, hvor bytteforholdet ikke sker her og nu, men hvor den unge bidrager med ressourcer til andre deltagere i netværket mod en forventning om, at der betales tilbage ved en senere lejlighed. Tilbagebetalingen sker ikke nødvendigvis af samme person og heller ikke nødvendigvis gennem en ydelse af samme karakter, men i form af en tjeneste, som der er enighed om (Putnam 1993:172). Udfordringen for målgruppen er, at denne ofte har netværk med general gensidighed, dvs. netværk som målgruppen har investeret ressourcer i, men som ikke har betalt målgruppen tilbage. Det kan f.eks. dreje sig om familiemedlemmer, hvor den ene forælder drikker, og f.eks. den unge derfor hele tiden skal være en ressource uden at få noget igen. Eller der kan være tale om en skilsmisse, hvor den ene part ikke bidrager tilstrækkeligt i forhold til f.eks. børnepasning mm. For målgruppen er det vigtigt at have fokus på at udvikle netværk, hvor der er en balanceret gensidighed, så målgruppen får tilført ressourcer gennem netværket.

Problemet med denne type netværk er, at den generaliserede gensidighed skal have så meget gennemslagskraft, at deltagerne føler sig forpligtede over for deltagerne til at give igen og til at tilslutte sig og underordne sig et sæt af fælles normer, f.eks. normer vedrørende hjælp til at udvikle en ide, praktikpladser eller moralsk støtte. Gensidigheden betinger dermed, at deltagerne føler en tilskyndelse til at overholde et sæt af fælles normer for at give og modtage i netværket. Hvis f.eks. udsatte unge lever i netværk, der kun er baserede på generaliseret gensidighed, og den unge oplever at skulle levere mere til disse netværk, end han eller hun får igen, så vil den unge forsøge at undgå nye netværk, fordi hans eller hendes erfaring med netværk er, at det er et 'sted', der tager fremfor at opbygge ressourcer. Det er således fuldstændigt grundlæggende i forhold til netværksdannelse med udsatte unge, at metoden tager afsæt i netværk, der er tilstrækkeligt tydelige og retfærdige, så den unge har en interesse i at være en del af netværket. Hvis målgruppen opfatter kommunen eller en frivillig organisation som et 'system', der ikke muliggør ressourceopbyggende relationer, f.eks. pga. fastlagte rammer, så vil målgruppen orientere sig mod andre netværk.

Det afgørende for etableringen af nye netværk med målgruppen er at skabe netværk, som målgruppen vurderer, at det bedre kan betale sig at tilslutte sig end at lade være. Dermed slår Putnam fast, at tillid ikke er blind, men netop må forstås som reciprok, eller i form af balanceret og generel gensidighed mellem målgruppen og andre deltagere i et netværk, f.eks. kommunen eller frivillige organisationer (Putnam 2000:171). Desto flere nederlag f.eks. en ung har oplevet i bestemte netværk, desto mere tid vil det være nødvendigt at investere i, at den unge igen vil forsøge at indgå i nye netværk.

Afgrænset og brobyggende social kapital

Robert Putnam beskriver to former for netværk. Et horisontalt netværk, hvor målgruppen deler livssituation eller status. Denne form for netværk bygger, ifølge Putnam, på *afgrænset social kapital*. Heroverfor står vertikale netværk, der dannes mellem aktører med asymmetriske livshistorier og status. Denne form for relationer udgøres af *brobyggende social kapital* (Putnam 1993:173, Putnam 2000:22).

Afgrænset social kapital er det nære netværk, som den enkelte kan trække på. Det kan f.eks. være familie, kæreste eller venner, som man søger støtte hos i vanskelige tider. Dvs. nære ressourcepersoner, der er til stede, giver opbakning og udviser den nødvendige empati og sympati, når man møder modstand. Netværk, der udgøres af brobyggende sociale kapital, består af 'ikke-nære' udadrækkende netværk. Det kan f.eks. være den kommunale jobkonsulent, arbejdsgiver eller mentor, som man ikke deler social status med eller nødvendigvis har tætte relationer til, men som alligevel indgår i kredsen af netværk, som står til rådighed.

Målgruppens chance for at få arbejde øges, hvis målgruppen har begge sociale kapitalformer at trække på, dvs. både brobyggende og afgrænset social kapital. Når det alligevel er et større problem, at f.eks. udsatte unge har en 'lav' beholdning af brobyggende kapital, skyldes det det forhold, at den udsatte unges nære relationer ofte vil bestå af venner eller familie, der selv står uden arbejde, eller som har svage relationer til arbejdsmarkedet. For udsatte unge vil brobyggende social kapital således være afgørende for at få adgang til f.eks. en praktikplads og dermed en erhvervsuddannelse (Granovetter 1973, Briggs i Putnam 2000:23). Her spiller deltagelse i frivillige organisationer en afgørende rolle, fordi de kan fungere som brobygger til netværk med aktører uden for den unges nære venskabskreds. Det er særligt vigtigt at opbygge udsatte unges brobyggende sociale kapital, og denne pointe kan opsummeres således (Briggs 2003):

Bonding social capital is, good for 'getting by', but bridging social capital is crucial for 'getting ahead'. Therefore, according to existing literature, while bonding social capital is geared towards enabling survival, bridging social capital is oriented to moving ahead, development, and growth.

Dermed tydeliggøres det forhold, at der er noget på spil for målgruppen, når målgruppen fravælger de brobyggende netværk. I den forbindelse er det vigtigt at have blik for, hvorfor målgruppen forsøger at undgå de brobyggende netværk. Putnam beskriver, hvorledes netværk i den nærmeste familie kan spille negativt ind i forhold til målgruppens chancer for at skabe brobyggende sociale kapital. Det kan dreje sig om situationer, hvor udsatte unge kopierer familiens manglende deltagelse i fællesskabet eller arbejdsmarkedet og dermed følger andre normer end de gængse i det omkringliggende samfund. Det kan også skyldes, at enlige forsørgere med børn er tidspressede og derfor ikke har overskud til at deltage i netværk, selvom de gerne vil. Frafald fra målgruppens side i forhold til at indgå i brobyggende netværk skyldes bl.a. pres i form af manglende tid og overskud eller bestemte holdninger til det omkringliggende samfund. I forhold til udsatte unge med plettet straffeattest er der ikke kun pres fra den nære familie. Den unge kan også have brobyggende netværk, der bygger på kriminalitet, hvilket vil gøre det ekstra svært for den unge at komme ud af kriminalitet. Et andet eksempel er religiøse netværk, der opstiller en række regler, der i praksis umuliggør en opbygning af brobyggende social kapital.

Innovationsplatformene er udviklet med særlig fokus på, at deltagerne kan udvikle ideer og danne netværk, som er ressource-netværk for deltagerne, dvs. innovationsplatformene er et forsøg på at optimere dannelse af netværk, der tager afsæt i brobyggende social kapital med mulighed for, at deltagerne kan opnå en balanceret gensidighed.

Teorien i et kritisk perspektiv

Uanset teorivalg må enhver bagvedliggende forståelseshorisont antages at have afgørende betydning for den forståelse, der præsenteres, når målgruppens netværk betragtes som henholdsvis 'hensigtsmæssigt' kontra 'uhensigtsmæssigt'. Ser vi på forståelseshorisonten i forhold til Putnams teori, dukker den problemstilling til syne, at teorien har fokus på social kapital i et utilitaristisk perspektiv. Dvs. det er ikke kun målgruppens samlede kapitalbeholdning, der øges, når målgruppen øger deres netværk, men det gavner i lige så høj grad samfundet som helhed, fordi samfundets samlede produktivitet øges.

Vurderingen af, hvad der er 'hensigtsmæssige' eller 'uhensigtsmæssige' netværk, set i forhold til målgruppens sociale relationer ud fra en produktivitetmålestok, løber den risiko at reducere sociale relationer til et spørgsmål om, hvorvidt disse er 'produktive' eller 'uproduktive' for samfundet. En vurdering af målgruppens sociale relationer ud fra en snæver produktivitetsoptik vil være blind for kvaliteten af sociale netværk og dermed reproducere stigmatiserende billeder af målgruppen, hvis målgruppens netværk vurderes ud fra, hvorvidt disse gør målgruppen produktiv eller uproduktiv.

Det er således ikke kun et spørgsmål om, at målgruppen får mulighed for at indgå i ressourcegivende netværk, det er også nødvendigt at have blik for hvilke mulighedsbetingelser og begrænsninger, som strukturen giver målgruppen. Der kan f.eks. være tale om en 'stram' lovgivning, der kun giver målgruppen ganske få valgmuligheder i forhold til egne interesser, eller der kan være tale om dominerende diskurser, der lægges ind over konstruktionen af målgruppen f.eks. via en ensidig fokus på, at identitet og netværk kun kan retfærdiggøres, hvis det fører til et traditionelt lønmodtagerjob eller på anden vis gavner arbejdsmarkedet eller produktiviteten. Denne optik er blind for, at f.eks. unge modnes forskelligt, eller at f.eks. enlige forsørgere med børn i en periode af deres liv ikke har de samme ressourcer til at indgå i et hektisk og krævende arbejdsmarked.

Tillid, social kapital og effekten af innovationsplatformene

På trods af, at Robert Putnams teori om social kapital har et økonomisk perspektiv, fordi Putnam anser social kapital for at være en produktionsfaktor på linje med økonomisk kapital, så åbner teorien op for, at alle typer netværk har en værdi for subjektet. Særligt synligt bliver dette perspektiv i Putnams beskrivelse af forskellige former for tillid, der er indlejret i personlige relationer i form af 'tæt tillid' (*thick trust*) og 'tynd tillid' (*thin trust*).

Ifølge Putnam er der tæt tillid, eller tætte sociale relationer, i de sammenhænge, hvor de unge kender hinanden, også på det uformelle plan, og ifølge Putnam er tæt tillid en forudsætning for primært de afgrænsede netværk. Den tynde tillid er en type tillid, hvor man 'lader tvivlen komme andre til gode'. Dvs. man regner med, at hvis man gør noget for den anden, så får man det igen i et andet netværk. I den tynde tillid er der således tale om en tillid, der rækker ud over det interne netværk. Putnam uddyber, at borgere, der har tillid til andre medborgere, i højere grad udfører frivilligt arbejde, giver tilskud til godgørende formål eller deltager i politiske aktiviteter (Putnam 2000:136). Putnam konkluderer, at aktører, der har tillid til andre medborgere, generelt kan betegnes som 'gode' (samfunds)borgere (Putnam 2000:136-137). Overføres Putnams teori om tynd tillid til målgruppen, så vil en vigtig faktor ifølge teorien være at øge f.eks. udsatte unges tynde tillid til andre mennesker, fordi det er en forudsætning for at øge netværksdannelse.

Dette perspektiv harmonerer ligeledes med Putnams teori, hvor brobyggende netværk, dvs. netværk, der rækker ud over et internt fællesskab, har større betydning end såkaldte tætte netværk, fordi der i de brobyggende netværk tages afsæt i den *tynde tillid*, der rækker ud over det interne fællesskab. Putnams teori tager dermed afsæt i, at begreber som tæt tillid og tynd tillid kan overføres fra en kontekst til en anden Putnam (1993:177).

Stocks of social capital, such as trust, norms, and networks, tend to be self-reinforcing and cumulative.

Dvs. hvis målgruppen øger deres tynde tillid, f.eks. gennem deltagelse i nye netværk, som f.eks. Fremtidslab, så vil denne tillid række ud over Fremtidslab og gavne dem fremadrettet. Der vil ske en positiv effekt, fordi den øgede tynde tillid vil motivere deltagerne til at søge nye brobyggende netværk og dermed øge deltagerens chance for at få opbyggende ressourcer fra netværket.

Upåagtet, at Putnam vurderer, at der er en kausalsammenhæng mellem tillid og deltagelse, så er det vanskeligt at bevise dette. Særligt fordi målgruppens tillid primært må anskues som udtryk for en tillid til eksistensen af fælles normer og fællesskaber. Men på trods af, at der ikke kan påvises en streng kausalsammenhæng, åbner teorien op for en metode til at analysere værdien af sociale relationer og forklare, hvordan deltagelse i netværk samt metoder, der fremmer deltagelse, 'virker'. I denne optik er teorien relevant, fordi det bliver muligt at analysere målgruppens brobyggende sociale kapital med fokus på svage eller stærke sociale relationer og herunder belyse, hvilken effekt innovationsplatformene har.

KAPITEL 4: INNOVATIONS- PLATFORME: FREMTIDSLAB, MADBORGERSKAB OG BORGERSTYREDE BUDGETTER

FREMTIDSLAB

Overblik over Fremtidslab

Fremtidslab står på to ben. Først arbejder man med at konstruere en eller to fiktive personer, dernæst arbejder man med idegenerering. Idegenereringen understøttes af en præsentation og sammensætning af en række navneord (som f.eks. 'job' og 'spil'). Det gør man vha. 'spillekort' med navneord på, som deltagerne trækker. Efterfølgende sætter de navneordene sammen.

Det første arbejde med fiktive personer skal give deltagerne mulighed for at distancere sig fra egne problemer og i stedet projicere problemer over på den eller de fiktive personer. Det gør det nemmere for deltagerne at tale om problemer, når der er tale om en fiktiv persons problemer. Efterfølgende skal deltagerne udvikle ideer og koble ideerne til den fiktive person og dermed forklare og forsvare, hvordan den fiktive person kan bruge ideen, i forhold til de udfordringer, eller interesser, som den fiktive person har. I denne del af metoden er der en eller flere personer til stede, der har et bredt kendskab til de frivillige foreninger i kommunen og/eller til kommunale tilbud. Denne aktør kommenterer på deltagerens ideer og foreslår, hvor den fiktive person kunne henvende sig for at implementere ideen. Deltagerne får herved dels navne på kontaktpersoner uden for deres netværk, men også viden om hvilke tilbud, der allerede eksisterer i lokalsamfundet, men som de ikke nødvendigvis kendte til.

Ressourceforbrug, tidsplan og aktører

Innovationsplatformen tager ca. 3 timer at gennemføre med ca. 15-20 deltagere. De 3 timer fordeler sig på 15 minutter til introduktion og 1 time til konstruktionen af en eller to fiktive personer. Efterfølgende skal du bruge 1½ time til at udvikle og kvalificere ideer og 15-20 minutter til opsamling. Ud over den eller de personer, som faciliterer forløbet, skal der være en eller flere personer med kendskab til frivillige foreninger og kommunale tilbud målrettet deltagergruppen.

Hvis deltagerne ønsker at implementere ideerne, er der et længere forløb, hvor deltagerne selv tager initiativ til at henvende sig eller bliver støttet op om implementeringen af ideen af en ankerperson. de.

Tanken bag Fremtidslab

Tanken bag Fremtidslab er inspireret af Kenneth Gergen, der beskriver, hvorledes vi som mennesker positionerer hinanden gennem sproget. Gennem sproget skaber vi forventninger, der enten åbner eller lukker for råderum og mulige handlinger. Fremtidslab er tænkt som en fremgangsmåde, der gennem anerkendende dialog åbner op for råderum og mulige handlinger.

Tanken bag innovationsplatformen er at udvikle en metode, der er handlingsanvisende, og som rummer muligheden for, at deltagerens stemmer om hvad, der bør gøres, bliver hørt. Innovationsplatformen er en kreativ måde at tænke vidensdeling og forandringsprocesser på, og fokus er på deltagerens ressourcer og en anerkendende tilgang via et brugerperspektiv. I Fremtidslab skabes et rum, hvor 'systemets patent' på, hvordan lokalsamfundet fungerer, er ophævet, i hvert fald for en stund. Gennem ideudvikling og dialog skaber deltagerne en platform for at tænke kreativt og innovativt. I processen opnår deltagerne viden om de tilbud, der allerede er til rådighed for deltagergruppen i kommunen.

processen er afgørende for at opnå et lokalt resultat, idet borgerne skal se resultaterne af deres projekter. Det styrker borgernes lyst til at deltage fremadrettet.

Formålet med at anvende Fremtidslab

Formålet med Fremtidslab er dels at sprede viden om eksisterende tilbud i kommunen til målgruppen, dels at etablere netværk gennem ideudvikling. Når metoden er gennemført, har deltagerne en række konkrete ideer 'i hånden', som de kan bruge til at henvende sig til ressourcepersoner med. Når den unge præsenterer ideen uden for den unges eget netværk, bliver der dels skabt kontakt til nye aktører, dels er der et potentiale for, at ideen bliver gennemført til fordel for både foreningen og ideindehaveren. Formålet med metoden er ikke kun at udvikle nye ideer, men også at skabe ressourcenetværk for deltagergruppen.

Fremtidslab kan desuden ses som en metode, der skaber afklaring hos den enkelte deltager i forhold til hans eller hendes 'brændende' emner. Innovationsplatformen er således en metode, der kan anvendes til at få deltagernes interesser og ideer på banen.

Hvilken effekt har Fremtidslab?

Med Fremtidslab som metode får du hurtigt og effektivt indblik i hvilke tanker, ideer og udfordringer, den enkelte deltager har. Du får også indsigt i hvilke barrierer og muligheder, deltageren oplever i forbindelse med f.eks. det at blive aktiv i en frivillig forening, få en praktikplads, tage et bestemt arbejde, starte på en uddannelse eller noget helt andet afhængigt af, hvilken målgruppe du arbejder med.

Alle, der deltager i Fremtidslab, har mulighed for at byde ind med ideer, og alle har mulighed for at kommentere på en ide. Det betyder, at processen med at udarbejde ideen er inkluderende, interaktiv og brugerdreven. Som udøver af metoden får du et overblik over hvilke ideer, og dermed hvilke udfordringer, deltagerne har til fælles, og hvilke udfordringer der er mere individuelle. Dermed får du blik for, hvorvidt målgruppen er en homogen gruppe med enslydende udfordringer, eller om målgruppen har mere individuelle behov. Gennem diskussionerne i plenum får du hurtigt og effektivt blik for hvilke indsatsområder eller tilbud, der vil være særligt relevante. Fremtidslab er således en god metode i forbindelse med f.eks. et kommunalt afklaringsforløb.

Deltagere som udsatte unge føler ofte, at de ikke 'bliver hørt af systemet'. Ved at bruge Fremtidslab som metode oplever de unge, at deres synspunkter og meninger bliver taget alvorligt. Desuden oplever deltagerne, hvordan andre forholder sig til de ideer, der bliver genereret. Når deltagerne får sat ord på deres ideer og oplever, at andre tager deres ideer op til diskussion og overvejelse, bliver de bevidste om hvilke ressourcer, der er til stede, både hos den enkelte og i gruppen, og dette skaber positiv energi. Når ideerne bliver sagt højt, kan deltagerne fokusere deres energi på at finde løsninger og vælge at give stemme til nye ideer, frem for at kritisere og 'skyde' ideer ned. Det skaber mulighed for at bryde med vanetænkningen, fordi det er en udfordring at udvikle en ide, forsvare en ide og følge op på ideen. I processen med ansvaret for at få ideerne 'til at lykkes' får deltagerne blik for de ofte vidt forskellige hensyn, som skal balanceres for at implementere en ide.

Opsummerende kan Fremtidslab siges at bidrage med følgende:

- » Den fiktive persons løsningsmuligheder fungerer som en 'opskrift' på hvilke handlingsmuligheder, deltagerne har til rådighed i forhold til hans eller hendes egen livssituation.

- » Med en ide 'i hånden' får deltagerne en legitim grund til at skabe kontakt med lokale ressourcepersoner/netværk og dermed en mulighed for at danne nye netværk.
- » I idegenereringsfasen får de unge viden om eksisterende lokale aktiviteter, når de skal forholde sig til, hvem de vil kontakte for at implementere en ide.
- » Deltagerne får indblik i, at der faktisk er ressourcer i lokalområdet, som de ikke kendte til, hvilket får deltagerne til at se på lokalsamfundet med 'nye' øjne.
- » Du får en dybere indsigt i den enkelte deltager og dennes individuelle ideer, såvel som udfordringer.
- » Idegenereringsfasen skaber ny viden, nye aspekter og synsvinkler, ikke kun om deltagerne, men også om mod-/samspelet mellem deltageren/deltagergruppen og lokalsamfundet.
- » Uanset om der er tale om et undervisningsforløb eller en workshop, bygger Fremtidslab på bottom-up processer og er derfor egnet til at give deltagerne en personlig stemme, når f.eks. udsatte unge får lov til at reflektere over egne ideer, og hvad der er vigtigt for dem.
- » Ved at anvende Fremtidslab som metode skaber du et anerkendende diskussionsmiljø, som tager udgangspunkt i deltagerens ideer og løsningsforslag på forskellige problemstillinger.

I de tre følgende afsnit gennemgår vi metoden trin for trin. Metoden kan indpasses i et allerede etableret program og er i den forbindelse relevant i begyndelsen eller i midten af programmet. Metoden kan dog også stå alene som en metode, der har fokus på brugerreven innovation. Hvis det er ambitionen, at deltagerne skal forsøge at implementere nogle af ideerne og skabe netværk, er det nødvendigt at tilknytte en ankerperson til selve ideimplementeringsfasen.

GENNEMGANG AF FREMTIDSLAB I FEM TRIN

Trin 1: Introduktion

Du rammesætter introduktionen ved kort at fortælle om øvelsens formål, nemlig at lade deltagerne udvikle ideer, både til gavn for den eller de fiktive personer og til gavn for deres lokalsamfund. Deltagerne i metoden er således ikke udsatte, men derimod eksperter i deres lokalsamfund. Desuden illustrerer du øvelsen med de fiktive personer, så deltagerne får et overblik over hele processen. Du kan f.eks. fortælle: *Først skal vi konstruere en eller to fiktive personer. Det er os, der bestemmer personens køn, alder, osv. Når vi har skabt den eller de fiktive personer, skal vi finde på ting, som vi forestiller os er relevante for den eller de personer. Dvs. det er os, der skal finde ud af hvilke tilbud, som vi synes er relevante for vores fiktive person(er). Når vi skal til at udvikle ideer til den eller de fiktive personer, har jeg et særligt sæt spillekort med navneord på, der understøtter processen med at få ideer. Det vil jeg introducere, når vi har skabt den eller de fiktive personer.*

Trin 2: Den eller de fiktive personer

Du kan begynde konstruktionen af de fiktive personer ved at sige: I denne øvelse skal I bruge viden og erfaringer fra jeres eget liv, fra jeres venner og familie. Sammen skal vi skabe en eller to realistiske mennesker, der bor i kommunen, og som vi senere i dag skal udvikle nye og nyttige ideer til.

Nedenfor kan du se et skema over punkter og spørgsmål, der kan inspirere til opbygningen af den fiktive person.

PERSONEN	Eksempler
Kvinde/mand	Er det en mand og/eller kvinde?
Alder	Hvad er personens alder?
Uddannelse	Hvilken uddannelse har han/hun?
Personens karakteristika	Ærlig, indadvendt, udadvendt, impulsiv, aggressiv, kvik, engageret, kritisk. I en presset situation, hvad får det ham/hende til at gøre, føle eller sige?
Personens status	Hvilken situation er personen i lige nu? Er personen glad, eller er der problemer? Laver personen det, han/hun helst vil lave? Hvis ikke, hvorfor ikke, og er der nogen, der hjælper hende/ham?
Ægteskabelig status	Gift, skilt, kæreste, enlig
Arbejdssituation	Har personen arbejde, eller er han/hun arbejdsløs, sygemeldt, førtidspensionist, studerende eller pensionist?
Børn, deres alder og køn	Pige/dreng, ingen børn, hjemmeboende børn, delebørn, voksne udeboende/hjemmeboende 'børn', børn fra tidligere ægteskaber.
Helbredssituation	Ingen/små/store fysiske eller psykiske problemer
Straffeattest	Har personen en 'ren' straffeattest, eller er der noget på straffeattesten?
Misbrugsproblemer	Har personen, eller har personen haft misbrugsproblemer?
Kæledyr	Har personen ingen-, få- eller mange kæledyr og hvilken slags?
Boform	Bor han/hun til eje/leje? Er det i en (stor)by, provins, landet? Bor han/hun i lejlighed/hus/gård? Bor vedkommende stadigvæk hjemme? Er personen lige flyttet, eller har personaen boet det samme sted længe?
Familiemedlemmer	Søskende, lever begge forældre?

Familierelationer	Gode eller dårlig? Hvilke ressourcepersoner findes i familien, som personaen kan trække på? Hvilke problemer er der i familien, som påvirker personaen?
Sportsaktiviteter	Dyrker han/hun sport og hvilken sport?
Medlem af organisationer/foreninger	Har personen arbejdet som frivillig, hvorfor/hvorfor ikke?
Hvad er personen god til/ressourcer?	Er personen særligt god til: strikke, ride, tage sig af andre, finde på løsninger, holde sammen på familien, se lyst på tilværelsen?
Bil/bus	Har personen bil, eller tager han/hun bus/tog?
Fritidsinteresser	Hvad er personens yndlingsfilm, favoritaktivitet? Hvad lavede personen sidste weekenden?
Fremtidsudsigter	Hvordan vil det gå personen i fremtiden?
Tillægsspørgsmål, som du kan stille undervejs i opbygningen af den/de fiktive personer.	Hvordan tror I, han/hun ser problemet? Hvilken effekt tror du, at problemet har på vedkommende? Hvilke intentioner tror du, han/hun har? Hvilke dilemmaer ser I for personen? Hvilke konsekvenser er der ved et bestemt valg? Hvilke alternativer har personen? Hvilken hændelse i personens liv har haft særlig betydning for personens liv, og hvordan?

De fiktive personer skal være så realistiske og nuancerede personer som muligt, og de må ikke være ressourcetsvage personer, der kun har problemer. Til sidst i øvelsen kan du spørge: Kender I nogen, der ligner person x? Det giver dig en fornemmelse for, om du har skabt en fiktiv person, som vækker resonans hos deltagergruppen.

Grunden til, at det er nødvendigt at bruge tid på at konstruere en nuanceret fiktiv person er, at deltagerne har brug for tid og information om personens karakteristika for at kunne leve sig ind i den fiktive persons situation og for at kunne associere til egen livssituation. Læringselementet består ikke af selve produktet i form af en fiktiv person, men i selve processen med at beskrive og diskutere de situationer, som den fiktive person er i, og ikke mindst, hvordan den fiktive person handler, og/eller burde handle, i en given situation.

Derfor er det vigtigt at huske at spørge ind til, hvad den fiktive person gør ved de udfordringer, som deltagerne, udsætter den fiktive person for. Den fiktive person må ikke konstrueres som en aktør, der kun passivt modtager problemer. Den fiktive person reagerer på de problemstillinger, der opstilles, ved at du hele tiden spørger ud i plenum: *Hvad gør hun/han så? Og hvad kan hun/han ellers gøre?*, når en

deltager tildeler en fiktiv person et problem. Samtidig hermed byder du og evt. anden aktør kontinuerligt ind med, hvor den fiktive person kan søge hjælp og støtte hos frivillige og offentlige organisationer. Hvis den fiktive person f.eks. får tillagt et hashforbrug, så skal du spørge ind til, hvad personen gør ved stofmisbruget, hvem personen henvender sig til, og om hashforbruget påvirker personens hverdag, og om og hvordan den fiktive person gør noget ved problemerne. I forhold til de problemer, som den fiktive person får tildelt af deltagerne, er det vigtigt, at du spørger ind til både udfordringer og løsningsforslag. Her skal du have tid til, at særligt alle løsningsforslag bliver diskuteret udtømmende i plenum, fordi det er denne proces, der giver deltagerne indsigt i, hvordan de selv kan handle, hvis de oplever en lignende problemstilling.

Du kan eventuelt give den eller de fiktive personer en 'storyline' ved at sætte forskellige begivenheder op på post-its (f.eks. i gul) og efterfølgende skrive forskellige fremtidsscenerier ned på andre post-its (orange). Fremtidsscenerier er situationer, som den fiktive person kan handle efter. Dermed illustrerer du for deltagerne, at forskellige valg åbner og lukker bestemte døre, dvs. har forskellige resultater og scenarier. Du kan afrunde øvelsen ved at takke for de mange gode forslag og fortælle, at næste fase er at udvikle nye og nyttige ideer til de fiktive personer. Det er en god ide at holde en pause, inden I går i gang med ideudviklingsfasen.

Trin 3: Ideudviklingsfasen

Din opgave i trin 3 er at styre ideudviklingsprocessen og hjælpe deltagerne med at udvikle ideer. For at rammesætte ideudviklingsfasen kan du fortælle, at der er bestemte hverdagsbegreber og hverdagsvendinger, der både tager energien ud af nytænkning, og som fjerner entusiasmen for at handle på ideer. Fordi alt er muligt i trin 3, der er ideudviklingsfasen, er kritisk tænkning ikke tilladt. Tværtimod er det meningen, at deltagerne lægger deres kritik til side og tænker 'ud af boksen'. Du fremmer kreativiteten ved at forklare, at følgende vendinger ikke er tilladte i ideudviklingsfasen:

- » Det gider vi ikke
- » Det har vi prøvet før
- » Det bliver ikke til noget
- » Så langt kan vi aldrig komme
- » Det går de andre aldrig med til
- » Det nytter ikke noget
- » Den ide kan vi ikke bruge til noget
- » Det har andre gjort, så det opgiver vi

Herefter tager du et sæt spillekort frem med en række navneord. Du forklarer, at spillekortene er et værktøj, der kan hjælpe deltagerne med at udvikle ideer.

Du beder to af deltagerne om at trække et kort hver og beder dem læse det ord højt, som står på kortet. Der kan f.eks. stå 'CV' på det ene kort, og 'app' på det andet kort. Orden på de to kort sættes sammen, hvorved der opstår et nyt ord: 'CV-app'. Det er nu op til deltagerne at forklare, hvad der menes med ordet 'CV-app', og hvordan en CV-app kan hjælpe den eller de fiktive personer. Andre eksempler

1. Aktiverings-kogebog. Et magasin, der skal 'sælge' +resurse (hvor Fremtidslab blev holdt) – at unge selv fortæller til andre unge, hvad man kan få ud af at være i forløbet. Laves sammen med en tekstforfatter og fotograf. Magasinet sendes til unge, der skal i gang på stedet. En anden vinkel kan være at rette det mod kommunen, som en anbefaling af hvad de unge selv siger om det 'fede' aktiveringssted. Kogebogen kan også hjælpe kommunen med at hjælpe den unge det rigtige sted hen.
2. CV-APP. En app, hvor man kan lægge sit cv, og der sker et match mellem ens kompetencer og interesser og konkrete job, uddannelses tilbud og andre tilbud i Næstved. Nogen gange laver man et CV uden rigtig at vide, hvad det skal bruges til – og hvor det skal hen. Der findes allerede jobsøgemaskiner, hvor ens CV bliver matchet. Men her er ideen dels, at det er en lokal variant, dels at det er direkte rettet mod unge. Det er en hurtig, lettilgængelig og fancy måde at holde sig ajour med job- og uddannelsesmarkedet.
3. Job-middag (netværksmiddag). På +resurse eller et andet sted afholdes en (flot) middag, hvor de unge hver må invitere en gæst med. Det skal være en lokal person, der kommer fra erhvervslivet, den frivillige verden, uddannelsesstedet – dvs. en person, som kan inspirere den unge og evt. knytte en kontakt.
4. Kulturplatform. Et fysisk sted, hvor amatører kan spille musik, udstille kunst mv. Der skal være en scene, som er tilgængelig for alle. Det skal drives af frivillige og kontanthjælpsmodtagere. Udvidet til også at inkludere en lektiecafe.
5. Fritids-platform. Et fritidshjem for voksne unge med meningsfulde værksteder med professionelle frivillige. Håndværkere, sportsinstruktører, mekanikere og kokke, som kan inspirere og være med til at holde energien oppe, når man er arbejdsløs. Et sted, hvor man i fællesskab med andre kan prøve kræfter med sig selv og holde motivationen oppe.
6. Social-kogebog. En opdragelsesbog i, hvordan man opfører sig respektfuldt over for hinanden uanset forskelligheder. Bogen er hverdagssituationer mellem unge og forældre, unge til unge og systemet over for borgere og borger over for systemet. Tanken er at mindske uligheder, uenigheder og racisme og samle forskellig social kommunikation – måske en ung Emma Gad.
7. Aktiverings-park. En legeplads for voksne bygget af genbrugsmaterialer til at træne. Skrot bliver til vægtløftning. Træ bliver til parkourtræning, gamle biler bliver sat i stand og brugt til læskure. Frivillige håndværkere, mekanikere og folk, der kender sikkerhedsregler er med på sidelinjen. Godt for miljøet og godt for den fysiske udfoldelse og samarbejdsformer.

8. Genbrugsbus. En bus, der kan bookes til forskellige aktiviteter/ting. Fx genbrugsting, busture, social roadtrip, partybus, inspirationsbus, picnicbus. De unge er selv med til at indrette den og leje den ud via ansøgninger, alle med en social vinkel. Fattige familier med mange børn, tidligere misbrugere, unge med plettet straffeattest, andre med etnisk baggrund, der gerne vil møde "danskere". En afretningsbus og aflastningsbus, hvor socialt belastede møder civilesamfundet for at nedbryde fordomme. Bustur med forskellige stop, hvor de skal samarbejde på kryds og tværs og lære noget af hinanden. Herlufsholmsunge på tur med tidligere unge straffede i Næstved.
9. Fællesskabs-Cafe. En cafe, der drives af kontakthjælpsmodtagere som alternativ aktivering. Den skal have en bæredygtig drift (løbe rundt). Måske kan den ligge i tilknytning +resurse (eller et andet eksisterende tilbud). Cafeen skal være rammen om en række aktiviteter, som unge kan mødes om (blandt andet kreative ting). Cafeen kobles med et behov for børnepasning i de svære tider (kl. 16-21), som vanskeliggør job for enlige forsørgere. Ideen er, at enlige forældre laver et netværk.

Efterhånden som kortene trækkes, udveksles ideerne, og deltagerne definerer både de sammensatte ords betydning og kommenterer på ideerne i plenum. I processen med samskabelse og forhandling af kortenes betydning får deltagerne ejerskab for de ideer, som de vælger at forsvare. Desuden får deltagerne nytænkt egne problemstillinger, når de udfordres til at forklare og forsvare, hvordan de fiktive personer kan drage nytte af f.eks. et 'jobspil'. Du skal give plads til, at diskussionen i plenum kan udfolde sig, for diskussionen åbner op for nye opmærksomhedspunkter hos deltagerne, der igen giver blik for nye handlemuligheder. I denne fase bliver deltagerne opmærksomme på, at den eller de fiktive personer har flere handlemuligheder end først antaget. Du formidler denne pointe ved undervejs i forløbet at spørge: *Mener I, det er vigtigt for den fiktive person, at han/hun gennemtænker forskellige strategier/ handlemuligheder og derefter følger planen, til den er gennemført (hvorfor/hvorfor ikke)?*

Du beder så mange som muligt om at trække et spillekort, hvorved de mere tilbageholdende deltagere også bliver involveret i ideudviklingsfasen. Hvis du oplever, at deltagerne ikke kommer med konstruktive kommentarer til andres forslag, kan du intervenere ved at stille brobyggende spørgsmål, der kobler deltagerne til hinanden. Du kan f.eks. spørge: *Hvad er ligheden mellem din og Henriks ide? eller Hvordan kan din ide kombineres med Mettes ide? eller Når du hører Signes ide, hvordan mener du så, den kan gavne den fiktive person?*

Ideudviklingsfasen fortsætter, indtil den afsette tid er udløbet, eller til alle kort er trukket og forklaret. Dine valg af navneord på spillekortene afhænger af den målgruppe, du arbejder med. Ved at få deltagerne til at trække spillekort på skift, inviterer du til at alle deltagere kommer på banen. Bed gerne deltagerne om at fortælle om eventuelle ligheder og forskelle på ideer og få deltagerne til konkret at forklare, hvad de mener med en ide og i hvilken kontekst, de mener, ideen kan være god. Det vigtigste er ikke at være loyal mod en given ide, men derimod hvordan den, der fik ideen, tænker dens anvendelighed. Diskuter gerne, hvorvidt der er lignende tilbud, som ideen kan kobles sammen med.

Afslut ideudviklingsfasen ved at takke for de mange ideer og forklar, at den næste fase handler om at kvalificere ideerne og udvælge de bedste ideer, eller de ideer som deltagerne ønsker at arbejde videre med.

Trin 4: Opkvalificering af ideerne

I denne del af Fremtidslab skal du give feedback på ideerne, og deltagerne skal udvælge og opkvalificere de ideer, de ønsker at arbejde videre med. Først skal I blive enige om at udvælge de 1-4 bedste ideer, som der skal arbejdes videre med i mindre grupper på 5-6 personer. Deltagerne stemmer om hvilken ide, de mener skal gå videre. Det kan enten ske åbent gennem håndsoprækning eller ved en skriftlig afstemning, hvor den unge afgiver sin stemme anonymt.

Når I har udvalgt de ideer, som I ønsker at arbejde videre med, danner deltagerne grupper med udgangspunkt i den ide, som de er mest interesseret i. Du kan understøtte gruppernes opkvalificering af en ide ved at stille følgende spørgsmål (du kan vælge at stille spørgsmålene i plenum, eller du kan uddele spørgsmålene til grupperne på et stykke papir):

- » Hvorfor er ideen god?
- » Nævn 3-5 ting I skal gøre for, at ideen lykkes?
- » Hvad skal I undgå at gøre?
- » Hvilke foreninger/personer kunne være interesserede i ideen?
- » Hvis næste trin er at handle på ideen, hvad skal I så gøre?
- » Hvad skal I gøre for at gøre ideen mere konkret?
- » Hvad er handlingsplanen?
- » Hvad kan jeg/vi gå hjem og gøre allerede nu?

Når deltagerne byder ind med forskellige perspektiver på, hvordan en ide kan opkvalificeres, får de ejerskab for den endelige ide. Det er ikke ensbetydende med, at deltagerne ønsker at implementere ideen i virkeligheden. Fremtidslab handler ikke kun om implementeringen af ideer, men også om at finde deltagerens ressourcer og skabe viden om de handlemuligheder, som deltagerne har, samt om at identificere de netværk, der står til rådighed for deltagerne. Dette sker ikke mindst, når deltagerne i denne fase får viden om de tilbud, der allerede findes i kommunen. Derfor er det vigtigt, at enten du selv eller en person, der har kendskab til frivillige foreninger og/eller kommunale tilbud, deltager i denne del af metoden. Personens rolle er at være vidende om og kunne forklare, hvilke tilbud der findes i kommunen, hvilke foreninger, som deltagerne kan henvende sig til for at komme videre med deres ide, eller oplyse om hvilke personer, der kan hjælpe med at opstille videre handlemuligheder.

På dette trin får du viden om, hvilken relevans der er mellem deltagerens ideer og eksisterende tilbud. Dvs. du får viden om, hvorvidt gruppen af deltagere har kendskab til lokale støtteforanstaltninger, eller hvorvidt eksisterende støtteordninger fravælges, fordi deltagerne føler sig stigmatiserede ved at henvende sig. Det kan tænkes, at deltagerne hellere vil have rollen som 'frivillig' end som 'udsat', og med en ide 'i hånden' er fokus fjernet fra deltagerens rolle som udsat, og i stedet er der fokus på deltagerens rolle som ideindehaver. Pointen er, at der er statusmæssig forskel på, om du henvender dig til en frivillig forening, fordi du har en ide, eller om du henvender dig til en frivillig forening, fordi du har et problem. Når kontakten er skabt mellem ideindehaveren og f.eks. en frivillig forening, kan man efterfølgende udforske og spørge ind til problemstillinger og derigennem udvikle og forbedre tilbud til målgruppen.

Denne fase fordrer desuden, at deltagerne reflekterer over egne antagelser/fordomme og sætter spørgsmålstegn ved dem. Er det f.eks. rigtigt, at der ikke er noget tilbud til mig i kommunen? Eller at det ikke nytter, at jeg arbejder som frivillig, for det er spild af min tid? Eller er det sandt, at det ikke nytter, at jeg forsøger at skabe nye netværk, for de siger nok 'nej' til mig alligevel? Her kan du intervenere i negative tanker ved at forklare, at engang imellem skal man lade sig overraske.

Trin 5: Afslutning i form af 'check out'

Du kan runde metoden af på følgende måde: Fortæl deltagerne, at når man skal ud og flyve, så skal man først igennem et check in, og når man er fremme ved destinationen, skal man igennem et check out. Bed deltagerne om at stille sig i en rundkreds. Deltagerne skal stå op. Når en deltager har svaret på et af dine spørgsmål, kan den unge sætte sig og dermed har han eller hun været igennem check out.

'Check-out' fremmer læringen både for den enkelte deltager og for gruppen. Med denne øvelse får du feedback på, hvordan deltagerne oplever øvelsen, og hvad de tager med sig. Det er en god afslutningsøvelse, fordi du skaber et rum, hvor I kan sige ordentligt farvel til hinanden. Rammesæt gerne, at der hverken findes rigtige eller forkerte svar. Du må gerne stille de samme spørgsmål til forskellige deltagere.

Nedenfor ser du eksempler på spørgsmål, som du kan stille deltagerne:

- » Hvad er din vigtigste pointe fra ideudviklingsprocessen i dag?
- » Hvad var svært ved øvelsen i dag?
- » Hvad hæftede du dig særligt ved?
- » Hvad var nemt ved øvelsen?
- » Hvad var mest inspirerende at lytte til, og hvordan inspirerede det?
- » Hvad er den vigtigste viden/pointe, som du tager med dig i dag?
- » Hvad har overrasket dig mest?
- » Hvilken del af Fremtidslab kunne du bedst lide?
- » Hvordan kan du anvende den viden, du har fået i dag i forhold til arbejde/uddannelse/frivilligt arbejde/netværk?
- » Er der noget, du kommer til at gøre anderledes efter denne øvelse?
- » Er der noget, som du ønsker, vi kunne have mere af i processen?
- » Er der noget, som du ønsker, at vi kunne have mindre af i processen?

Når alle sidder ned, siger du tak for i dag, og Fremtidslab er afsluttet.

Resultater og opfølgning

Hensigten med den eller de fiktive personer er, at deltagerne gennem konstruktionen af den eller de fiktive personer kan genkende sig selv i tredje person. Dermed bliver konstruktionen af den fiktive person en genfortælling af elementer fra deltagerens liv, som deltagerne kan relatere sig til, enten fra deltagerens eget liv eller fra venner eller familie. Når deltagerne efterfølgende udvikler ideer, er det tanken, at deltagerne kan anvende ideerne selv, fordi der er en kobling mellem den fiktive persons handlingsmuligheder og deltagerens eget liv. De løsningsmuligheder, der fremstilles for den fiktive person, bliver en 'opskrift' på, hvilke handlingsmuligheder deltagerne har til rådighed i forhold til deres egen livssituation. Deltageren kan holde for sig selv hvilke løsningsmuligheder, som han eller hun finder relevante.

NÆSTVED

HÅND I HÅND

GRATIS

ARRANGEMENTER

APRIL & MAJ 2013

APRIL 2013

- 4. APRIL STAND-UP PÅ THE BEACH, HEINO HANSEN M. FL, KL. 20.00
- 6. APRIL MIDDAGSMUSIK, THORBjørn RISAGER OG RASMUS HEDEBOE, NÆSTVED BIBLIOTEK, KL. 12.00-13.00
- 8. APRIL PÅSKEKONCERT MED ENSEMBLE MIXTE, VALLENSVED KIRKE, KL. 19.00
- 11. APRIL GRATIS HEALING, SE SJÆLLANDSKE
- 13.+14. APRIL SJÆLLANDSBAZAR, NÆSTVEDHALLERNE, KL. 10.00 - 16.00
- 14. APRIL LOPPEMARKED I HOLMEGAARD HALLEN, KL. 10.00 - 14.30
- 15. APRIL EFTERMIDDAGSCAFÉ PÅ MUNKEBO, KL. 16.00 - 18.00
- 20. APRIL SPISNING I CAFÉ REJSELADEN I GLUMSØ, KL. 17.00 - 21.00. BETAL HVAD DET ER VÆRD!
- 21. APRIL VANDRETUR RØNNEBÆKKEN, MØDESTED: RÅDMANDSHAVEN KL. 10.00, TURLÉDER: TAGE JOHANNESSEN
- 24. APRIL SANGAFTEN MED FÆLLESSANG, FENSMARK PRÆSTEGAARD, KL. 19.00
- 25. APRIL TALENTKONKURRENCE PÅ THE BEACH, KL. 20.00
- 28. APRIL FIRKLØVER MARATHON, HERLUFSHOLM STADIUM, KL. 10.00

MAJ 2013

- 2. MAJ STAND-UP PÅ THE BEACH, KL. 20.00
- 3. MAJ "MÆRK NÆSTVED DANSER", CITYNIGHT, BUTIKKER HAR ÅBENT TIL 22.00
- 7. MAJ FORÅRSKONCERT I NÆSTVED, SKELLET, KL. 17.00 - 21.00
- 11. MAJ ISLANDSK GRAFIK, GRAFIK GALLERIET, GRØNNEGÅDE KASERNE, KL. 12.00 - 17.00
- 10. MAJ BÆREDYGTIG DAG I CITY, AXELTORV, KL. 10-17
- 13. MAJ EFTERMIDDAGSCAFÉ PÅ MUNKEBO, KL. 16.00 - 18.00
- 16. MAJ GRATIS HEALING, SE SJÆLLANDSKE
- 17. MAJ DM I STREETFODBOLD, AXELTORV 15.00-21.00
- 17. MAJ LEVENDE MUSIK PÅ TORVET, LEVERET AF UNDERHUSET, KL. 17.00-20.00
- 18. MAJ SPISNING I CAFÉ REJSELADEN I GLUMSØ, KL. 17.00 - 21.00. BETAL HVAD DET ER VÆRD!
- 20. MAJ GUDSTJENESTE I PRÆSTEGÅRDHAVEN I MARVEDE, KL. 13.00, (MEDBRING PICNICKURV)
- 24. MAJ IVAN FRA UNDERHUSET LEVERER LIVE MUSIK PÅ AXELTORV, 17.00 - 21.00
- 25. MAJ BAGAGERUMSMARKED PÅ PARKERINGSPLADSEN V. RÅDMANDSHAVEN, KL. 10.00-16.00
- 30. MAJ TALENTKONKURRENCE PÅ THE BEACH, KL. 20.00
- 31. MAJ MARKEDSDAG PÅ AXELTORV, KL. 10.00 - 17.00
- 31. MAJ IVAN FRA UNDERHUSET LEVERER LIVE MUSIK PÅ AXELTORV, 17.00 - 21.00

DESUDEN:

TJEK
WWW.NAESTVEDUNGDOMSSKOLE.DK
 FOR ARRANGEMENTER I JERNBANEGADE 10

MADBORGERSKAB

Overblik over Madborgerskab

Madborgerskab handler om, at borgere, der gerne vil udvide deres lokale netværk, laver mad sammen og spiser sammen. Med Madborgerskab får du viden om deltageres erfaringer, og du kan få deltageres blik på, hvad der mangler i deres lokalsamfund, for at de kan udvide deres netværk.

Målgruppen, der beskrives i denne metode, er enlige forsørgere, men projektet kunne også have været rettet mod enlige ældre, etniske minoriteter, unge i aktivering, voksne med ADHD eller udsatte unge, eller det kunne have henvendt sig til beboere i et boligområde eller forældre og børn i et skoledistrikt.

I Madborgerskab opdeles deltagerne i to grupper. Mens den ene gruppe laver maden, udvikler den anden gruppe ideer med henblik på at øge deltageres netværk. Grupperne skiftes til at arbejde i workshops og stå i køkkenet, så alle deltagere både får lavet mad og udviklet ideer. Madborgerskab løber over 3-5 gange af 3-4 timers varighed pr. gang, og den sidste dag stemmer deltagerne om hvilke ideer, der skal have præmien (der kan f.eks. være udlovet 10.000 kr. til den bedste ide).

Den første gruppe, der står i køkkenet, sørger for frokosten, som I spiser sammen. Efter frokost bytter deltagerne plads, og den gruppe, der først stod i køkkenet, udvikler nu ideer, mens den anden gruppe går i køkkenet for at tilberede aftensmad, som deltagerne kan tage med hjem, så de slipper for at lave aftensmad derhjemme.

Du skal tage særligt hensyn til målgruppen af enlige forældre, hvis du ønsker, at de skal kunne tage deres børn med. Det er nødvendigt at have personale eller frivillige klar, der kan lave forskellige aktiviteter sammen med børnene (pinata, dragebygning, maskemaling mm.), mens de voksne arbejder i workshops eller i køkkenet. De større børn (over 6 år) kan hjælpe til i køkkenet, men der skal være aktiviteter til dem, mens deres forældre er i workshops.

Også køkkentjansen er personalekrævende. Overvej at trække på lokale kræfter i kommunalt eller frivilligt regi. Et eksempel på det er 'Fars køkkenskole' (farskoekkenskole.dk under Vallensbæk kommune).

For visuel gennemgang af metoden, se følgende link:
<http://frivilligeogforeninger.vallensbaek.dk/madborgerskab>

Ressourceforbrug, tidsplan og aktører

Madborgerskab kan gennemføres af 1-2 personer for voksengruppen (uden børn) med 10-40 deltagere plus 1-2 fagpersoner i køkkenet afhængigt af deltagerantal. Det kræver desuden ekstra personale, hvis børn med pasningsbehov deltager i Madborgerskab.

Metoden strækker sig over 3-5 dage med en introduktionsdag, 1-3 fulde workshopdage og en afstemning den sidste gang. Der er fællesspisning alle gangene, eftersom netværksdannelse blandt deltagerne er en central del af metoden på lige fod med ideudviklingen. For hver mødegang skal du afsætte 3-4 timer.

Du kan vælge en kortere model, hvor du og målgruppen kun laver frokost og ikke aftensmad, og hvor

du afholder en introdag, en workshopdag og afslutter med en afstemningsdag. Det betyder, at hver gruppe enten kun kommer til at arbejde i workshop, eller være ude i køkkenet for hver gang. På afstemningsdagen kan I lave mad sammen, eller I kan bestille mad udefra. Hvis du vælger at købe mad udefra, er det vigtigt, at du sørger for, at Madborgerskab løber over et lige antal gange (dvs. minimum 2 workshopdage afsluttet med afstemning), så alle deltagerne kommer i workshops/køkken et lige antal gange.

Du kan også vælge en fremgangsmåde, hvor du ikke har afstemning til sidst, men blot en præsentation af ideerne. Denne fremgangsmåde kan du vælge, hvis det vigtigste for dig er deltageres tilbagemeldinger på temaer eller på konkrete kommunale projekter som f.eks. lokalplansudvikling. Det kunne også dreje sig om, at du gerne vil øge din viden om den målgruppe, du arbejder med. Du kan også vælge at holde en afstemning med en lille præmie til den bedste ide.

Samlet set skal du bruge:

- » Workshops med 1-2 personer.
- » Eventuelt personale til pasning af små børn.
- » Lokaler med køkken, f.eks. en skole, der kan lånes i weekenden.
- » Finansiering af et præmiebeløb til vinderideen.
- » Kok, der søger for indkøb og madprogram.

Tanken bag Madborgerskab

Som tema er 'mad' og fællesspisning egnet til at danne grundlag for mødet mellem deltagerne. Temaet kan erstattes af andre fælles interesser som f.eks. IT-medborgerskab, jule/nytårs-fællesskab, aktivitetsborgerskab, ungdoms-medborgerskab, miljø- og genbrugsfællesskab, vandre-borgerskab eller café-borgerskab. Metoden er beskrevet og videreudviklet således, at det er muligt at variere både målgruppe og tema.

Formålet med at anvende Madborgerskab

Formålet med Madborgerskab som metode er at få viden om deltageres erfaringer og at få deltageres blik på, hvad der mangler i deres lokalsamfund med henblik på at udvide deres netværk. Netværksdannelse med mad som tema er således det centrale element i Madborgerskab.

Desuden spiller empowerment en central rolle, fordi Madborgerskab får deltagerne til at se frem mod løsningsforslag, som deltagerne selv faciliterer. Deltagerne behandler egne problemstillinger som en positiv ressource, der sætter dem i stand til at generere ideer og implementere ideer. Med Madborgerskab stiller du en platform til rådighed for deltagerne, hvor de har mulighed for at mødes og danne fællesskaber internt i deltagergruppen. Det er en platform, hvor deltagerne kan generere løsninger frem for at blive stående i problemstillinger.

Begrundelsen for, at deltagerne ikke bare skal mødes om spisning og madlavning er, at deltagerne bliver 'rystet' mere sammen, når de skal udvikle ideer sammen. Det giver Madfællesskab et 'out-come', der rækker ud over netværksdannelsen hos deltagerne. Det er således meningen, at ideerne skal komme andre grupper til gavn, når Madborgerskab er afsluttet. F.eks. har en vinderide været en Facebook-gruppe for forsørgere med børn i Vallensbæk kommune. Gennem gruppen kunne folk mødes, lave mad sammen, hente børn fra SFO/sport eller tage til kulturelle arrangementer sammen.

Ved at kombinere idegenerering med spisning eller andre aktiviteter opnår du en effektiv netværksdan-

nelsesproces, der rækker ud over deltagergruppen. Samtidig får du indblik i målgruppens muligheder og barrierer og kan dermed fremadrettet målrette metoder og tilbud til målgruppen.

Hvilken effekt har Madborgerskab?

Effekten af Madborgerskab er dobbeltsidig. Deltagerne får både erfaring med at give feedback på problemstillinger, og deltagerne oplever, at de ikke er de eneste, der oplever disse problemstillinger. Madborgerskab er en særlig hensigtsmæssig metode til f.eks. forsørgere med børn, fordi denne gruppe får et forum, hvor de kan mødes med ligesindede. Deltagerne får hver især sat ord på, hvilke problemstillinger de oplever, og de formulerer forskellige løsningsforslag på dagligdagsproblemer, som f.eks. børnepasning, i fællesskab.

Effekten af Madborgerskab er, at der bliver skabt brugerdrevne ideer, men for mange af deltagerne er det vigtigste udbytte, eller effekt, af Madborgerskab øget netværk. Målgruppen af forsørgere med børn gav udtryk for, at dette var meget vigtigt for dem, da de i deres fritid manglede voksenkontakt. På den måde fungerer Madborgerskab som en vigtig platform for mødet mellem deltagere med fælles interesser. I den forstand er Madborgerskab ressourceopbyggende, fordi deltagerne får øget deres sociale kapital (se kapitel 3) og dermed er bedre rustet til at håndtere kriser og udfordringer både i arbejdslivet og i fritiden.

Selvom enlige forsørgere bor i det samme lokalområde, kender de ikke nødvendigvis hinanden, fordi de ofte er nytilflyttere eller ikke har overskud til at opsøge nye netværk. Enlige forsørgere har derfor brug for fora, hvor de kan møde andre i samme situation, bl.a. for at vurdere om der er deltagere, som man eventuelt kunne lave en aftale med om f.eks. at hente/passe børn.

I takt med at deltagerne udvikler ideer, har du mulighed for at fortælle noget om de lokale frivillige organisationer eller kommunale tilbud. Det er erfaringen, at deltagerne ofte ikke kender til lokale tilbud. Dermed er Madborgerskab en god platform for dig, hvis du ønsker at udbrede kendskab til lokale frivillige organisationer eller kommunale tilbud og samtidig øge deltagerernes netværk.

GENNEMGANG AF MADBORGSKAB I FEM TRIN

Trin 1: Introduktion

På introduktionsdagen kan du lave følgende icebreaker: Alle deltagerne får uddelt et stykke papir med en opgave på. F.eks. skal de finde familier, hvor børnene har en frakke med samme farve, eller de skal finde en familie, der har lige så mange tøjbamser, som de selv har.

På dagen introducerer du deltagerne for, hvad der skal ske over de næste 3-4 gange, I skal mødes. Du fortæller, at I skal udvikle ideer sammen, lave mad sammen og spise sammen. Du skal inddele forældrene i to grupper (gør dette på forhånd ud fra deltagerlisten). Du fortæller, at deltagerne bliver opdelt i to grupper.

Gruppe 1 skal gå i køkkenet, hvor der skal laves spændende mad til frokosten, og gruppe 2 skal gå i den første workshop. Hvis der er små børn med, må du forklare, at børn under 6 år ikke må komme med i køkkenet, og at der er aktiviteter til dem sammen med pædagoger eller frivillige. Hvis der er pædagoger, der tager sig af de små børn, kan de store børn, hvis forældre går i workshops, vælge enten at gå

i køkkenet, eller du kan sige, at alle børn (små børn, plus de børn hvis forældre er i workshop) skal gå med pædagogerne. Hvis de børn, hvis forældre er i workshop, må gå i køkkenet, skal I aftale, hvordan de skal fordeles blandt forældrene. De børn over 6 år, hvis forældre har køkkentjansen, går i køkkenet sammen med deres forældre, så forældre og børn kan lave mad sammen. Hvis du har arrangeret madborgerskab således, at minimumsalderen er 6 år, så kan du sige, at alle børn skal gå i køkkenet, og så har du ikke brug for personale til børnepasning. I den forbindelse er det vigtigt, at du inddeler de to forældregrupper, så der er nogenlunde lige mange børn i hver gruppe.

Når forældrene er blevet opdelt i to grupper, forbliver de to grupper adskilt op til afstemningsdagen. Du må gøre deltagerne opmærksomme på, at de under fællesspisningen skal sætte sig sammen med deltagere fra den anden workshopgruppe, så de får mulighed for at tale sammen om, hvad der sker i hinandens workshops. Alternativt, hvis I er et mindre hold på 10-15 personer, kan I skiftes til at gå i køkkenet og i workshops med det samme hold. Hvis du vælger denne løsning, skal du have nogen til at passe børnene, uanset alder, mens forældrene arbejder i workshops, for der kan børnene ikke deltage, da det vil være forstyrrende for forældrene. Hvis du vælger at gennemføre Madborgerskab med f.eks. enlige ældre, og der derfor ikke skal passes børn, er det mest oplagt ikke at dele deltagerne i to grupper, fordi det øger deltageres chance for at danne nye netværk.

Efter introduktionen beder du deltagerne om enten at gå i køkkenet eller i workshop. Børnene går først, og derefter går det første hold i køkkenet, og andet hold går til workshop 1.

Workshop 1: Idegenerering og ideudviklingsfasen

Efter introduktionen går det ene hold af forældre i køkkenet, og du går i gang med den første workshop, der er den kreative fase (se Fremtidslab og Borgerstyrede Budgetter for inspiration). Det er vigtigt, at du fortæller deltagerne, at I i denne fase har fokus på, hvad deltagerne godt kunne tænke sig, uden at det nødvendigvis er ideer, som det er muligt eller nødvendigt at implementere.

I den første workshop fortæller alle deltagerne deres navn og giver lidt baggrundsinfo om sig selv. Derefter går deltagerne sammen to og to for at tale om hvilke barrierer og muligheder, der er ved at være enlig forsørger. Inden deltagerne går sammen, skal de lige tænke et par minutter over spørgsmålet: Hvad er fordele og ulemper ved at være forsørger med børn? Deltagerne går i tomandsgrupper og taler sammen i 15-20 minutter. Du har uddelt post-its i to forskellige farver. På den ene farve post-its skiver deltagerne parvis om fordele ved at være enlig forsørger med børn, og på den anden farve post-its om ulemperne. Alle deltagerne skal skrive navn deres post-its. Når tiden er gået, beder du deltagerne hænge deres post-its op på en A3 side, som du har hængt op på væggen. Derefter har du et lille galleri af post-its, som du giver deltagerne tid til at læse. Efterfølgende uddyber deltagerne deres pointer og uddyber eventuelle pointer. Det er vigtigt, at deltagerne skriver på post-its, så deltagerne skal gøre sig umage for at trække overskriften, eller den vigtigste pointe frem, hvilket vil gøre idegenereringsfasen nemmere. Du skal afsætte ca. ½-1 time til uddybende kommentarer. Dette er en meget meningsfuld fase i Madborgerskab for enlige forsørgere med børn, fordi deltagerne i hverdagen mangler en voksen at dele 'småting' med. Det får deltagerne mulighed for i dette forum. Det er derfor vigtigt at afsætte god tid til at gennemgå post-its.

I starten er der nok en del nervøsitet blandt deltagerne, fordi de er usikre på, hvad der skal ske på de forskellige workshops. Deltagerne kan også være i tvivl om, hvorvidt de ønsker at fortælle om de problemer, de oplever, f.eks. som enlig ældre eller enlig forældre. Det er således nødvendigt med minimum 2 workshops inden afstemningen, for at der kan opstå en fortrolig stemning mellem deltagerne.

Når deltagerne har haft tid til at uddybe deres pointer, vil der være dannet 3-4 forskellige temaer (med ca. 20 deltagere). Du spørger, om der er nogle ulemper, der minder så meget om hinanden, at deltager-

ne kan gå sammen i grupper for at tale videre om at udvikle ideer og forslag til, hvad der konkret kan gøres.

Derefter beder du deltagerne om at gå sammen i grupper i forhold til de problemstillinger eller temaer, de gerne vil løse/arbejde med. Eksempler på problemstillinger blandt enlige forsørgere kunne være:

- » 'Vi har brug for, at det ikke hele tiden er børnene, der er i centrum.'
- » 'Vi har brug for voksentid og tid til at være os selv'
- » 'Vi har brug for hjælp til at hjælpe med lektier, når børnene bliver store'
- » 'Vi har brug for at få kontakt til nogen, der er interesseret i at lave en ordning, hvor vi kan hente hinandens børn.'

Nedenfor er beskrevet en række eksempler på temaer, som deltagerne har arbejdet med i Madborgerskab

1. Madklub uden børn for enlige forsørgere, dvs. en voksenmiddag. Målgruppen har en fælles forståelse af problemstillinger og emner.
2. Facebookgruppe for enlige forsørgere i Vallensbæk, der kan mødes uformelt omkring forskellige aktiviteter, tage på ture sammen, f.eks. zoo, så de voksne har en anden voksen at tale med, bytte tøj, fortælle om begivenheder, f.eks. loppemarked. Der bliver diskuteret: Facebook, hvor skal vi mødes med ungerne, der skal laves nem mad, bestille en person udefra/event, men bliver enige om at det er først senere. Arrangement udspringer af det første, og så finder man ud af, hvem der er med.
3. Madaftner sammen med børn.
4. Arrangement for enlige forsørgere med børn: Foreslår madfællesskab lørdag og søndag med betaling og tilmelding, så man kan se, hvor mange der kommer, og kan tilpasse indkøb i forhold til dette. Konceptet er madfællesskab og børneaktiviteter som grundprincip. Men flere melder ind, at der skal være aktiviteter for de voksne uden børn. Har brug for nye netværk og brug for at komme videre.
5. Bonus-Bedsteforældre ordning: Forslag om at tiltrække ældre: invitere alle fra seniorhuset med, pengene skal bruges til det praktiske, når man mødes. Starte med en informationseftermiddag om ordningen og om, hvad de ældre kunne tænke sig. Men hvordan skal man bære sig ad med at finde børnefamilierne, f.eks. efterlyse forældre der har behovet. De enlige forældre skal med til åbent hus og så matche. Starte med informationsmøde (officielt), the og kage-dag (uformelt). Men der er ikke nogen, der byder ind på de to dage. Projektet virker uoverskueligt med de forhåndenværende ressourcer. Der kommer et forslag om at starte helt småt ved f.eks. at koble sig til eksisterende netværk/aktiviteter som f.eks. seniorhuset.
6. Lektiehjælp.
7. Cafeteriet i sportshallen vil have sund mad og at børnene kan lege i hallen. Dvs. der skal laves, eller bestilles, sund mad, og der skal være nogen til at holde øje med de legende børn.

I stedet for at arbejde med post-its, hvor deltagerne selv formulerer problemstillinger og muligheder, kan du vælge at lade deltagerne arbejde med udfordringer og muligheder ud fra et skema, som du har udarbejdet. Ved at benytte et skema med specifikke spørgsmål får du viden om temaer, som har interesse for dig, men besvaret ud fra deltagerens perspektiv på problemstillingen.

SKEMA	Sæt en streg, hvis du er enig
Nævn en ting, som du mener fungerer godt ved kommunen/de lokale frivillige foreninger?	
Nævn en ting, som du mener, fungerer godt... valgfrit emne:	
Nævn en ting, som du mener kan gøres anderledes i kommunen/de lokale frivillige foreninger:	
Hvad ville du gøre anderledes i fht. kommune/frivillige organisationer, hvis du bestemte:	
Nævn en ting, som du ville gøre anderledes... hvis du bestemte:	

Hvis du ønsker at bruge skemaer i stedet for post-its, skal du ikke præsentere post-its som beskrevet i starten af dette trin. Du skal derimod sige: *Nu får I et skema, som jeg vil bede jer om at udfylde. I skal ikke skrive navn på, fordi det interessante er, hvor mange krydser en mening har fået, mere end det handler om, hvem der har tilkendegivet meningen. Når I har udfyldt skemaerne samler jeg dem sammen. Når jeg har alle skemaerne, uddeler jeg dem igen i tilfældig rækkefølge. I det skema, I har fået udleveret, skal I tage stilling til hinandens udsagn ved at sætte en streg ud for de udsagn, I er enige i, i højre side af skemaet. Husk, I skal kun sætte en streg ud for de udsagn, I er enige i, og I må højst sætte en streg på hvert skema. I får mulighed for at sætte en streg på alle skemaer.*

Du kan holde et af skemaerne op, mens du forklarer, hvad deltagerne skal gøre. Det er desuden hensigtsmæssigt at fortælle deltagerne, hvor lang tid de har til at udfylde skemaerne. Husk, at deltagerne skal have tid til at læse svarene, så denne del vil, med 15-20 deltagere, tage ca. ½ time til udfyldelse og en ½ time til at sætte streger. Spørgsmålene i skemaet kan variere i forhold til, hvad du ønsker at udvikle ideer om. Det kan f.eks. være viden om deltagergruppen eller om gruppens netværksmuligheder i kommunen, deltagerens viden om tilbud i lokalområdet eller noget helt andet.

Når deltagerne har besvaret skemaet, skal du bruge 5-10 minutter til at danne dig et overblik over

hvilke udsagn, der har fået flest streger. De udsagn, der har fået flest streger, bliver diskuteret i plenum. Husk at udvælge både 'ting der kunne gøres anderledes' og ting, der fungerer godt. Du beder deltagerne om at uddybe og nuancere deres standpunkter. Du kan afslutte ved at sige: *Jeg vil gerne takke jer for, at I har givet jeres mening til kende. Jeres meninger er vigtige, og vi kan bruge den dialog, vi har haft til at arbejde videre med ideer i vores workshops.*

Som du kan se, består skemaet af en række spørgsmål. Du bestemmer selv, hvad der skal stå i skemaet, og hvor mange spørgsmål, du ønsker at stille (skemaet ovenfor er kun et eksempel til inspiration). Uanset antallet af spørgsmål, som du vælger, skal det sidste spørgsmål være valgfrit (husk desto flere spørgsmål du vælger, desto længere tid er deltagerne om at besvare skemaet).

Når du har indsamlet skemaerne, og I skal snakke om de temaer, deltagerne har givet flest streger, er det din opgave at sikre en bred og inkluderende dialog ved at fokusere på løsninger frem for kritik. Det er således fint, at deltagerne er kritiske vedrørende ting, som kan gøres anderledes, men samtidig er det vigtigt, at deltagerne ikke dvæler i kritikken, men derimod bruger denne som et afsæt til at bidrage med løsningsforslag og borgerdrevne ideer. Det er vigtigt, at du afsætter god tid til dialogen i plenum. Din udfordring som ordstyrer er at sikre balancen mellem, at flest mulige synspunkter kommer frem, og at dialogen tager udgangspunkt i de skriftlige udsagn, som står på skemaerne.

Husk at fortælle, at det er vigtigt at få ideer, men at der ikke er et krav om at følge op på ideen. Husk, at dine spørgsmål skal inspirere deltagerne til dialog og ikke til diskussion. Du kan f.eks. holde et kort oplæg om forskellen på dialog og diskussion, hvor du forklarer:

- » Husk at fortælle, at det er vigtigt at få ideer, men at der ikke er et krav om at følge op på ideen.
- » Husk, at dine spørgsmål skal inspirere deltagerne til dialog og ikke til diskussion. Du kan f.eks. holde et kort oplæg om forskellen på dialog og diskussion, hvor du forklarer:

DIALOG
Lytte og skabe indsigt
Finde frem til interessante emner/ståsteder, som vi kan arbejde videre med.
Åbne for muligheder og inspiration.
DISKUSSION
Argumentere for eget standpunkt frem for at lytte.
Lede efter fejl og angribe andres udsagn.
Man vil have ret frem for at finde løsninger.
Tænker i binære konstruktioner som: rigtigt eller forkert.

Denne fase er vigtig som icebreaker, fordi vi ofte er 'bundet' af vaner og regler. Nye ideer kan derfor møde modstand: *'det har vi prøvet', 'det kan ikke lade sig gøre', 'det har vi ikke tid til'* osv. Vi kan også være nervøse for at tale om dagligdags problemer i plenum, eller vi kan være bange for at 'dumme' os. Gennem dialog afdækker du hvilke problemstillinger/emner, der er relevante for deltagerne, inden deltagerne i grupper skal udvikle ideer. Det er vigtigt, at dialogen i plenum tager afsæt i spørgsmål, der er

åbne, hvilket vil sige:

- » at der ikke er et rigtigt eller forkert svar.
- » at spørgsmålene er konkrete og relaterer sig til emnet
- » at spørgsmålene er vedkommende, dvs. drejer sig om 'os' og ikke om 'de andre'

Når temaerne er dannet, enten på baggrund af dit skema, eller på baggrund af deltageres egne post-its, skal deltagerne i den resterende tid (ca. 1 time) arbejde med forskellige løsningsforslag. Afhængigt af hvordan du har tilrettelagt Madborgerskab, kan det være, I skal til frokost inden, eller I afslutter denne del af workshoppen og så spiser I frokost sammen efterfølgende.

Undervejs i forløbet, hvor deltagerne arbejder i grupper med temaerne, kan du indføre et 'sceneskift' mellem grupperne, dvs. du beder grupper, der arbejder sammen om et tema, om at mingle og gå sammen i en gruppe, der arbejder med et andet tema. Inden deltagerne går i deres nye grupper spørger du i plenum: *Hvad er det, vi har fået ud af tiltagene?* Du kan vælge denne fremgangsmåde, hvis de mener, at der er behov for ekstra netværksdannelse på tværs af grupper.

Trin 2: Køkkentjansen, børneleg og fællesspisning

På dette trin skal deltagerne arbejde videre med de løsningsforslag, de kom frem til ved den første workshop. Hvis du gennemfører Madborgerskab med to grupper, skal grupperne køres i to separate spor, som du, med hjælp fra andre, afholder samtidigt. Det ene spor er workshoppen, og det andet spor er madlavningsdelen. Derudover er det nødvendigt at have aktiviteter for de mindre børn (under 5 år), eller alternativt afgrænse metoden til forældre med børn på minimum 6 år, som kan deltage i køkkenaktiviteterne. Afhængigt af budget og interesse kan du alliere dig med en forening, virksomhed eller med en kommunal organisation for at gennemføre 'mادتjansen'. Du kan f.eks. vælge forskellige madtemaer (mexikansk, italiensk, vegetar osv.).

I Madborgerskab med to deltagergrupper laver den første gruppe frokosten (og går til workshops efter frokosten), og den anden gruppe, fra den første workshop, går i køkkenet efter frokosten og tilbereder aftensmaden. Maden pakkes i to-go-madbokse, som alle deltagerne kan tage med hjem sidst på dagen, og på den måde slipper deltagerne for at lave aftensmad, hvilket aflaster enlige forsørgere med børn.

Trin 3: Workshop 2 og 3: Opkvalificering af ideer

I den anden workshop, samt den efterfølgende, hvis du vælger at afholde to opkvalificeringsworkshops, skal deltagerne arbejde videre med ideerne, dels for at opkvalificere ideer, dels for at se, om der er ideer, der kan slås sammen, og som deltagerne ønsker at arbejde videre med. For enlige forsørgere med børn, sværmer ideerne om temaer som: aflastning, overskud, fælles forum, netværk i nærmiljøet og puljekørsel. Hvis du arbejder med to grupper, så skal du i denne workshop præsentere alle ideer fra de to workshops, for begge grupper. Husk: deltagerne fortsætter med at arbejde adskilt i de to workshops, selvom du har præsenteret deres ideer for hinanden. Dette sker af hensyn til køkkentjansen, og det er derfor nødvendigt at bibeholde de fastlagte grupper.

Deltagerne kigger på ideerne og udvælger, hvilken ide de vil arbejde videre med. Deltagerne behøver ikke arbejde videre med ideer fra deres workshop eller ideer fra den første workshop. Der kan være deltagere, der har præsenteret to ideer den første gang, men som kun er interesseret i at arbejde videre med en ide, eller som hellere vil arbejde med en ide fremsat af en anden deltager. Det er i denne fase, I skal afgøre hvilke ideer, deltagerne ønsker at arbejde videre med. Din opgave er at afgrænse temaerne til 2-4 temaer ved at spørge, om der er ideer, der kan slås sammen. Dette skal I tale om i plenum. Når I har

afgjort hvilke ideer, der kan slås sammen, sørger du for at samle 2-4 temaborde, hvor du lægger et A3 papir, hvorpå du har skrevet:

1. Overskrift: Hvad skal ideen hedde?
2. Hvad går ideen ud på?
3. Hvem får gavn af ideen?
4. Hvorfor er det en god ide?
5. Hvis I får pengene, hvad skal de så bruges på?
6. Hvilke af disse ideer kunne faktisk bringes i anvendelse?
7. I hvilken konkret situation kunne ideen anvendes?
8. Hvilke konkrete effekter forventer jeg, at ideen vil have?

Uanset hvilke spørgsmål du vælger, så skal du uddele et stykke A3 papir, som grupperne skal skrive på. Du kan uddele et papir, der er inddelt i tre spor, hvor der f.eks. står:

IDEER/ REDSKABER	HER KAN DET BRUGES	EFFEKT

Det er ikke afgørende, at deltagerne forpligtes på ideer. Det er afgørende, at deltagerne får dannet nye netværk ved at deltage i Madborgerskab. Det er ikke alle deltagerne, der har ressourcerne til at implementere ideer. Som en deltager udtrykte det: *jeg har rigeligt at lave i forvejen, så jeg er her for at få et netværk og lidt voksensnak. Derfor synes jeg, at det er super, at I kører videre med facebook-siden, og jeg skal nok komme til de middage og skal nok tage mad med... men jeg kan ikke starte det op.*

I denne workshop skal du gå rundt til de forskellige grupper og facilitere og kvalificere ideerne sammen med deltagerne. Det vil være hensigtsmæssigt, at en facilitator med lokalt kendskab deltager, fordi vedkommende kan opkvalificere ideer ved at fortælle hvilke tilbud, der allerede eksisterer lokalt. Du skal sørge for, at deltagerne kommer rundt om alle otte spørgsmål. Det er vigtigt, at ideerne bliver kvalificeret ved, at du spørger ind til ideerne og spørger, hvorfor det er en god ide, og hvad baggrunden for ideen er. Dvs. deltagerne skal vide, hvad de vil gøre, og hvad de vil opnå. Deltagerne skal ligeledes kunne forklare, hvad rammerne er, dvs. hvad pengene vil blive brugt til, hvis deres ide vinder præmien.

Trin 4: Afstemning

Den sidste gang skal I ikke i køkkenet eller arbejde i workshops. Til gengæld skal deltagerne præsentere ideerne i plenum for alle deltagerne. Du kan tage rundstykker og croissanter med for at gøre idepræsentationen hyggelig. Det kan være, der kommer lokalpolitikere med til afstemningen og/eller lokalavisen.

Derfor er det vigtigt, at der er progression og en 'stram' tidsplan, også den sidste afstemningsdag. Først beder du alle deltagerne om at præsentere ideerne. Derefter beder du alle deltagerne om at stemme. Når I har udvalgt vinderideen, får deltagerne overrakt præmien. Hvis der er lokalpolitikere med, skal du aftale med dem, om de vil sige et par ord og overrække præmien. Derefter afslutter du dagen, der eventuelt kan afsluttes med fællesspisning, som skal bestilles udefra, da deltagerne ikke går i køkkenet den sidste dag.

I forhold til selve afstemningen kan du f.eks. stille det antal glaskrukker op, som der er ideer. Hver ide giver du en farve. Til deltagerne udleverer du farvede bordtennisbolde, og så kan deltagerne stemme på den ide, som de synes bedst om, ved at tage en farvet bold og lægge i glaskrukken med ideen med den samme farve.

Afslutningsvis kan du eventuelt bede deltagerne om at udfylde et evalueringsskema (to evalueringsskemaer vedlagt i sidste afsnit). Det er en god ide at runde Madborgerskab af med en dialog om, hvordan deltagerne har oplevet Madborgerskab, og hvad de har fået ud af at deltage.

Et eksempel på en ide, der vandt 20.000 kr. i Vallensbæk kommune, var oprettelsen af en Facebook-side for enlige forsørgere i Vallensbæk (ca. 500). Aktiviteter og aftaler mellem enlige forsørgere i Vallensbæk kommune annonceres på Facebook-siden, det er f.eks. fællesspisning, loppemarked, fællesture osv. Via Facebook faciliteres programmer, som deltagerne spontant og hurtigt kan melde sig til. Pengene skulle bl.a. bruges på at lave et mini-madborgerskab for alle interesserede enlige forsørgere i kommunen. Deltagerne havde fokus på, hvordan Facebook-siden kunne startes, og besluttede at lave en event, der synliggjorde opstarten af Facebook-siden. Deltagerne besluttede at skrive om Facebook-siden i onlinebladet Vallensbæk.nu og på forældre-intra.

Resultater og opfølgning.

Med Madborgerskab får du hurtigt et indblik i, hvad deltagerne mener, der er vigtigt at diskutere og problematisere. Madborgerskab rummer en tilbagemelding til dig om, hvordan en gruppe borgere oplever muligheder og barrierer i forhold til kommunale tilbud eller frivillige foreninger.

Styrken ved madborgerskabet er kombinationen mellem idegenerering og spisning, der giver en effektiv netværksdannelseproces. Med Madborgerskabsmetoden afdækkes, hvad deltagerne mener om et emne, som deltagerne enten selv skriver frem via post-its, eller som du har formuleret på forhånd i et skema.

De ideer, der har mest opbakning, bliver implementeret (metoden ekkoer således principperne i det repræsentative demokrati). Du får desuden indsigt i, hvorfor deltagerne mener, som de gør, og ideerne er handlingsanvisende, når de udvikles for at løse konkrete udfordringer for målgruppen.

Ideudviklingsprocessen vil give dig et overblik over, hvor der f.eks. skal justeres, hvad borgerne selv kan gøre, eller hvad borgerne efterspørger. Dermed kan du effektivt målrette tilbud i kommunen eller den frivillige forening, der specifikt matcher brugernes behov. Madborgerskab er således en inddragende metode, der anerkender deltagerens stemmer og giver deltagerne indflydelse på at udvikle specifikke lokale tilbud, der har deres interesse.

Evaluering

Efter afsluttet Madborgerskab kunne følgende evalueringsskema anvendes: Spørgeskema om netværk i forbindelse med Madborgerskabsprojekt

OBS: Alle svar behandles fortroligt

1. Hvad synes du som helhed om at deltage i Madborgerskabsprojektet?

---

2. Hvad har været de 2 vigtigste udbytter, du har fået ud af at deltage i Madborgerskabsprojektet?

---

3. Hvad vurderer du, at netværket har betydet for dig personligt?

---

4. Hvad har været det bedste ved Madborgerskabsprojektet?

---

5. Hvad ville du gerne have, at der var mindre af i Madborgerskabsprojektet?

---

6. Har du planer om at mødes med andre deltagere fra Madborgerskabsprojektet efter det sidste møde i dag (sæt kryds)?

 Ja Nej

LINKS:

<http://www.vallensbaek.dk/nyheder/frivillig-og-foreninger/madborgerskab-i-vallensbaek>

Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=46e-AqWs7ms>

Spørgeskema til Madborgerskab

Hvor har du hørt om madborgerskab i Vallengsbæk? (Sæt gerne flere krydser)	Via mit barns vuggestue: _____	Via mit barns børnehave: _____	Via mit barns sfo: _____
	Via institutionens intranet: _____	Via andre: _____	Hvis andet - Hvor?: _____

Sæt kryds	Tilfreds	Neutral	Utilfreds	Kommentar
Hvad tænker du om planlægningen af de 4 lørdage?				
Var kombinationen ml. workshops, madlavning og fællesspisning spændende?				

Sæt kryds	Ja	Nej	Ved ikke	Kommentar
Har det været passende med 4 gange?				
Har du fået nye bekendtskaber?				

Spørgeskema til Madborgerskab

Projektets formål har været at skabe en platform for udviklingen af nye initiativer, der kan bidrage til en bedre, sjovere eller nemmere hverdag for jer - og som i som deltager har mod på at være med til at udføre. (Sæt kryds)

	Ja	Nej	Ved ikke	Kommentar
Er der fundet gode ideer til initiativer?				
Har det været den rigtige måde at gøre det på?				
Kunne du tænke dig at være med til at gøre en af de valgte ideer til virkelighed?				
Vil du deltage, hvis en af ideerne bliver til virkelighed?				

	Ja	Nej	Ved ikke	Kommentar
Spørgsmål til selve forløbet (Sæt kryds)				
Kunne du have tænkt dig noget anderledes ved workshop?				
Kunne du have tænkt dig noget anderledes ved madlavningen?				

Spørgeskema til Madborgerskab

	Ja	Nej	Ved ikke	Kommentar
Kunne du have tænkt dig noget anderledes ved junior/senior klubberne?				
Kunne du have tænkt dig noget anderledes ved fællesspisningen?				
Kunne du have tænkt dig noget anderledes ved det samlede forløb?				

	Kommentar
Din rolle som deltager	
Hvordan har det været at deltage i Madborgerskab i Vallensbæk?	
Hvad har været det bedste ved hele forløbet?	
Andet?	

BORGERSTYREDE BUDGETTER

Overblik over Borgerstyrede budgetter

Borgerstyrede budgetter er en metode, der handler om at skabe mere borgerdeltagelse ved, at borgerne selv administrerer og prioriterer et bevilget beløb. Borgerstyrede budgetter handler om at understøtte og fremme lokalt engagement og frivillighed i lokalområder. I Kolding Kommune begrundes bevillinger til borgerstyrede budgetter således⁴:

En del af de såkaldte §18-midler (frivillighedsmidler) uddeles nu direkte til beboerne i Brændkjær i Kolding. Helt konkret er der afsat 150.000 kr., som beboerne i området selv skal være med til at beslutte over. Skal der bygges cykelskur, plantes tomater eller noget helt tredje? Ja, det skal beboerne selv være med til at afgøre. Formålet med de borgerstyrede budgetter er at øge borgernes indflydelse på og ejerskab over udviklingen af lokalområdet

Borgerstyrede budgetter kan defineres som borgere, der stemmer om socialt værdiskabende ideer, og som via ejerskab til budgettet sætter borgeren i stand til at monitorere, styre og implementere de ideer, der vinder. F.eks. har borgerne i lokalområdet Bolbro med 9.000 beboere (Odense Kommune) og Brændkjær med 5.800 beboere (Kolding Kommune) stemt om vinderpræmier på henholdsvis 100.000 kr. og 150.000 kr. (2013). Konceptet har været, at borgerne selv bød ind med ideer, hvorefter ideerne blev kvalificeret i forskellige workshops. Afslutningsvis kunne borgerne i lokalområdet stemme om hvilke ideer, der skulle have pengene.

Rammerne for ideerne er, at de skal gavne lokalområdet, og pengene må ikke gå til en lokal virksomhed eller organisation. I øvrigt er alle typer ideer tilladt. Ideerne kan f.eks. være rettet mod at gøre livet i et lokalområde sjovere, kønnere, sundere, mere attraktivt og inspirerende for lokalbeboerne. Når borgerne har udvalgt en vinderide, så er det borgerne bag vinderideen, der selv skal sørge for at realisere ideen, f.eks. med hjælp fra lokale virksomheder. Det er vigtigt, at reglerne for deltagelse og afstemningskriterierne bestemmes lokalt.

Der har været afholdt 4 workshops i hver kommune: Et opstartsmøde med oplæg fra de deltagere, der ønsker at deltage i konkurrencen, et midtvejsmøde med opkvalificering af ideerne, en præsentationsdag, hvor deltagerne øver sig i at præsentere ideerne og skærpe deres pointer vha. feedback fra de andre deltagere, samt en afstemning.

Ressourceforbrug, tidsplan og aktører

I Odense Kommune er Borgerstyrede budgetter gennemført i bydelen Bolbro vha. lokale frivillige i samarbejde med en kommunal medarbejder fra Velfærdseksperimentariet. I Kolding Kommune har kommunale og frivillige kræfter ligeledes samarbejdet. Der har været tilknyttet en medarbejder med

⁴ <http://paper.ipapercms.dk/KoldingKommune/Aarsberetning2012/?Page=114>

kendskab til Brændkjær i form af den boligsociale indsats, og fra forvaltningen har udviklingschefen deltaget i projektet. Derudover er der trukket på ekstern konsulenthjælp i begge kommuner fra Socialt Udviklingscenter (SUS), særligt med henblik på at øge kvaliteten af deltagernes ideer. Ud over selve puljen er der anvendt øvrige budgetmidler til administrative udgifter samt materialer i forbindelse med projektet. Desuden har man i Kolding Kommune været på en studietur til England for at se, hvordan borgerbudgetter organiseres der.

Arbejdsgruppen 'Bolbro Bestemmer' i Odense Kommune, der består af 5 lokale Bolbro'ere, har opgjort antallet af frivillige mandetimer, der er brugt på at få Borgerstyrede budgetter op at køre første gang. Opgørelsen er uden fællesspisning, som er gennemført i Kolding Kommune og bekrævet i denne metode. Antallet af frivillige timer fordeler sig således:

- » 2 infomøder + 1 workshop á 3 timer: 14 timer x 2 (personer). Dette er inkl. indkøb til mad og forberedelse = 28 timer
- » 9 timer x 3 (personer) = 27 timer til koordineringsmøder, møder med eksterne samarbejdspartnere
- » 6 arbejdsgruppemøder á 3 timer: 18 timer x 5 (pers) = 90 timer
- » Afstemningsdagen 8 timer x 5 (pers) = 40 timer
- » Mails, forberedelse, flyers, indkøb, koordinering, presse, Facebook, uddeling og ophængning af plakater, reklame-"event" ved supermarked osv. ca.20 uger á 3 timer (nogle uger mere, andre mindre) 60 timer x 2 (pers) = 120 timer.

Der er i alt brugt 365 frivillige mandetimer på at implementere Borgerstyrede budgetter i Bolbro. Dertil kommer timer lagt i projektet af medarbejdere fra Odense Kommune. Det er således vigtigt, set i forhold til ressourcer, at engagere lokale frivillige, da det særligt i opstartsfasen er en ressourcekrævende metode.

Tanken bag Borgerstyrede budgetter

Ideen med Borgesyrede budgetter stammer oprindeligt fra Sao-Paolo regionen i Brasilien og blev første gang gennemført i 1989. Tanken bag Borgerstyrede budgetter i Sao-Paolo var, at borgerne skulle have en del af det kommunale budget. Metoden har igennem 00'erne særligt vundet indpas i England og herfra udbredt til resten af Europa. I en dansk kontekst er metoden gennemført første gang i Kolding Kommune samt Odense Kommune i 2013. I Danmark er vi generelt bagud med at implementere Borgerstyrede budgetter i forhold til resten af EU. Der er dog stigende opmærksomhed om metoden. Den nedenfor beskrevne metode tager afsæt i erfaringerne fra Odense og Kolding Kommuner, som er de første Borgerstyrede budgetter gennemført i Danmark.

Erfaringer fra England viser, at der kan opnås engagement og lokal deltagelse ved at gennemføre processer med borgerstyret budgettering. Erfaringer fra Odense og Kolding Kommune viser, at gentagelse af processen er afgørende for at opnå et lokalt resultat, idet borgerne skal se resultaterne af deres projekter. Det styrker borgernes lyst til at deltage fremadrettet.

Formålet med at anvende Borgerstyrede budgetter

Formålet med Borgerstyrede budgetter er at udvikle nye deltagelsesformer til gavn for lokalsamfund samt at opstille nye styringsrammer, der kan styrke nærdemokratiet.

Borgerstyrede budgetter skal gøre det lettere at skabe en borgerstyret proces omkring hvilket initiativ,

eller hvilke initiativer, som skal støttes, idet der lægges op til, at borgerne selv driver processen frem og til sidst stemmer om, hvilket initiativ som skal iværksættes. Selve arbejdet med at finde, udvikle, udvælge, implementere og monitorere ideerne rummer implicit læringen om demokratiske processer. Formålet med Borgerstyrede budgetter er ikke kun selve implementeringen af ideer til konkrete projekter, formålet er at øge deltagernes engagement i lokalområdet og sikre en metode, der kan øge deltagernes netværksdannelse.

Hvilken effekt har Borgerstyrede budgetter?

Effekten af borgerstyrede budgetter er, at boligområdet bliver et bedre sted at bo, at frivilligheden øges, beboernes netværk øges, at trivslen i boligområdet øges og at deltagerne får indblik i, gennem egen deltagelse, hvordan lokaldemokrati fungerer.

Størstedelen af ideerne har været projekter og ansøgninger om fysiske anlæg. Dermed sætter Borgerstyrede budgetter et synligt præg på lokalområdet. Borgerstyrede budgetter øger desuden deltagernes netværk. F.eks. er der nedsat en styregruppe af borgere i Brændkjær, som har dannet en forening, som har drevet vinderprojektet frem. I begge boligområder er der blevet arbejdet med inddragelse af øvrige interessenter i forbindelse med gennemførelsen af vinderprojekter, f.eks. med lån af blandt andet maskiner m.m. fra entreprenører. Der er i områderne opnået et højt kendskab til vinderprojekterne, og der er skabt opmærksomhed samt et socialt samlingspunkt i begge områder. Styregruppen for Tarzanbanen og Bolbro bestemmer har oprettet hjemmesider og facebook-sider, hvor der inviteres til at følge både vinderprojekter, de indkomne ideer og fremtidige planer (se links nederst).

Erfaringerne med Borgerstyrede budgetter har været positive. F.eks. skriver Kim Hansen fra Kolding Kommune sådan om vinderprojektet fra 2013: *Især tarzanbanen er et meget synligt projekt – man kan både se og høre en legeplads, så på den måde er der kommet en del opmærksomhed på initiativet 'Brændkjær Bestemmer.'* Borgerstyrede budgetter har skabt et fælles engagement i lokalområderne, f.eks. søger beboere, hvis ideer ikke vandt, andre fonde og tilskud til at realisere nogle af de øvrige projekter. Der er således en både synlig og social effekt af Borgerstyrede budgetter.

Samlet set styrker Borgerstyrede budgetter brugerdriven innovation, netværksdannelse på tværs af beboergrupper (brobyggende social kapital) samt lokaldemokratiet. Borgerstyrede budgetter sikrer, at beboerne får et større ejerskab til vinderprojekterne, end projekterne kunne have opnået, var de gennemført via en kommunal top-down beslutning. Borgerstyrede budgetter engagerer og aktiverer borgergrupper, der normalt ikke deltager i lokale engagementer. Borgerstyrede budgetter er effektiv til at tiltrække beboergrupper i alle aldre, og antallet af frivillige i lokalområdet stiger.

GENNEMGANG AF BORGERSTYREDE BUDGETTER I FIRE TRIN

Trin 1: Introduktion og inspirationsmøde

Inden introduktionsmødet må du indrykke annoncer i lokalavisen eller på relevante internetsider for at skabe opmærksomhed om begivenheden. Her kan du f.eks. skrive:

Har du en god ide til, hvad der kan gøre Brændkjær området til et endnu bedre sted at bo? Så kan du få penge til at gøre den til virkelighed.

Alle ideer skal frem i lyset
Hvis du fik 150.000 kroner til at forbedre dit kvarter, hvad ville du så bruge pengene til?
Pengene til Bolbrodagen kommer fra en lang række sponsorer (<http://bolbro.net/sponsorer>)
Der afholdes to informationsaftener, hvor du har mulighed for at få luftet dine ideer eller blive inspireret af andres ideer. Møderne afholdes i Bolbro Brugerhus den 3. juni 2013 og igen den 25. juni kl. 19-21 2013.

Bor eller arbejder du i Bolbro eller Dalum? Og ligger du inde med en god idé til, hvordan de 100.000 kr. - eller måske bare nogle af pengene - bedst kommer flest mulige borgere i lokalområdet til gavn? Så mød op på de datoer, du finder herunder:

Du kan vælge at afholde en introduktionsaftenen med eller uden fællesspisning. Det er op til dig og den tid og de ressourcer, du har til rådighed. Inden selve informationsaftenen er der en del planlægning samt en række svar, du skal have styr på, fordi du kan forvente at få nogle af nedenstående spørgsmål fra deltagerne:

- » Hvem deltager og hvordan?
- » Hvad skal der ske?
- » Hvornår foregår det?
- » Hvor foregår det?
- » Er der et program for afstemningsdagen?
- » Hvem er sponsorerne?
- » Hvilke krav skal være opfyldt for at få del i pengene?
- » Er der et ideskema, og hvem skal ideskema sendes til?
- » Er der et pointsystem, når man skal stemme. Er der f.eks. tre point til første ide, to point til anden ide og et point til tredje ide, eller kan man kun stemme på en ide?
- » Hvor er der info på relevant hjemmeside?
- » Er der kontakt til lokale frivillige, som kan hjælpe?
- » Hvem er tovholder, og hvordan indstilles ideer?
- » Hvor stort er pengebeløbet, der er afsat fra f.eks. byrådet?
- » Hvordan indstiller man sin ide?
- » Hvem samarbejder? Det er en stor opgave, så kan man få hjælp fra kommunen?
- » Organisation og økonomi. Er projektet f.eks. forankret under Socialudvalget?
- » Hvor kan man få udleveret ideskemaet?

Du skal have aftalt, hvad reglerne for at opstille med en ide er. Det kan f.eks. være:

REGLER FOR INDSTILLING AF IDE:

- » Alle, som er bosat i, eller har tilknytning til, f.eks. et sogn, kan være med. I afgør selv, om man skal være tilknyttet et boligområde, en boligafdeling, et skoledistrikt eller noget helt andet.
- » Den idé-ansvarlige skal være minimum 18 år.
- » Idéer kan komme fra privatpersoner, klubber, foreninger, institutioner og grupper.
- » Du skal have en god idé, som opfylder følgende:
  - Den skal gavne fællesskab og frivillighed i lokalområdet
  - Den skal være baseret på frivillig arbejdskraft.
  - Du/I skal være til stede på afstemningsdagen for at præsentere idéen og evt. svare på spørgsmål.

Du skal udfylde ideskemaet her på bagsiden og sende det til arbejdsgruppen bag f.eks. "Bolbro Bestemmer" senest xx dato.

  - Du skal sørge for opbakning og stemmer til din idé.
  - Idéen skal være realiserbar inden for 12 måneder.
  - Idéen må ikke påføre kommunen udgifter, heller ikke i form af vedligeholdelse.
  - Idéen må ikke tjene et kommercielt formål.
- » Alle, der på afstemningsdagen er fyldt 10 år og bor i sognet, må stemme på idéerne.
- » For at kunne stemme skal du medbringe dit gule sundhedskort (sygesikringsbevis).

Det er vigtigt, at du har en plan for, hvordan ideskemaet skal indsendes. Det kan være elektronisk, eller deltagerne skal aflevere det personligt på et af møderne. Endelig er det muligt at aflevere det hos et medlem af f.eks. en lokal borgerstyret arbejdsgruppe eller hos en ankerperson i kommunen. Når I har fået afklaret en række spørgsmål, og du har givet den fornødne information, skal deltagerne præsentere sig og fortælle hvilken ide, de ønsker at byde ind med. Nedenfor ser du, i skemaform, den drejebog, der blev anvendt på den første workshopdag i Bolbro.

DREJEBOG FOR BORGERSTYREDE BUDGETTER (2013), WORKSHOP 1

TID	INDHOLD	FORMÅL	PRAKTISK
15 min	VELKOMMEN V/ ARBEJDSGRUPPEN Præsentation af program, traktement og kort om initiativet og arbejdsgruppen		Hvordan er lokalet? Skal deltagerne sidde ved borde eller gå rundt med et glas i hånden?
20 min	OPLÆG V/ SEBASTIAN DORSET	En 'kendis', der humoristisk og klogt siger noget om at få gode ideer	Skal han bruge noget? Titel på hans oplæg?

<p>15 min</p>	<p>INTRO TIL BOLBRO BESTEMMER: Mere info om initiativet og vægt på, at det handler om deltagerne ideer – og det handler om at få så mange med på ens ide som muligt!</p> <p>INFO: Rammen for ideerne Processen frem til afstemning med datoer. Et par eksempler på, hvad ideerne kan være.</p>	<p>Give deltagerne tilstrækkelig baggrundsviden om initiativet – så de føler sig klar til at lufte ideer!</p>	<p>Kan vi samle den mest relevante info om Bolbro bestemmer på en A4 side, som alle får i hånden?</p>
<p>20 min</p>	<p>PRÆSENTATIONSROUNDKREDS Alle deltagere stiller sig i en rundkreds:</p> <p>Du præsenterer dig, fortæller hvorfor du er kommet, og hvad der særligt interesserer dig (du har maks. 1 minut) Imens noterer I andre ned, hvem I gerne vil tale med bagefter. Det kan være et miks af fælles interesse, fordi den anden kan bidrage med noget. Eller at du selv har noget at bidrage med til pågældende.</p>	<p>Alle præsenterer sig, og alle får en fornemmelse af, hvem de andre er. Man har mulighed for at bringe en ide på banen, men det er også OK bare at være nysgerrig.</p>	<p>Er der for mange til én rundkreds (mere end 20), så laver vi bare flere!</p> <p>Hver deltager får udleveret et notat-papir inden præsentationsrunden.</p> <p>Vi har på forhånd formuleret nogle få temaer, fx aktiviteter for børn, madfællesskaber og???</p> <p>Vi lytter – og skriver yderligere de temaer ned, der tales frem.</p>
<p>15 min</p>	<p>NETVÆRKSRUNDE Efter præsentationen kører vi to runder a’ 5 min, hvor deltagerne finder sammen med nogen, der står på deres liste, som de gerne vil tale med.</p>	<p>Deltagerne blander sig med hinanden og bidrager med deres viden og nysgerrighed</p>	<p>Temaerne fra runden skrives på A3 papirer og hænges op i lokalet.</p>
<p>10 min</p>	<p style="text-align: center;">PAUSE</p>		

30 min	<p>TEMAGRUPPER</p> <p>Nu har I hilst på flere og måske allerede udvekslet ideer.</p> <p>Vi har sat en række temaer op på væggene – måske mangler der nogen, så skal I bare skrive en ny seddel!</p> <p>I skal nu vælge det tema, som I har lyst til at tale videre om. Det er naturligvis uforpligtende, I binder jer ikke til noget.</p> <p>Temagrupperne arbejder med en simpel ideskabelon. Måske deler en temagruppe sig til flere undergrupper med forskellige ideer.</p>	<p>Deltagerne vælger konkret et tema at fordybe sig lidt mere i. Det er fortsat uforpligtende.</p> <p>Deltagerne vælger i de enkelte grupper, om de vil lave konkrete aftaler om at arbejde videre.</p>	<p>Der udleveres en ideskabelon til grupperne.</p> <p>Grupperne bestemmer selv, hvad de efterfølgende gør med skabelonen! Måske tager en i gruppen ansvaret og gemmer den – måske smider de den væk!</p>
20 min	<p>OPSAMLING</p> <p>Kort opsamling fra hver temagruppe. Maks. 1 minut til hver gruppe. Status kan fx være: "Vi har talt om..... Vi vil gerne tale videre om denne ide. Vi vil gerne have flere med".</p>		
5 min	<p>Arbejdsgruppen introducerer kort næste ideudviklingsmøde den 25. juni, hvor alle – med og uden ide – er meget velkomne.</p> <p>Tak for i aften.</p>		

Det er vigtigt, at du gør ideindehaverne opmærksomme på, at projektet skal være overskueligt og realistisk inden for et år, og at det er muligt at starte projektet op og vise et synligt resultat inden for de første tre måneder. Ellers risikerer man, at modtageren mister legitimiteten i lokalsamfundet. Det er desuden vigtigt, at de, der har stemt for ideerne, kan se resultaterne i deres hverdag. Synlighed er meget vigtig for at sikre lokalbefolkningens opbakning til projekterne, særligt hvis det er først gang, Borgerstyrede budgetter gennemføres.

MADFÆLLESSKAB OG IDEUDVIKLING

Hvis du vælger, at fællesspisning skal indgå i Borgerstyrede budgetter, skal du sørge for, at der er en gruppe frivillige og/eller en kok, der kan stå for madlavningen.

Kolding Kommune og Socialt Udviklingscenter SUS inviterede beboerne til to gange fællesspisning som en del af ideudviklingen.

Michelinkokken Per Mandrup og en gruppe frivillige serverede stegt flæsk og persillesovs ved første ideudviklingsmøde - og hakkebøf anden gang - til de omkring 50 borgere fra Brændkjær. Under fællesspisningen drøftede deltagerne ideer, og hvad de ville bruge pengene til. Konceptet var ifølge SUS, at 'Madborgerskab giver medborgerskab'. Chefkonsulent Sussi Maack fra Socialt Udviklingscenter SUS forklarer ideen med fællesspisning således:

Ideen med at invitere til madborgerskab er, at man mødes til fællesspisning og deler sine gode ideer med sidemanden. Der opstår et fællesskab, når man spiser sammen – og alle uanset baggrund kan mødes om et godt måltid. Stemningen er uformel, og det giver plads til, at alle kan bidrage med deres forslag, ideer og sociale fantasier. Det kan være med til at fremme lokal innovation og engagement.

Grundlæggende var tanken, at mad kan være med til at løfte sociale relationer.

Fællesspisning er dog ikke nødvendig for at gennemføre Borgerstyrede budgetter. I stedet kan du gå direkte til trin 2 efter introduktionen, dvs. den første workshop. Hvis du vælger fællesspisning, skal du indarbejde trin 1 og trin 2, dvs. fællesspisning og ideudvikling foregår den samme dag. Ved den første fællesspisning udvikler deltagerne ideer, og inden den anden fællesspisning skal deltagerne have indsendt deres ideer (se trin 2).

Trin 2: Workshop 1: Ideudviklingsfase

Inden den første workshop har alle deltagere indsendt deres ideer, dvs. deadline for aflevering af ideer er en dag eller to inden første workshop. Det giver dig mulighed for at danne dig et overblik over de indkomne ideer.

I den første workshop præsenterer deltagerne deres ideer. I den forbindelse skal du have fokus på alt omkring jura, økonomi og praktiske detaljer. Derfor er det en god ide at alliere dig med eksperter på området i ideudviklingsfasen, f.eks. fra kommunen eller en lokal virksomhed.

Du kan fordele deltagerne ved forskellige borde, hvor deltagerne taler om historier og erfaringer fra lokalområdet for på den måde at forklare tanken bag ideen. F.eks. blev det diskuteret, at der er et behov for at gøre noget for misbrugere i boligområdet, hvor de kan deltage. Et andet eksempel er, at det er

svært at få medlemmerne fra boligafdelingerne til at deltage i aktiviteter, og hvad man kan gøre for at øge deltagelsen lokalt. Der blev talt om at igangsætte et cykelprojekt, fordi der var mange børn, der skulle følges af en voksen i skole/til sport, og ofte var det ikke forældrene, men voksne fra SFO og klubber, der skulle følges med. Det blev foreslået, at frivillige kunne følge børn i weekenderne, eller bare tage på cykelture for at opleve andet end IT-weekender. Ideen blev udvidet til at gælde både ældre og børn. Der blev talt om manglende sikre skoleveje, og at børnene havde brug for bedre legepladser, da boligforeningernes legepladser var nedslidte og kedelige. Der blev også talt om et orienteringsløb. Dette er kun et lille udsnit af diskussionerne.

I næste trin er der en oversigt over de 14 projekter, som blev resultatet af diskussionerne repræsenteret ved Brændkjær (Kolding Kommune) og Bolbro (Odense Kommune) i 2013. For inspiration, i forhold til ideoplæg, kan du se følgende link fra Bolbro bestemmer 2014, hvor Borgerstyrede budgetter også er gennemført: <https://www.youtube.com/watch?v=dp1PpHPuMYM>.

I Kolding Kommune er der følgende retningslinjer for opkvalificering af ideer⁵:

BRÆNDKJÆR BESTEMMER – 10 GODE RÅD

10 gode råd så din ide vinder. Her er 10 tip til overvejelser, så du sikrer, at din ide vinder og bliver til virkelighed.

1. Fortæl kort hvem du er, hvor du bor, og hvordan du vil kontaktes.
2. Beskriv ideen.
3. Snak med andre, så de kan støtte lige netop din ide.
4. Overvej, hvordan dine naboer får gavn af din ide.
5. Fortæl, hvordan du vil føre ideen ud i livet.
6. Hvad kræver det, ud over de penge du søger?
7. Lav et lille budget.
8. Hvor skal aktiviteten foregå?
9. Hvordan vil du reklamere for din ide?
10. Er det en gang, eller en aktivitet der fortsætter?

Erfaringen fra første workshop er, at en samlet koordinering i kommunen er et særligt fokusområde, idet ideerne skal afstemmes med myndighedskompetencen i øvrige afdelinger forud for eventuel igangsættelse. Det skal gøres, inden der bliver stemt om ideen. Det er vigtigt, at deltagerne indhenter diverse tilladelser eller forhåndsgodkendelser, f.eks. i forhold til legepladstilsyn, afklaringer vedr. anlægstilladelser mm. Erfaringen fra første workshop til anden workshop er, at det er vigtigt at få gjort projektansøgere klart, at de skal have undersøgt disse forhold forud for den anden workshop.

Trin 3: Workshop 2: Opkvalificering af ideer

I den anden workshop er der fokus på at 'finpudse' ideer, lave præsentationsmateriale og give gode råd til deltagerne om markedsføring af ideen, så deltagerne øger deres chance for at få mange stemmer – og dermed vinde pengene. (se Madborgerskab trin 4: opkvalificering af ideer for inspiration). På baggrund af diskussionerne i workshop 1 og opkvalificeringen af ideer i workshop 2 skulle beboerne i de to lokal-

⁵ file:///C:/Users/monika/Pictures/arbejde/Br%C3%A6ndkj%C3%A6r_Bestemmer_-_de_10_gode_r%C3%A5d.pdf

områder til afstemning om følgende 14 projektideer:

BOLBRO BESTEMMER 2013

1. Bolbro i 50'erne – et egnsspil. Ideen er at opføre fire små egnsspil, baseret på historier om 1950'ernes Bolbro. Pengene skal bl.a. bruges på en bus til at køre gangbesværede rundt mellem de fire spillesteder. Til dette formål lejes den gamle linje 4, der netop kørte i Bolbro i 1950'erne. Derudover skal der bruges kostumer, teknik, og bygges transportable podier. Ide-stiller: Nedergadeteatret v./ Joan Skovshoved. Beløb: 15.000 kr.
2. Bevægelsespark på det grønne område foran Bolbro Hallen. En bevægelsespark vil skabe liv og aktivitet på området foran hallen, der lige nu ligger øde hen. Pengene skal bruges på at etablere første del af bevægelsesparken – et område med dynamiske redskaber. Ide-gruppen vil søge om tilskud til at realisere resten af projektet via Forstadspuljen og lokale sponsorer. Ide-stiller: Karina Liv Hansen m.fl. Beløb: 100.000 kr.
3. Musik i det fri. Musikinstrumenter vil blive opsat på det grønne område ved siden af Føtex, hvor der bl.a. står to bænke. Instrumenterne vil danne rammen om et område, hvor man kan mødes på tværs af alle aldre og have det sjovt sammen. Derudover vil der blive lavet to arrangementer, hvor musikere vil spille og lære fra sig. Ide-stiller: Lars Schrøder Hansen. Beløb: 100.000 kr.
4. Skoleorkester og skolekor på Provstegårdskolen. Med skolen som overordnet ramme laves et orkester og kor i samarbejde med musikskole, klub, ungdomsskole og frivillige evt. unge og /eller pensionister med interesse for at synge eller spille. Orkester og kor skal spille til diverse arrangementer i Bolbro og være en del af bybilledet. Ide-stiller: Mette Bejer og Provstegårdskolen. Beløb: 100.000 kr.
5. Velkommen til Bolbro. Ideen er at byde tilflyttere til Bolbro personligt velkommen med en velkomstpakke, bestående af bl.a. evighedskalender, materialer fra foreninger, fribilletter o.l. Gennem personlig kontakt informeres således om Bolbros mange tilbud, aktiviteter og sociale arrangementer – og tilflyttere får et positivt møde med bydelen. Ide-stiller: Jette Kristensen m.fl. Beløb: 60.000 kr.
6. Bolbro Bytorv. Ideen er at skabe et grønt byrum, som markerer et centrum i Bolbro – det torv, som Bolbro mangler. Konkret drejer det sig om forskønnelse af området på Middelfart på strækningen fra urmager til Lidl med bænke, blomsterkummer, træer og kunst. Pengene skal bruges på udarbejdelse af et projekt (landskabsarkitekt). Herefter vil ide-gruppen søge fonde/puljer til realisering af projektet. Ide-stiller: Bjarne Hansen m.fl. Beløb: 40.000 kr.

BRÆNDKJÆR BESTEMMER 2013

1. Bænke og affaldsstativer med henblik på forskønnelse af området. Oprydning i skov samt anlæg af sti til skoven. Skovområde ryddes, så der bliver plads til anlæggelse af sti, samt areal til spil af forskellig slags. Bølb: 52.000 kr. Præsenteres af Palle Mortensen.
2. I levende billeder, videoprojekt der skal dokumentere hele ”Brændkjær Bestemmer”
3. Genetablering af beachvolleybane. Volleybanen skal friskes op
4. Anlæg af petanquebane og oprydning af skov 5.
5. Sikkert i skole – og hjem igen. Trafikregulerende tiltag der kan optimere færdselssikkerhed i et bestemt vejområde. Beløb 60.000. Præsenteres af Mette Pedersen.
6. Projekt Torvet Sigbrit om tarzanbane og større legeplads i Sigbrits-anlægget. Foreningen Sigbritsparken ønsker at udvide tarzanbane og torv med flere legeredskaber og evt. med krolf. Beløb 60.000 kr. Præsenteres af Henrik E. Refshauge.
7. Brændkjærdag - fællesdag med aktiviteter for områdets beboere fra morgen til aften.
8. Arrangement for os på 60+. Midler til kulturelle arrangementer, som foredrag, eftermiddagshygge med sang og musik, udflugter mm. Beløb 20.000 kr. Præsenteres af Anna G. Jensen, Eva Nielsen.

Et eksempel på ideer og projekter fra Bolbro sogn i Odense Kommune borgerstyrede budgetter 2015:

IDEER/PROJEKTER UNDER 25.000

TITEL	ANSØGER	BELØB
Bolbro rundt på cykel	Winnie Holst	5.000,-
Øst, vest - Bolbro bedst	Studerende fra UCL	10.000,-
Dansktræning for flygtninge	Pernille Hejmann	10.000,-
Nyttehaven	Jacob Guldin	25.000,-
Bolbrodagen	Hanne Syrak, Lokalforum Bolbro	25.000,-
Den kreative skurvogn	Destina (Thomas fra klubben)	25.000,-
Legepatruljen	Peter og Daniel (Thomas fra Klubben)	15.000,-

IDEER/PROJEKTER OVER 25.000

TITEL	ANSØGER	BELØB
Renovering af betonpyramider	Bjarne Hansen	50.000,-
Bolbro Bevægelsespark – del 2	Tanja Bruntse Ahlet m.fl.	100.000,-
Bolbro Parkour Park	Provstegårdsklen, Jesper og Mette	100.000,-

Trin 4: Præsentation af ideer og afstemning

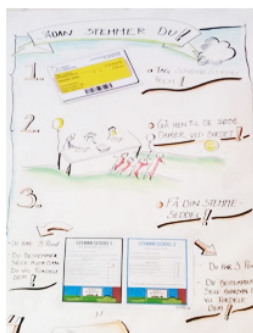
Vinderideen i Kolding kommune blev en 'tarzanbane', der er en svævebane og en stor legeplads, der også indeholder et grill-område (60.000 kr.) samt projektet: 'mere-sikker-skolevej' (15.000 kr.). I Odense kommune vandt en 'Bevægelsespark' afstemningen (100.000 kr.).

Det er vigtigt at afstemningen er så 'gennemsigtig' og overskuelig som overhovedet mulig. Hvis der blandt beboerne opstår tvivl om, hvorvidt det er beboerne, der bestemmer, så mister processen sin legitimitet. Derfor er det vigtigt, at det er ideindehaverne selv, der præsenterer ideerne på afstemningsdagen, at der er afstemning på selve dagen, at stemmerne tælles i fuld offentlighed, og at vinderprojektet offentliggøres på dagen, når stemmerne er talt op.

Efter afstemningen er det vigtigt at dokumentere på en relevant hjemmeside, hvordan stemmerne blev fordelt.

I Odense kommune blev stemmerne, på baggrund af et pointsystem, fordelt således:

- » Bevægelsespark på det grønne område foran Bolbro Hallen: 614 point
- » Bolbro Bytorv: 177 point
- » Skoleorkester og skolekor på Provstegårdskolen: 166 point
- » Velkommen til Bolbro: 138 point
- » Musik i det fri: 86 point
- » Bolbro i 50'erne – et egenspil: 77 point

Nedenfor er et eksempel på program for 'Bolbro Dagen' i Odense Kommune i 2013:

PROGRAM FOR BOLBRO DAGEN

Spillestedet UngVest præsenterer unge talenter (hele eftermiddagen)

Kl. 12.15	Tur gennem Bolbro med Odense Pigegarde (start v. Mælkevejen på Højstrupvej 59).
Kl. 13.00	Åbning ved Rådmand Per Berga Rasmussen
Kl. 13.20	Introduktion til Bolbro Bestemmer
Kl. 14.00	Opvisning ved Bolbrogymnasterne
Kl. 15.00	Kirkens Korshærs Baggårdsband
Kl. 16.30	Afgørelse Bolbro Bestemmer
Kl. 17.00	Farvel og tak

Resultater og opfølgning

Der er en del varianter over Borgerstyrede budgetter i andre kommuner end Kolding og Odense, som du kan vælge. F.eks. har Hedensted Kommune på forhånd defineret et sæt overordnede rammer for ideerne ud fra temaerne: Gentænk, Styrk og Forbind. Hvis du vælger denne fremgangsmåde, skal du være opmærksom på, at der kan være ideer, der ikke kommer frem, hvis der på forhånd er fastdefinerede rammer for ideansøgningen. På den anden side kan du øremærke penge til bestemte projekter.

Du kan også vælge at oprette en 'Medborgerskabspulje', dvs. en pulje, der bliver uddelt gennem et af de kommunale udvalg. Det kunne være det første skridt i forhold til at afprøve muligheden for at fremme borgerdrevne projekter. Fordelen ved en 'medborgerskabspulje' er, at du får mulighed for at komme i dialog med borgerne om ideer i lokalområdet uden at skulle bruge ekstra ressourcer på planlægning, workshops og en afstemningsdag. Du bestemmer selv, om der f.eks. skal være ansøgningsfrist én gang om året, og om du vil opstille overordnede kriterier for ansøgningerne og hvor mange. Det kunne f.eks. være initiativer som fremmer: møder på tværs af generationer, nytænkning i lokalområdet, tryghed og fællesskaber på tværs eller samskabelse og frivillighed. Du afgør også selv, hvem der kan ansøge om medborgerskabspuljen, f.eks. institutioner, foreninger, grupper og/eller enkeltpersoner bosiddende

i kommunen. Du skal dog regne med, at en medborgerskabspulje ikke har samme lokaldemokratiske islæt som Borgerstyrede budgetter, og den vil heller ikke opnå den samme mediedækning i lokalpressen.

I både Odense og Kolding Kommuner har man valgt at gennemføre Borgerstyrede budgetter fremadrettet. I Odense Kommune er der bevilliget 200.000 kr. til Borgerstyrede budgetter. Arbejdsgruppen i Bolbro bestemte, at pengene skulle fordeles på to puljer på hver 100.000 kroner, en pulje til projekter over 25.000 kroner, og en pulje til projekter under 25.000 kroner. Det betyder, i forhold til den første runde Borgerstyrede budgetter med kun en vinderide, at der fremadrettet vil være flere ideer, der kan blive realiseret.

I Odense Kommune blev Borgerstyrede budgetter gennemført med særlig fokus på, at der skulle gøres noget for unge i området, specielt i forhold til kunst og kultur. Her er erfaringen, at det er vanskeligere at mobilisere ideer, end hvis alle i et boligområde kan komme med ideer. Det var nødvendigt at mobilisere de unge gennem brug af sociale medier. Det har også vist sig, at det var vigtigt, at der var flere projekter som fik støtte, således at de unge fik oplevelsen af, at deres projekter blev taget alvorligt, og at der var mulighed for at få gennemført ideerne.

LINKS

For video af vinderide se flg. link:

<https://www.youtube.com/watch?v=dp1PpHPuMYM>

For billeder af borgerstyrede budgetter:

<https://www.youtube.com/watch?v=SFgn2tKxZ1k>

<https://www.tv2fyn.dk/article/447891:Bolbro-og-Dalum-skal-til-stemmeurnerne>

https://www.youtube.com/watch?v=L3Cn_CbHntI

FOR BILLEDER AF VINDERIDE BOLBRO BESTEMMER

<https://sigbritsparken.files.wordpress.com/2013/11/brc3a6ndkjc3a6r-bestemmer-torvet-sigbrit-projektansc3b8gning.pdf>

<https://www.participare.io/?gclid=CLKtu5jlyccCFaPUcgodRBsD6g>

<http://bolbro.net/forside>

<http://www.sus.dk/nyheder/borgerstyrede-budgetter-udvikler-boligomraade-i-kolding/>

<https://www.mm.dk/blog/borgerne-er-l%C3%B8s-i-kolding>

<http://www.e-pages.dk/lokalavisennordvest/279/22>

<http://www.e-pages.dk/lokalavisennordvest/222/18>

<http://www.e-pages.dk/lokalavisennordvest/270/35>

[http://sigbritsparken.wordpress.com/.](http://sigbritsparken.wordpress.com/)

LITTERATURLISTE

- Adler P. Richard, Goggin Judy (2005):
What Do We Mean By "Civic Engagement?" Journal of Transformative Education. 2005
 3:326, SAGE.
- Arbejderbevægelses Erhvervsråd (2010):
 Det opdelte Danmark. –Fordeling og levevilkår 2010.
- Astrup Elisabeth (2012):
75 millioner unge står uden job. Politiken.dk.
- Ballard J. Parissa (2014):
What Motivates Youth Civic Involvement? Journal of Adolescent Research 2014 29:439
 SAGE.
- Boje P. Thomas, Fridberg Torben, Ibsen Bjarne (red.) (2006):
Den frivillige sektor i Danmark – Omfang og betydning. SFI-rapport 06:19.
- Bourdieu Pierre (1986): *The forms of Capital.* in Richardson G. John (ed.):
 Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. New York. Greenwood
 Press.
- Bovaird Tony (2007):
*Beyond Engagement and Participation: User and Community Coproduction of Public Ser-
 vices.* Public Administration Review. September/October 2007. Pp. 846-860.
- Brennan A. M, Barnett V. Rosemary, Baugh Eboni (2007):
*Youth Involvement in Community Development: Implications and Possibilities for Extensi-
 on.* Journal of Extension. Vol. 45, number 4.
- Xavier de Souza Briggs (2003):
Bridging Networks, Social Capital, and Racial Segregation. In America. John F. Kennedy
 School of Government Faculty Research Working Paper Series Paper RWPO2-011.
- CABI (2012):
Lokale ungepartnerskaber – Inspiration til en bedre ungeindsats.
- Center for Socialt Arbejde (2010):
*Familierådgivning i efterskole regi – et udviklingsprojekt med udsatte og sårbare unge som
 målgruppe.*
- Cicognani Elvira, Mazzoni Davide, Albanesi Cinzia, Bruna Zani (2014):
*Sense of Community and Empowerment Among Young People: Understanding Pathways
 from Civic Participation to Social Well-Being.* International Society for Third-Sector Re-
 search. Springer.

- Coleman James (1988):
Social Capital in the Creation of Human Capital. American Journal of Sociology. pp. 95-121
vol. 94.
- Dahl Å. Kristian (2006):
*Ressourcebaseret udvikling af lokalområder. –En guide til kortlægning og mobilisering af
ressourcer i udsatte bydele*. Socialministeriet.
- Fridberg Torben, Henriksen S. Lars (2014):
Udviklingen i frivilligt arbejde 2004-2012. SFI-rapport 14:09.
- Fukuyama Francis (1999):
Social Capital and Civil Society. Paper for IMF Conference on Second Generation Reforms.
- Granovetter Mark (1973):
The Strength of Weak Ties. American Journal of Sociology, Vol 78/6: 1360.
- Hall A. Peter (1999):
Social Capital in Britain. British Journal of Political Science / volume 29 / Issue 03 / June
1999, pp. 417-461.
- Hanifan, L. J. (1912):
The Rural School and Rural Life. West Virginia School Journal (4): 204-207.
- Hippel Von Eric (2005):
Democratizing Innovation. Free download book.
- Højrup Thomas, Bolving Klaus red. (2007):
Velfærdssamfund –velfærdsstaters forsvarsform? Museum Tusulanums Forlag.
- Indenrigs- og Socialministeriet (2009):
*Alle kan arbejde med socialt ansvar –Håndbog for virksomheder, kommuner og institutio-
ner*.
- Indenrigs- og Socialministeriet (2009):
Tilbud om forløb med frivilligt arbejde til alle, der tager en ungdomsuddannelse. Udvalgs-
rapport.
- Jakobsen B. Turf, Langhede P. Anders, Sørensen Kresta (2011):
Lige muligheder. Støtte til udsatte børn og unge. SFI-rapport 11:18.
- Jensen Ellen (2012):
*Fokus på socialøkonomiske virksomheder –Notat om socialøkonomiske virksomheder med
beskæftigelsesfremmende og jobskabende formål*. CABI.
- Koudahl Peter (2010):
Indsatte i danske fængsler og uddannelsesønsker. Århus Universitet.

- Krogstrup K. Hanne (1997):
Brugerinddragelse og organisatorisk læringsprocesser i den offentlige sektor. I Sammenbrud eller sammenhold –Nogle udviklingstendenser for velfærdssamfundet. Red. Heglund J. Tore et al.
- La Cour Anders (2010):
Statens frivillighedspolitik op på briksen. Social kritik 122. ss. 64-68.
- Levison M (2010):
The Civic Empowerment Gap: Defining the Problem and Location Solutions. in Sherrod L (eds.) et al. Handbook of Research on Civic Engagement in Youth. Pp. 331-362. John Wiley & Sons Inc.
- Matsuba K. M, Hart Daniel, Atkins Robert (2007):
The association of neighborhood poverty with personality change in childhood. Psychological and social-structural in Journal of Research in Personality. Published by Elsevier Inc.
- McMillan W. Davis, Chavis M. David (1986):
Sense of Community: A Definition and Theory. Journal of Community Psychology volume 14, January 1986. New York.
- Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter, CABI (2011):
Fra sport til job. –Erfaringer fra tre integrationspartnerskaber.
- Mitani Haruyo (2013):
Influences of Resources and Subjective Dispositions on Formal and Informal Volunteering. International Society for Third-Sector Research. Springer.
- Onyx Jenny, Bullen Paul (2000):
Measuring Social Capital in Five Communities. Journal of Applied Behavioral Science 2000 36:23, SAGE.
- Pestoff Victor (2009):
Hybridity and the Third Sector: the co-production of Public Services. Paper presented at the 10. International Conference of the ISTR.
- Phills A. James, Deiglemeier Kriss, Miller T. Dale (2006):
Rediscovering Social Innovation. Stanford Social Innovation Review. Vol 6. No.4.
- Poulsen Birgitte, Hansen Anette (2009):
Evaluering. Social mentor i kvickly, Viby. CABI-rapport.
- Pratt Michael, Hunsberger Bruse, Alisat Susan (2007):
Community and Political Involvement in Adolescence: What distinguishes the Activists from the Uninvolved? Journal of Community Psychology. Vol. 35, No. 6, 741-759. Published online in Wiley.
- Putnam Robert (2000):
Bowling Alone. –The Collapse and Revival of American Society. New York: Simon & Schuster.

Putnam Robert (1993):

Making Democracy work. Civic Traditions in Modern Italy. American Political Science Review. Volume 89, Issue 01, March 1995, pp 168-173.

Rhodes E. Jean (2004):

Stand by me. The Risk and Rewards of Mentoring today's Youth. Havard University Press.

Rådet for Frivilligt Socialt Arbejde (2008):

Frivillige sociale organisationers rolle i fremtidens velfærdssamfund – en udgangsbøn.

Skovgaard K. Anne:

Borgerne er løs i Kolding. Mandag Morgen.

<https://www.mm.dk/blog/borgerne-er-l%C3%B8s-i-kolding>

Skovgaard K. Anne:

Små penge er vejen til det store samfund. Mandag Morgen

<https://www.mm.dk/blog/borgerne-er-l%C3%B8s-i-kolding>

Sowa E. Jessica, Selden Coleman Sally, Sandfort R. Jodi (2004):

No Longer Unmeasurable? A multidimensional Integrated Model of Nonprofit Organizational Effectiveness. Nonprofit and Voluntary Sector Quaterly. 2004 33:711. SAGE.

Spear Roger (2005):

Social Enterprise for Work integration in 12 European Countries: A Descriptive Analysis.

Annals of Public and Cooperative Economics 76:2 2005. Pp. 195-231.

Svarer Michael, Rosholm Michael, Havn Louis, Høeberg Lars (2014):

Evaluering af mentorindsats til unge uden uddannelse og job. Rambøll.

Xavier de Souza Briggs (2003):

Bridging Networks, Social Capital, and Racial Segregation. in American Journal. John F. Kennedy School of Government Faculty Research Working Paper Series Paper RWPO2-011.

Youniss James, Levine Peter (eds.) (2009):

Engaging Young People in Civic Life. Vanderbilt University Press.

Young R. Dennis, Lecy D. Jesse (2013):

Defining the Universe of Social Enterprise Competing Metaphors. International Society for Third-Sector Research. Springer.

Wilkenfeld Britt (2009):

Does Context Matter? How the Family, Peer, School, and Neighborhood Contexts Relate to Adolescents' Civic Engagement. CIRCLE The (Center for Information & Research on Civic Learning & Engagement). Working Paper #64.

